T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

RUS EDEBİYATINDA SEMBOLİZM VE VALERİY YAKOVLEVİÇ BRYUSOV'UN ŞİİR SANATI

Kevser Tetik

2501101090

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Emine İnanır

İstanbul 2012

İSTANBUL
2012
T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

Y Ü K S E K L İ S A N S
T E Z O N A Y I

Adı ve Soyadı	: Kevser TETİK	Numarası	: 2501101090
Anabilim/Bilim Dalı	: Slav Dilleri ve Edebiyatı A.B.D. Rus Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı	Danışman Öğretim Üyesi	: **Doç.Dr.Emine İNANIR**
Tez Savunma Tarihi	: 24.07.2012	Tez Savunma Saati	: 11:00
Tez Başlığı	: **"Rus Edebiyatında Sembolizm ve Valery Yakovleviç Bryusov'un Şiir Sanatı".**		

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin **15. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜ'NE** OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Prof. Dr. Türkan OLCAY		KABUL
2- Prof. Dr. Mahmut KARAKUŞ		KABUL
3-Doç. Dr. Emine İNANIR		KABUL
4- Doç. Dr. Gönül UZELLİ		KABUL
5-Yrd. Doç. Dr. Leyla ŞENER (Anadolu Üniv.)		KABUL

Rus Edebiyatında Sembolizm ve Valeriy Yakovleviç Bryusov'un Şiir Sanatı

Kevser Tetik

ÖZ

Bu çalışmamızda XIX. yüzyılın son döneminde ve XX. yüzyıl başında dünya edebiyatına dolayısıyla da Rus edebiyatına damgasını vuran Sembolizm akımı, doğuş zemini, felsefesi, tarihçesi, akım özellikleri ve geçirdiği evreler incelenmiştir. Akımın doğuşu, yayılması ve farklı ülkeler arasındaki etkileşimi incelenmiş, edebi eserler karşılaştırılmak üzere analiz edilmiştir. Ayrıca akımın temsilcileri ve temsilcilerinin akıma katkıları, özellikle de Sembolizm akımının oluşmasında Valeriy Yakovleviç Bryusov'un ve şiir sanatının yeri incelenmiştir.

Çalışmamız, Sembolizm ve Valeriy Bryusov'un akımdaki yeri olmak üzere bölümlerden oluşmaktadır. Sembollerin tarihten günümüze kadar kullanımı, akımın doğuşu, felsefesi, özellikleri daha sonra ise Fransa'da doğuşu ve ilerleyen yıllarda Türk edebiyatına ve Rus edebiyatına nüfuz etmesi anlatılmaktadır. Diğer bölümlerde ise Bryusov'un yaşamı, edebi yaratıcılığı, biçemi, eserlerinde kullandığı konu ve imgelere yer verilmiştir. Çalışmada genelden özele bir anlatım sunulmuştur; böylece içerisinde bütün bilişsel alan basamaklarını görmek mümkündür.

Çalışmamızın temel konusu şiir olduğundan, anlam ve akıcılığının bozulmaması dikkate alınarak şiirler, Rusça orijinalleri kullanılarak incelenmiştir. Ülkemizde Bryusov üzerine herhangi bir Türkçe yayın bulunmadığından, çalışmada sıklıkla Rusça ve İngilizce kaynaklardan yapılan çeviri metodu kullanılmıştır. Sanatçının eserleri incelenirken araştırılmış ve karşılaştırma yapılmıştır. Şairin Fransız edebiyatından Rus Edebiyatına getirdiği kazanımlara çalışmamızda özel bir yer verilmiştir. Çalışmadaki amaç, Bryusov'un yaşamını, edebi yaratıcılığını ve akıma katkılarını incelemenin yanı sıra Sembolizm akımının kurucusu, şair, romancı, çevirmen, editör, gazeteci, Gümüş Çağı ve erken devrim sonrasının seçkin toplum eylemcisi gibi birçok özelliği bünyesinde barındıran ancak ülkemizde pek tanınmayan Valeriy Yakovleviç Bryusov'un kimliğini öne çıkarmak ve ülkemizde tanınmasına destek olmaktır.

Symbolism in Russian Literature and Valeriy Yakovlevich Bryusov's Poetry
Kevser Tetik

ABSTRACT

In this study, with its deep impact on late XIX th century and early XX th century world literature, and thus Russian literature, the Symbolism movement, the context of its birth, its philosophy, history, characteristics, and phases are analyzed. The birth, spread and its interaction among various countries are studies and analyzed through comparing literary works of art. Furthermore, the representatives of this movement and their contribution to the movement, and particularly Valery Yakovlevich Bryusov's contribution in forming Symbolism and the role of his poetry are analyzed.

Our study is made up of parts: Symbolism and Valery Bryusov's role in the movement. The use of symbols throughout history, the birth, philosophy and characteristics of the movement, and then its birth in France, and its later influence on Turkish and Russian literature in the following years are reported. In the other parts, Bryusov's life, his literary creativity, style, and the themes and imagery that he used in his work are presented. The narration in the study goes from more general to more specific; hence it's possible to see all cognitive steps in it.

Since the main subject of our study is poetry, by making a point of not altering their original meaning and fluency, the poems are analyzed by using their Russian originals. Because there are no Turkish publications available on Bryusov, translations from Russian and English resources are often used. In the analysis of the artist's work, extensive research and comparisons are carried out. Special consideration is given to the gains that are brought by the poet into Russian literature from French literature. Apart from studying Bryusov's life, literary creativity and contributions to the movement, the aim of this study is to bring to the fore the identity of Valery Yakovlevich Bryusov as a versatile figure (the founder of Symbolism, poet, novelist, translator, editor, journalist, a prominent social activist of the Silver Age and the period after early revolution) and help make him better known in our country where he is not widely known.

ÖNSÖZ

Çalışmada genel hatlarıyla, edebiyatın her döneminde var olan ancak XIX. yüzyılın sonunda Sembolizm akımı olarak karşımıza çıkan sembollerin geçmişten günümüze kullanımı anlatılmıştır. Sembolizmin doğuş zemini ve tarihçesi, beslendiği felsefi kaynaklar, akımın ilke ve özellikleri bir bir ele alınmıştır. Fransa'da doğan akımın ilerleyen yıllarda Türk edebiyatına ve Rus edebiyatına nüfuz etmesi anlatılmış ve Rus Sembolizmine genel hatlarıyla ışık tutulmuştur.

Rus Sembolizm akımının ve Valeriy Bryusov'un akımdaki yeri ve öneminin daha iyi anlaşılması için akımın doğuş zemini, edebiyatlar arası etkileşim, Bryusov'un Fransız edebiyatından Rus edebiyatına getirdiği yeniliklere çalışmada özellikle yer verilmiştir.

Çalışmada Rusya'nın önde gelen yazın ustalarından biri, üstelik Rus Sembolizminin kurucusu olmasına rağmen ülkemizde pek tanınmayan Valeriy Yakovleviç Bryusov'u tanıtmak amaçlanmıştır. Çalışmaya başlanmadan önce ülkemizde Bryusov ile ilgili yapılmış olan çalışmalar ve yayınlanmış olan eserler araştırılmıştır; ancak kaynakların çok kısıtlı olması sonucu dili Rusça ve İngilizce kitaplara başvurulmuştur. Ayrıca kaynakların yetersiz olması dolayısıyla elektronik kaynaklara da başvurulmuştur. Çalışmamızda yer verilen şiirlerin birçoğunun Türkçe çevirisi bulunmadığından şiirler tarafımdan çevrilmiştir.

Çalışmamızın Rus edebiyatına özellikle şiir sanatına önemli katkıları olan Gümüş Çağ'ın önde gelen edebiyat bilimcilerinden biri olan Valeriy Bryusov'un adını duyurmada katkı sağlayabileceğimize inanıyoruz, Bryusov ile ilgili ülkemizde kapsamlı bir araştırmanın yapılmadığını düşünecek olursak, bu araştırmanın bundan sonra Bryusov üzerine yapılacak olan çalışmalar için bir ilk basamak olacağını düşünmekteyiz. Ayrıca konunun çerçeveleri ve ele alınış şekli düşünüldüğünde çalışmamızın Sembolizm ve Valeriy Bryusov üzerine temel bir kaynak olduğu düşüncesindeyiz.

Bu çalışmanın oluşumunda, konu seçimimde, çalışmanın yazım aşamasında, kaynak araştırmalarımda bana yol gösteren ve önerileriyle bana destek olan,

danışmanlığımı üstlenen değerli hocam Doç. Dr. Emine'e İnanır'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Çalışmamda karşılaştığım en önemli güçlüklerden biri olan gerekli kaynaklara ulaşmam konusunda bana yardımcı olan Rusya Federasyonu Ticaret ve Sanayi Odası Türkiye Yetkili Temsilcisi İldar Fattakhov'a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca Rusça metinlerin çözümlenmesi konusunda zaman zaman karşılaştığım güçlüklerde yardımlarını hiç esirgemeyen değerli hocalarım Yrd. Doç. Leyla Şener, Öğr. Gör. Marina Bekyürek ve Okt. Roza Koçkar'a ayrı ayrı teşekkür ederim.

Karşılaştığım Fransızca terimlerinin çevrilmesinde bana yardımcı olan arkadaşım Arş. Gör. Ahmet Özkan'a ve yardımları ve manevi desteklerinden dolayı değerli arkadaşlarım Arş. Gör. Aysel Deregözü ve Musa Yavuz Tunca'ya da teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **iii**

ABSTRACT ..... **iv**

ÖNSÖZ ..... **v**

İÇİNDEKİLER ..... **vii**

1.GİRİŞ 1

2. SEMBOLİZMİN DOĞUŞ ZEMİNİ VE TARİHÇESİ 5

2.1. SEMBOLİZMİN BESLENDİĞİ FELSEFİ KAYNAKLAR 6

3. SEMBOLİZMİN SANAT VE EDEBİYATTAKİ İLKE VE ÖZELLİKLERİ 10

3.1. Dış Dünya ve Gerçek 11

3.2. Yaratıcı Düş 12

3.3. Benzerlikler ve İlişkiler İlkesi 13

3.4. Sembol 13

3.5. Anlamda Kapalılık ve Muğlâklık 14

3.6.Musiki/Ahenk 15

3.7.Şekil 16

3.8. Özgür Dize 17

3.9.Bireyselcilik ve Lirizm 17

4. DÜNYA EDEBİYATINDA SEMBOLİZM 20

4.1. BATI AVRUPA EDEBİYATINDA SEMBOLİZM 20

4.2. TÜRK EDEBİYATINDA SEMBOLİZM 24

4.3.RUS EDEBİYATINDA SEMBOLİZM 28

4.3.1. RUS SEMBOLİZMİNİN GEÇİRDİĞİ EVRELER 35

4.3.2. RUS EDEBİYATINDA SEMBOLİZMİN ÖNEMİ 47

4.3.3. RUS SEMBOLİZMİNİN FELSEFESİ 48

4.3.4. RUS SEMBOLİZMİNİN ESTETİĞİ 51

4.4. XIX. YÜZYIL SONU XX. YÜZYIL BAŞLARINDA YAZINSAL YAŞAM 52
4.5. RUS SEMBOLİST ŞAİRLER 52
4.5.1. İnnokentıy Fyodoroviç Annenski (1855-1909) 52
4.5.2. Nikolay Maksimoviç Minski (1856-1937) 53
4.5.3. Fyodor Sologub (1863-1927) 54
4.5.4.Dimitri Sergeyeviç Merejkovski (1865-1941) 55
4.5.5. Vyaçeslav İvanoviç İvanov (1866-1949) 56
4.5.6.Konstantin Dmitriyeviç Balmont (1867-1942) 57
4.5.7. Zinaida Nikolayevna Gippius (1869-1945) 58
4.5.8. Jurgis Kazimiroviç Baltruşaytis (1873-1944) 58
4.5.9. Georgiy İvanoviç Çulkov (1879-1939) 59
4.5.10. Andrey Belıy (1880-1934) 59
4.5.11.Aleksandr Aleksandroviç Blok (1880-1921) 61
4.5.12.Sergey Mihayloviç Solovyov (1885-1942) 62
4.5.13.Vladislav Felitsianoviç Hodaseviç (1886-1939) 63
4.5.14. Pimen İvanoviç Karpov (1887-1969) 64
4.5.15. Aleksey Dmitriyeviç Skaldin (1889-1943) 64
4.5.16 Georgiy Arkadiyeviç Şengeli (1894-1956) 64
4.5.17. Vyaçeslav Aleksandroviç Kobalevski (1897-1977) 64
4.6. RUS SEMBOLİST DİZESİNE FRANSIZ ETKİSİ 65
5.VALERİY YAKOVLEVİÇ BRYUSOV (1873-1924) 67
5.1.YAŞAMI 67
5.2. VALERİY BRYUSOVUN SANAT YAŞAMI 69
5.2.1.VALERİY BRYUSOV'UN ESERLERİNDEKİ BİÇEM 79
5.3.VALERİY BRYUSOV'UN AİT OLDUĞU EDEBİYAT VE SANAT ÇEVRELERİ 84

5.4.VALERİY BRYUSOV'UN ESERLERİNDEKİ KONULAR 94
5.4.1 Şehir Konusu 94
5.4.2. Devrim Konusu 99
5.4.3. Aşk ve Tutku Konusu 100
5.4.4. Tarih Konusu 102
5.5.VALERİY BRYUSOV'UN ESERLERİNDEKİ İMGELER 103
5.5.1.İdeal ve Gerçek İmgesi 103
5.5.2. İdeal Kahraman İmgeleri 106
5.5.3. Antik İmgeler 107
5.5.4. Hıristiyan İmgeler 109
SONUÇ 112
KAYNAKÇA 121
EKLER 130

1. GİRİŞ

Rene Wellek'in ***Edebiyat Tarihinde Sembolizmin Tanımı ve Düşünsel İçeriği*** (The Term and Concept of Symbolism in Literary History) çalışmasında açıkça belirttiği gibi Fransa'da 1890 yılında bir akım olarak ortaya çıkan Sembolizmin temel araçları olan sembollerin kullanımı çok öncelere dayanır. Semboller, Antik Çağ'ların mitleri ve İncil'deki kıssalardan günümüz düzyazı ve şiirine varana kadar binlerce yıldır gündemdedir. Ancak, Sembolist akım XIX. yüzyıl sonu ile XX. yüzyıl başına kadar olan dönemi kapsar ve Fransa'dan çıkarak Avrupa'nın her yanına yayılır. Edebiyatın her biçeminde, döneminde ve uygarlığında semboller vardır. Orta Çağ edebiyatında semboller çok yaygındır ve hatta Realizmin klasikleri – Tolstoy ve Flaubert, Balzac ve Dickens – sembolleri baskın bir şekilde kullanır.[1]

E. Ronald Peterson'ın ***Rus Sembolizm Tarihi*** (A History of Russian Symbolism) eserinde tanımladığı gibi edebi bir araç olarak Sembolizmin ifade aracı sembollerdir, diğerlerinin yerine geçmek üzere belli kelime ve imgeler kullanır. Sembolizmin temel araçları olan semboller, anlaması zor olan dersleri açıklamak, mesaj vermek amacıyla basit öyküler anlatan kıssalarda ve fabllarda kullanılır. Hemen hemen her yerde ve her sanat eserinde semboller mevcuttur: ister bir kilisenin vitray camlarında isterse de bir haritanın üzerindeki işaretlerde olsun sembollerin kullanıldığı alanlar geniştir. Ancak Sembolist akım, özellikle Tanrıyla, halkla ve diğer yazarlarla iletişim kurmak odaklı başlar. Akımın bulunduğu dönemin zaman aralığı farklılıklar gösterir: Fransa'da Sembolizme atfedilen dönem 1885-1895 iken Rusya'da bu dönem 1910'a kadar uzanır.[2]

Gerçek Sembolist akımdan çok daha önce yaşamış olsa da, Emanuel Swedenborg (1688-1772) [3] kendi döneminde etkili bir isimdir ve fikirleri Sembolizm

---

[1] Rene Wellek, "The Term and Concept of Symbolism in Literary History," **New Literary History**, 1970, s. 249-270

[2] E. Ronald Peterson, **A History of Russian Symbolism**, J. Benjamins Pub. Co. Amsterdam; Philadelphia,1993, s. 1

[3] "Emanuel Swedenborg," Britannica Online Encyclopedia, (Çevrimiçi) http://www.britannica.com/EBchecked/topic/576681/Emanuel-Swedenborg, 15 Ekim 2011

dönemine uzanır. Tanrının suretinde yaratılmış bir varlık olarak insanoğlunun Tanrıyla ilişkisine odaklanır ve insan vücudunun, ruhsal âlemi bilen bir ruh taşıdığına, vücudun ise doğal, dünyevi âlem bilgisine sahip olduğuna inanır. Onun Sembolizme katkısı olan Tanrı ile insan arasındaki iletişimi *doğrudan* bir iletişim değil; sembollerle gerçekleşen, yani fiziksel dünyadaki iki anlamlı olayla: biri dünyevi algılamalarla, diğeri de ruhani algılamalarla tanınan bir iletişimdir. Düşünce ekolü ise ilahi olanla bu tür bir iletişime kendini adamış olan Swedenborgcu toplulukların oluşturduğu Yeni Kudüs Kilisesi aracılığıyla devam eder.[4] Ancak, Swedenborg'un sözde Sembolizmi alegori* ile sınırlıdır;[5] onun sembollerine özellikle akımın başlarında İncil'den devşirilmiş katı tanımlar yüklenmiştir. Daha sonraki Sembolizm çok daha akıcıdır, doğadaki ve ruhtaki insan durumunu anlama üzerine Tanrıyla iletişim kurabilme konusuna daha az odaklanır.

Anna Elizabeth Balakian'a göre Sembolizmin öncüsü Romantizmdir ve aslında ikisi *fin de siècle*** ile birazcık örtüşür. Sembolizm, Romantizmin ilkelerini başka bir boyuta taşımıştır ve bazı Sembolistler, geç dönem romantikler [Neoromantikler*** (müzikte Wagner; felsefede; Nietzsche; dramda İbsen ve Maeterlinck, düzyazıda Edgar Allan Poe, Knut Hamsun, Przybyszewski)] olarak tanımlanır. Romantizm, aydınlanma çağının idealleştirilişi ve düzeninin tutkulu bir

---

[4] "New Church,"(Çevrimiçi) http://www.britannica.com/EBchecked/topic/411265/New-Church/411265main/Article#toc=toc9055450, 15 Ekim 2012

[5] Anna Elizabeth Balakian, "The Symbolist Movement", New York University Press, New York, 1977, s. 14

*Alegori, belirli bir görüngünün sunuluşunun daha en başında, dolaylımlı (değişmeceli) ikinci anlamın da hemen açığa vurulduğu, bilinçlice uygulanan bir simgesel araçtır. Bkz. Gennadiy Pospelov, Edebiyat Bilimi, Çev. Yılmaz Onay, 2.bs, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2005, s.381

** Fin de siècle (yüzyılın sonu), XIX. yüzyılda Avrupa'da ve dünyanın başka yerlerinde kültürel bir çöküntü yaşanırken toplumsal tabakalaşmanın mevcut durumu, kitlelerin elitlerin hâkimiyetini kıracak şekilde etkili hale gelmesi sonucunda meydana gelen toplumsal değişimi anlatmak için kullanılan terimdir. Kültürel kötümserliğe eleştiridir ve kültürel değişmeyi betimler, eleştirmenler ve yazarlar tarafından yüzyılın sonu anlamında kullanılır. Bkz. D. M. Magomedova, Russkaya literatura naçalo XIX-kontsa XX veka, y.y. Moskva, 2005, s. 9

*** Neoromantikler, sanatta (her şeyden önce edebiyatta) XIX. ve XX. yüzyılların sınırında XIX. yüzyılın gerçekçi ve natüralist akımına tepki olarak ortaya çıkan ve neomodernizmin ilk evresi veya kanatlarından biri olan neoromantizmin temsilcileridir. Bkz. (Çevrimiçi) http://literary_criticism.academic.ru/, 15 Mart 2011. Rus Sembolizminde Neo-Romantizm hakkında bilgi almak için şu makaleye bakılabilir: J. D. West, "Neo-Romanticism in The Russian Symbolist Aesthetic", The Slavonic and East European Review, Vol. 51, No. 124, Modern Humanities Research Association and University College London, School of Slavonic and East European Studies, London, 1973

reddedilişinde kullanılırken;[6] Sembolizm daha da ileri giderek dünyanın reddi ve kabul edilen yazma yöntemlerine karşı bir isyana girer.[7]

Gerçekten, Sembolistlerin edebi değerleri çok çeşitlilik göstermektedir, bazıları eserlerindeki havayı karartarak bilinen edebiyata isyan ederken; bir kısmı da doğal dünyayı çok ayrıntılı bir şekilde betimler; diğer bir kısmı da dil kurallarıyla oynayarak ***aliterasyon****, ***asonans**** ve ***konsonans***a (son ünsüz benzerliği) başvurur. Daha çok bilinen üç Sembolist teknik sözel mistifikasyon (gizemlileştirme), şiir ve müzik analojisi (benzetimi) ve de ilk dönem eleştirmenleri ve şairleri tarafından Sembolist akım hakkında Sembolist ve Dekadan denilerek ima edilen tanıdık antitezdir.

Sözel mistifikasyon edebi parçanın anlamını aktarmak için imge kullanılmasıdır. Geçmiş yıllarda en yaygın kullanılan semboller doğa sembolleridir (özellikle kuşlar çok popülerdir) bundan başka mitolojik semboller (Yunan ve Roma tanrı ve tanrıçaları), ve füzyon (birleşim) sembolleri (soyut ve somutun karışımı, mesela aynalar) en çok kullanılan semboller arasındadır.[8] Şiir ve müzik arasındaki analoji ilk başlarda, eleştirmenler tarafından şiirdeki ton, kelimeler ve yapıyı müzikteki benzer ruh durumları, notalar ve ses uyumlarına benzetmek için kullanılan bir araçtır. Daha sonraları, besteciler sentez (duyuların birleştirilmesi) kullanmaya ve renkler ve müziği görkemli duygu gösterileri üretmek için birleştirmeye başladıkça bu ayrım gittikçe bulanıklaşmaya başlar. Gri, beyaz, mavi senfoniler, duyguları temsil eden çok net eşleşmeler ortaya çıkar: öfke için kırmızı, hayal gücü için mavi, melankoli için gri renge eserlerde kullanılır.[9] Dekadan eserlerin hepsinde olmasa da (gerçekten, bazı Sembolistler bunu düşünmekten bile tiksinir) pek çok Sembolist

---

[6] " Romanticism," Encyclopedia Britannica (Çevrimiçi) http://www.britannica.com/EBchecked/topic/508675/Romanticism, 12 Şubat 2012

[7] Balakian, , **a.g.e.**, s. 6

* Aliterasyon: Şiirde art arda gelen mısralar içinde birbirine benzeyen ses (harf veya hece) lerin, bir ahenk yaratacak biçimde tekrarlanmasıdır. Bkz. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler/İsimler/Eserler/Terimler, C. VII, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1977, s. 118

** Asonans (Fr) Yarım kafiye. Şiirde aynı seslilerin tekrar edilmesi ile meydana gelen ses oyunu. Vurguyu taşıyan aynı sesin tekrarı ile elde edilir. Bkz.Ezel Erverdi, "Asonans," Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler/İsimler/Eserler/Terimler, C. VII, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1977, s. 180

[8] **A.e.**, s. 104

[9] **A.e.**, s.108

eserin bir özelliği haline gelir. Pek çok Rus Sembolist, ölüm ve acıyla dolu bir dünya görüşü ve sanattan anlam yaratılmasını benimser. Bu kadar çok teknik ve yazma biçemini temsil ettiğinden dolayı bazılarına göre Sembolist terimi, sadece çağdaş yazarlara verilebilecek bir etiketten ibarettir. Ancak Sembolistler aslında görünür şeylerin diliyle doğaüstü deneyimi betimlemeye çalışan ve dolayısıyla nerdeyse her bir kelimeyi bir sembol olarak ve yaygın amacıyla değil de duyu ötesi gerçeği çağrıştırmak için kullanan[10] farklı farklı ülkelerden de olsa tek bir amaç etrafında toplanan insanlardır.

Gerçekçiliğe tepki olarak 1885 yılına doğru Fransa'da ortaya çıkan bir şiir, edebiyat ve sanat akımı olan Sembolizmin ilkeleri, Charles Baudelaire (1821-1867) ***İlişkiler*** (Correspondances) başlıklı şiirinde dünyanın "semboller ormanı" olduğunu ifade etmesiyle belirlenir. Paul Verlaine (1844-1896), Arthur Rimbaud (1854-1891) ve Stephane Mallarme, (1842-1898) Sembolizmi hazırlayan Fransız şairleridir.[11] Fransız edebiyatı ve Sembolist şairlerin üzerinde derin etkisi olan kişi ise Amerikalı şair ve yazar Edgar Allan Poe'dur.[12]

Akım, Rus edebiyatına Rus Sembolizminin kuramcısı olan, Verlaine, Rimbaud ve Baudelaire'den öykünen Bryusov tarafından yazılan ve içinde Fransız şairlerin çevirilerine yer verdiği ***Rus Sembolistler*** (Russkiye simvolistıy) adlı üç küçük eserini yayımlanmasıyla girer.

---

[10] **A.e.**, s.4

[11] Tüten Özkaya."Rus Edebiyatında Sembolizm," A.Ü.D.T.C.F.Dergisi, cilt:XXXIII, sayı:1-2, Ankara, 1990, s.411-425.

[12] Seyit Kemal Karaalioğlu, **Edebiyat Akımları**, İnkılâp ve AKA Kitabevleri, İstanbul, 1965, s.98

2. SEMBOLİZMİN DOĞUŞ ZEMİNİ VE TARİHÇESİ

XIX. yüzyılın sonlarında önce Fransa'da daha sonra ise Rusya'nın da aralarına katıldığı bütün Avrupa Ülkeleri'nde, Anglosakson ve Latin Amerika'da ve ayrıca iki Amerika'nın Fransızca konuşulan kesimlerinde ortaya çıkan Sembolizm* akımı,[1] modern Batı kültürüne egemen olan, bilimsel anlayış ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda ortaya çıkan Materyalizme ve Pozitivizme karşı bir tepkinin sonucudur.Yaşamı ve insanı, akıl, madde ve ilimle sınırlayan bu felsefeler, bir noktadan sonra insanın bunalıma düşmesine ve yeni arayışlara yönelmesine neden olur.[2]Avrupa 1789'dan 1895'e kadar birçok olaylarla sarsılır, 1815'te Napolyon'un yenilmesi, 1830 ve 1848 devrimleri, III. Napolyon'un 1853 gerici Emperyalizmi, 1870'de bir yanda Paris Komünü olayı (1870-1871), diğer yandan da Almanların Fransızlara zaferi ile (1871) sonuçlanan zafer sonrası burjuvazinin aşırı baskısından gelen sanatçıların içine kapanması, bir kısmının çılgınca olaylara kapılması sonucunda 1886'da Sembolizm ortaya çıkar.[3]

Avrupa toplumları ve Fransa'daki bu çalkantı, şiir sanatında da etkisini göstermekte gecikmez. Soyluların sanat ve beğenisinin ürünü olan Klasisizme karşı gençler ayaklanır ve onun yerini burjuvazi duygularını dile getiren romantik okul alır. Romantizm XIX. yüzyıl ortalarında yerini Sembolizme bırakır. 1848 Paris Devrimi, İkinci İmparatorluk Dönemi ve Avrupa'da ve Fransa'da toplumsal yapı nedeniyle burjuvazi, soylularla kaynaşmaya başlar ve burjuva aydınlar da soyluların beğeni ürünü olan eski klasik akıma ilgi duymaya, şiirin kaynağını geçmişte aramaya

---

*Sembolizm (Fransızcada symbolisme, Yunanca'da sumbolon–işaret, sembol) XIX. yüzyılın son çeyreği XX. yüzyılın ilk çeyreğini kapsayan dönemde etkili olan sanatsal, felsefi ve estetik bir akımdır. Sembolizm felsefi anlamda yaşam, düşünce, kişilik ve kültür ilişkilerini konu alarak yorumlarken, sembollere dayalı anlatım biçimini benimseyen bir yapı, bir görüştür. Dar anlamda ise Avrupa kültüründe 1880'lerden 1920'li yıllara kadar varlığını sürdürmüş estetik bir akım, sanatsal bir üsluptur. Bkz. (Çevrimiçi) http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_philosophy/ 10 Eylül 2011

[1] Jean Cossou, **Sembolizm Sanat Ansiklopedisi**, Çev. Özdemir İnce, İlhan Usmanbaş, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1987, s.8

[2] İsmail Çetişli, **Batı Edebiyatında Edebi Akımlar**, 6.bs., Akçağ Yayınları, Ankara, 2004, s.107

[3] C. Vedat Demirkol, **Batı Sanatında Modernizm ve Postmodernizm**, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2008, s,17

başlarlar.Yeni arayışlar sonucunda romantizm karşıtları tarafından Parnasizm* akımı ortaya çıkarılır. Parnasizm bir akım değil, Romantizm ve Sembolizm arasındaki bir süreçtir. Parnasse ozanları Mallerme, Rimbaud, Verlaine, Baudelaire akımdaki plastik güzelliğe, somut nesnelliğe karşı çıkar, yeni arayışlara koyulurlar. Bu dört öncünün hazırladığı ortam sonucu, 1880'lerde, yeni akım, Sembolizm ortaya çıkar.[4]

2.1. SEMBOLİZMİN BESLENDİĞİ FELSEFİ KAYNAKLAR

> Erdoğan Alkan **Sembolizm** eserinde *"Sembolizmi bir sistem haline getiren Stephan Mallarmé'dir" (1842-1898)* der. *O, Alman filozofu Georg Wilhelm Friedrich Hegel ve Johann Gottlieb Fichte'nin estetiğinden hareket ederek gerçek varlıkların fikirler olduğunu, maddi âlemin bütün şekillerinin bu fikirlerin birer remzi, işareti sembolünden oluştuğunu* söyler."[5]

Bu eserde Sembolizmi bir edebiyat akımı olarak tanıtanın Yunan asıllı Fransız şair Jean Moreas (1856-1910) olduğu hakkında bilgi verilmektedir. Sembolizmin edebî bildirgesi Moreas'a aittir. Bu bildirge ikili dünya prensibine dayanarak, sembolün suggestiv (telkin edici) oluşunu öne sürer.[6]

Sembolizmin felsefi temellerinden biri, Platon (MÖ 427 - MÖ 347)'un sanatta karşıt kutup halinde ifade ettiği düşüncelerin dünyası ve nesnelerin dünyası tezidir. Platon'a göre sanatçı gerçeğin kendisini yansıtamaz; o bir benzetmecidir.

> Platonun sözleriyle *"Hem benzetmeci şairin akıldan yana gitmeyeceği besbelli bir şey; sanatına da elvermez, halka da beğendiremez kendini bu yoldan. Onun işi, benzetmesi daha kolay olan taşkın, değişen yanımızı ortaya koymaktır."*[7]

---

*Parnasizm XIX. yüzyılın ikinci yarısında Fransa'da Romantizme tepki olarak doğan, realist metodlarla yazılan şiir akımıdır.Bkz. Suut Kemal Karaalioğlu, Edebiyat Akımları, 3.bs., İkılap ve AKA Kitabevleri, İstanbul, 1980, s.191

[4] Erdoğan Alkan, **Sembolizm,** Deyiş Yayınları, İstanbul, 1985, s.1-14

[5] **A.e.,** s. 1-14

[6] **A.e.,** s.1-14

[7] İsmail Tunalı, **Grek Estetik'i**, Baha Matbaası, İstanbul, 1963, s. 62

Sanat, bir sanı, bir doxa olarak belirlenince, buradan sanat, hakiki bilgi (episteme) karşısında daha düşük bir değerde ortaya çıkar. Episteme, zihnin salgıladığı bir bilgi olup, ideaların bilgisidir. Buna karşılık bir sanı olarak sanat, edebiyat aldatıcı bir bilgiyi dile getirir.[8]

Sembolist akımın temel düşünsel dayanaklarından biri de Alman filozofu Kant'dır. Realizm, Natüralizm ve Parnasizme tepki olarak doğan Sembolizm, felsefi temel olarak Kant'ın idealist felsefesine ve epistemolojisine* dayanır. Kant'ın düşüncelerini kendine çıkış noktası yapan, aşkın olan idealizm akımı, nedensel yeterliğin görüngüler dünyasında bir unsur olduğunu kabul eder; ancak onun algılamada olan bütünüyle bir ön-kabul verisi olmadığını da öne sürer. Nedensel yeterlik, veri hakkındaki bizim düşünme biçimlerimize bağlı olan bir şeydir. Algılanan dünya hakkındaki bilincimiz, salt veriler ile bizim bu veriler hakkındaki düşünüş biçimlerimizin kaynaşmasından oluşan nesnel bir sistem sağlar.[9]

Sembolizm, Kant (1724-1804)'ın idealist felsefesinin yanı sıra bir başka Alman filozofu Schopenhauer'ın kötümser düşüncelerinden de etkilenmiştir. "*Acı bütün bir hayatın temelidir*" diyen filozof, Kant gibi, bilginin sübjektifliğine ve sezginin bu konudaki önemine inanır. *"Her gerçek bilginin özü bir sezgidir. Bunun için her yeni gerçek bir sezgiden doğar."* [10] cümleleri, bu inancın açık bir kanıtıdır. [11] Schopenhauer'un kötümser, her şeyi tasavvura icra eden, esrarlı düşünce sisteminin etkisi altındadır. Bu yüzden, Sembolistlerin eserlerinin adlarında dahi kötümser hayat

---

[8] **A.e.,** s.62

[9] Alfred North Whitehead, **Sembolizm,** Çev. Kadir Yılmaz, Şule Yayınları, İstanbul, 2009, s.67

[10] Çetişli, **a.g.e.,** s.105

* Epistemoloji, Yunanca "episteme" ve "logos" kelimelerinin birleşiminden oluşan "epistemoloji" deyiminde yer alan "logos"un "açıklama", "gerekçe", "mantık", "söz" ve "bilim" anlamlarına gelir. Epistemoloji "bilgi" kavramı üzerine geliştirilen kuramsal bir çalışma türüdür. Bkz. Murat Baç, Epistemoloji, bs.1, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2011, s.25,26

[11]

felsefelerinin izlerini görmek mümkündür: ***İçe Dönük Hayatlar*** (Les Vies encloses), **Sükûtun Saltanatı** (La Règne du silence).[12]

Bunlara Prof. Dr. Cemil Göker'in Fransa'da Edebiyat Akımları adlı eserinde yer vermiş olduğu Fransız filozofu Henri Bergson (1859-1941)'un, pozitivist felsefeye karşı geliştirdiği spiritüalist (ruhçu) felsefesinin etkisini de ilave etmek gerekir. Bergson'a göre:

> *"Bilimin sonsuz imkânlarının bulunduğu inancı, ruhun imkânlarını inkâr etmektir. Akıl her türlü bilgiye götüren tek kaynak değildir. Aklın karşısında bilincin doğrudan doğruya verilerine, bilincin yeteneklerine önem vermek gerekir. Gerçeğe varmak, bilinç olaylarını kavramak, muhakeme yoluyla bilinenden bilinmeyene doğru metotlu bir biçimde giden akılla değil, ancak sezgi ile mümkündür. Akıl bize gerçeği dışarıdan buldurur; sezgiyse içerden gerçeğin ta kendisine vardırır."*[13]

Bunun yanı sıra Prof. Dr. Cemil Göker'in Fransa'da Edebiyat Akımları adlı eserinde yer alan Alman müzisyen Richard Wagner'in (1813-1883), materyalist dünya görüşüne karşı ileri sürdüğü mistik bir dünya görüşü ve sanat – özellikle müzik - anlayışının da Sembolizm üzerinde önemli etkisi vardır. Wagner'e göre, *"Sanat insanın ruhunda var olan gizli gerçeği gün içine çıkarmalıdır."*[14] Bu işlem ancak duygusallık, canlılık ve sezgiyle mümkün olur. Her ne kadar müzik duyular bakımından ruhun içeriğini ifade etmekte ise de, bu içeriği anlaşılır biçimde yansıtmaktan uzaktır. Bir senfoni dinlendiği zaman duyulur da, dayandığı motifi kavramak her zaman mümkün olmaz. Ona bu açıklığı getirecek olan ancak şairle şiirdir. Müziğin gücünü genişletmek gerekir. Çünkü ruhun derinliklerinde var olan gerçekleri ifade etmek ancak duyguyla düşüncenin bir araya gelmesiyle mümkündür. Wagner şiirde müziğe yer verilmesi görüşünü savunmuştur ki, bu görüşün Sembolist şiir anlayışında önemli bir katkısı vardır.

---

[12] Ezel Erverdi ,"Sembolizm,"**Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler/İsimler/Eserler/Terimler**, C. VII, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1977, s.512
[13] Cemil Göker, **Fransa'da Edebiyat Akımları**, D.T.C.F. Yayınları, Ankara, 1982, s. 70, 71
[14] **A.e.**, s.69

Hem Fransa hem de Rusya'da, doktrin metinleri Sembolizmin felsefi İdealizmin bir türüne – özellikle de Neoplatonizm'e - dayalı olarak ortaya çıkan bir edebi akım olduğunu gösterir Ancak bu akımın kuramcıları, Sembolist şiirdeki Dekadan konular konusunda sessiz kalırlar. Sembolistler kendilerini betimlenemez – ya da eğer mistiklerse, kutsal - denilen dünyayla uyumlu sayarlar (kendilerini o dünyayı anlayabilen kişiler olarak görürler) ancak eserleri felsefi kötümserlik ve diğer melankoli çeşitleriyle doludur. Eserlerinde inanç ve alaycılık arasında bir gerilim söz konusudur ki bu da iyi ve kötünün yan yana getirilmesine benzemektedir.

Maddi ve manevi dünyalar arasında uyum sağlanmasını ilke edinen Emanuel Swedenborg' a olan gönül borcunu açıkça ilan etmiş olması, Sembolistlerin metafora – ve nihayetinde de sembole - verdiği önemi arttırır. İdealizmin daha monistik (tekçi) şekli, tek bir evrende temel bir ruh ortaya koyan Schelling, Fichte, Hegel ve özellikle Schopenhauer'ın düşüncelerinden türer. Aşırı üretken diğer bir idealizm akımı ise o meşhur açılış cümlesi "*De la musique avant toute chose* (Her şeyden önce müzik)" ile Verlaine tarafından başlatılır. Verlaine için müzik her ne anlama geliyorsa, Mallarme ve Rus Sembolistler için bu, sözel olmayan ruhsal bir ilerleme anlamına geliyordu ki bu da kelimelerin birer sanat aracı olarak kullanılmasından anlaşılabilir. Verlaine'in bu sözü aynı zamanda genel olarak idealistlerin manevi bir sanat olarak görülen duymayı görmeye tercih ettiklerini de gösterir. Mallarmé açık yüreklilikle Schopenhauer'ın Neoplatonizmini benimser ve la notion pure (saf kavram) ü şiirin amacı sayar. Dahası yazarken belirleyici sözcük olarak "idee" yi kullanır.[15]

Bütün bu gelişmeler ve düşünceler ortamında, sanatta "ruhun gizli güçlerine, sezgiye, müziğe, İdealizme" dayanan, algılanan gerçeklerin ötesinde daha başka gerçeklerin, bir gizliliğin olduğuna inanan, Realizme, Natüralizme, hatta insanı makine düzeyine indirdiği iddia ettiği endüstriyelleşmeye karşı çıkan bir eğilim belirir. Sembolizm bu eğilimin sonucudur.[16]

---

[15] Çetişli, **a.g.e,** s. 108
[16] Göker, **a.g.e.,** s.71

3. SEMBOLİZMİN SANAT VE EDEBİYATTAKİ İLKE VE ÖZELLİKLERİ

Sembolizm, 1885 - 1900 yılları arasında Fransa'da yaygınlaşan ve özellikle şiir sanatını etkileyen bir akımdır. Görünenden öte, görünmeyen yüzlerini ortaya çıkarma çabası denilebilir.

Sembol kullanımı, sanatın her döneminde görülür; ancak 1885-1900 yıllarında edebiyat alanında yeni teknik ve biçimlerin oluşturulması sağlanır. Resim sanatında, müzik sanatında, edebiyat alanında hep aynı iç sıkıntılar ve karamsarlık görülür. Olguları doğrudan doğruya anlatmaktan öte onları kelimelerle, seslerle, kimi çağrışımlarla, benzeşimlerle dinleyenin veya okuyanın sezgi gücüne dayanarak anlatır. Gizil anlamların anlaşılır hale dönüştürülmesini, okuyucuyla paylaşmayı amaçlar.[1]

Sembolistler soğuk plastik güzelliği, nesnelliği savunan, materyalist ve pozitivist Parnasseçılara tepki olarak ortaya çıkarlar, İdealizmi ve sezgiciliği savunurlar. Bütün ülkeler ve bütün dönemler için geçerli bir güzellik kavramının var olacağına inanmazlar. Duruk olanın karşısında yer alır, oluşumu kutsarlar. Klasisizme, şiir sesi söylevci olduğu ve akıl hocalığı yaptığı için, romantizme, gözyaşı tecimiyle uğraştığı, anlatımı pek yalın olduğu için, natüralizme şiirlerinde ruh bulunmadığı için kızarlar.[2]

1896'da Rémy de Gourmont, ***Maskeler Kitabı*** (Livre de Masgues) adlı eserinde edebiyatta bireyselcilik, sanatta hürriyet, yeni, yabancı ve tuhaf olan her şeye meyil, idealizm, sosyal içerikli konuyu hor görme, Natüralizme tepki ve serbest mısra gibi Sembolizm kelimesine verilen çeşitli manaları toplar.[3]

---

[1] Ali Öztürk, **Yazın (Edebiyat) Akımları**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, s.63 (Çevrimiçi) https://www.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/2273/unite04.pdf, 10 Ekim 2011

[2] Erdoğan Alkan, **Sembolizm,** Deyiş Yayınları, İstanbul, 1985, s. 14

[3] Ezel Erverdi, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler/İsimler/Eserler/Terimler**, C. VII, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1977

Sembolizmin dünyayı algılayış ve ifade ediş biçimini ve yararlandığı yöntemleri anlayabilmek için Sembolizmin ilke ve özelliklerini aşağıdaki bölümlerde ele almayı yeğledik.

3.1. Dış Dünya ve Gerçek

Sembolizm, sanat dünyasında ***sanat sanat içindir*** anlayışına yakın bir görüşe sahip olan, böyle bilinmekle birlikte, kendine has bir gerçeklik anlayışı ve arayışı olan bu sebeple bir tecrübe öğretisi olarak düşünülebilecek sanat/edebiyat akımıdır.

Cemil Göker, ***Fransa'da Edebiyat Akımları*** eserinde Sembolizm akımında dış dünya ve gerçek olgusunu şöyle açıklamaktadır:

Sembolizm, Realizm, Natüralizm ve Parnasizmin, görünen veya madde ile sınırlı olan gerçek anlayışı (olgu gerçekçiliği) ve bunun objektif bir biçimde yansıtılması, sanatın insan tecrübesinin düşünce unsurunun yerine getirilmesi anlayışına katılmaz ve karşı çıkar. Dış dünya veya doğada gördüğümüz veya duygularımızla algıladığımız her nesne, bir varlık özünün (idea) dış görüntüsünden; göz alıcı giysilerinden başka bir şey değildir. Yani onlar hiçbir zaman asıl gerçek değildir. Asıl gerçek, söz konusu görüntünün arkasında gizlidir. Bir başka inanca göre, doğa, fizik ötesi ilahi gerçeğin sembolü veya aynasıdır. Sembolist sanatkârın görevi, dış gerçeği değil, buradan hareketle görünenin arkasında gizli bulunan gerçeği, gizli anlamı, ebedi ve ilahi gerçeği eserinde verebilmesi, en azından sezdirebilmesidir.[4] Sembolizmin bildirgesini hazırlayan Jean Moreas, bu konuda şunları söyler:

> *"Sembolist şiir, Fikri (idee) duygusal bir biçimde örter. Aslında, amacı sadece duygusal bir biçim değildir. Bu duygusal biçim hem Fikri ifade etmeli, hem de bağımlı kalmalıdır. Fikri de, aynı şekilde, dış benzerliklerin göz alıcı giysilerinden yoksun bir şekilde görmemelidir. Çünkü sembolik sanatın belli başlı karakteri, bizzat doğa tabloları, insanların hareketleri, bütün somut*

[4] Cemil Göker, **Fransa'da Edebiyat Akımları**, D.T.C.F. Yayınları, Ankara,1982, s.76,77

olaylar kendiliklerinden ortaya çıkmamalıdır. Bunlar, bu şeylerin esas fikirlerle olan anlaşılması güç ilişkilerini göstermeyi amaçlayan, algılanabilen dış görüntülerdir."[5]

Bu düşüncelere katılan Mallerme ise şiiri şöyle tarif eder:*"Şiir, özündeki ahenkle kullanılmış insan dili yardımıyla, varlığın dış görüntülerinin gizli anlamını ifade etmektir."*[6]

3.2. Yaratıcı Düş

Kendilerini düş kurmaya alışkın ilan eden ve XIX. yüzyıl sonu ile XX. yüzyıl başı döneminin usta şair ve sanatçılarında görülen ve yaratıcı imgelemleriyle besledikleri belli bir kişisel ve başkalarına devredilmez derinliğe Sembolizm adı verilir. İmgelem deyimi de özellikle kullanılır burada, çünkü bu kavram bütün gücünü düş deyiminin özgürce sembolü olduğu şeylerle örtüşmesinden alır. Bir yaratıcının imgelem gücü ne yerleşik kurallardan, ne benimsenmiş örneklerden, ne de zorunlu kaynaklardan yararlanır. Yaratıcı düş şüphesiz, her zaman bütün sanat akımlarında sanatsal yaratının başlıca etkeni olduğu bilinir; fakat Sembolizmde, onun anlayış ve estetiğinde, bu imgelem ve yaratıcı düş ağır basar.

Düş, yaratıcıdır. Düş, Sembolistlerin devrimci ve yenilikçi gücüdür. Her biri bu yeteneği işler, geliştirir ve kendi kişisel serüveninden yola çıkarak yaratıcı amaçları doğrultusunda kullanır. Sembolistler hiç kuşkusuz topluluklar oluştururlar, kendi mekânları, kendi küçük dergileri, ayrılıkçı sergileri vardır. Ama bütün bunlar, çoğu zaman, topluma uymayan, topluma karşı yıkıcı bir anlayışın izlerini taşır. Öyle ki bu sanatçılar ve şairler topluluğu kapalı bir kutudur.[7]

---

[5] Göker, **a.g.e.**, s.76

[6] **A.e.**, s.71

[7] Jean Cossou, **Sembolizm Sanat Ansiklopedisi**, Çev. Özdemir İnce, İlhan Usmanbaş, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1987, s.7,8

3.3. Benzerlikler ve İlişkiler İlkesi

Ali Öztürk'ün Yazın (Edebiyat Akımları) eserinde de vurgulandığı gibi doğa bir bütündür. Görünenin gerisinde bir düşünce vardır. İnsanla evren arasında, insanla nesneler arasında, nesnelerle onları algılamaya yarayan duyumlar arasında bir ilişki vardır. Buna "benzerlikler ve ilişkiler ilkesi" denir.[8]

Sembolistler, evrende var olan her şeyin bir bütün olduğuna; bu bütünlük içindeki varlıklar veya madde- ruh arasında bir benzerlikler ve ilişkiler ağı bulunduğuna inanırlar. Bir başka ifadeyle; madde-ruh, beden-ruh, evren-insan, kırmızı-sıcak, papatya-tavşan, ses-renk, görme-işitme vb. arasında benzerlikler ve ilişkiler ağı vardır. Eğer dikkatle bakar ve görünenin ötesine geçebilirsek, bunu yakalamak mümkün olabilecektir. Söz konusu ilişkiler ve benzerlikler armonisinin sembolik ifadesi olan sanatın amacı da budur.

3.4. Sembol

Sembolistlere göre sanatın amacı gerçek hayatın tasviri değildir ve olmamalıdır, bu amaç ikinci planda kalmalıdır. Ön planda olan onun ifade ettiği anlamı, üzerimizde bıraktığı etkiyi ve gördüğümüzde bizde uyandırdığı hissi, yani 'yüce gerçekliği' iletmektir. Bunu gerçekleştirmek ise ancak sembollerle mümkündür.[9]

A. F. Losev'in, Andrey Belıy'ın ***Simvolizm kak miropanimaniye*** (Dünya Görüşü Olarak Sembolizm) eserinden yararlanıp yazdığı ***Problema Simvola i Realiticheskoye İskusstvo*** [Sembol Sorunsalı ve Gerçek Sanat (1995)] eserinde de belirttiği gibi sembolik dünyanın en önemli bileşeni semboldür. Özel bir işaret, gizli bir iç anlam içerir, tasvir edilenle tasvir edenin organik birleşimidir. Sembol düşüncenin görünür ifadesi olarak soyut kavram ve sanatsal görüntü özelliklerini bir

[8] Ali Öztürk, **Yazın (Edebiyat) Akımları**, Anadolu Üniversitesi, s.63 **"Yazın (Edebiyat) Akımları"**, (Çevrimiçi) https://www.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/2273/unite04.pdf , 10 Ekim 2011

[9] Sevinç Üçgül, "Rusya'da İlk Dekadan Görüşlü Okul: Rus Sembolizmi," **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 13, Kayseri, 2002, s. 243

araya getirir.[10] Edebiyat kuramı alanında kullanılan bu semboller, bizi başka bir nesneye götüren, fakat bir canlandırma, gösterme olarak kendi başına da dikkat isteyen bir nesnedir.[11] Sevim Kantarcıoğlu'nun Edebiyat Akımları ve Temel Metinler eserinde yer verdiği Tindall'ın düşüncesine göre edebi sembol şu cümlelerle ifade edilmektedir:

> *"Edebi sembol, ifade edilemeyen bir tecrübenin benzeridir, dil unsurlarında ifade bulur, bu dil unsurları dilin sınırlarını ve ifade edilmek istenen gerçeğin sınırlarını aşar; duygu ve düşüncelerimizin karışımından oluşan bu tecrübeyi somutlaştırarak ifade eder. Dilin günlük kullanışında ifadesi mümkün olmayan bir tecrübenin benzerini sadece bir imajla somutlaştırmak gerekmez. Bu tecrübeyi bir sembolle somutlaştıran, bir ritim, bir olaylar dizisi, bir edat veya bir şiir de olabilir."*[12]

3.5. Anlamda Kapalılık ve Muğlâklık

Sembolist şiirin içeriği ve anlamı bir hayli kapalı ve muğlâktır. Klasisizm ve Parnasizmin hayal gücünü körelten mana açıklığı ve berraklığı, Sembolizmde söz konusu değildir. Bu konuda Yaşar Nabi'nin Ahmet Haşim: Hayatı, Sanatı Eseri çalışmasında geçen Ahmet Haşim'in konuyla ilgili düşüncelerini görmek faydalı olacaktır:

> *"...Şair ne bir hakikat habercisi, ne belagatli insan, ne de bir vaz-ı kanundur./Mana aramak için şiiri deşelemek, terennümü yaz gecelerini ra'şe içinde bırakan hakir kuşu eti için öldürmekten farklı olmasa gerek. Et zerresi, susturulan o sihrengiz sesi telafiye kâfi midir? (...) Şiirde her şeyden evvel haiz-i ehemmiyet olan kelimenin manası değil, cümlenin telaffuz kıymetidir./Esasen*

[10] (Çevrimiçi) http://epistemology_of_science.academic.ru, 15 Ekim 2011.
[11] R. Wellek, A.Varren, **Edebiyat Teorisi**, çev. Prof. Dr. Ömer Faruk Huyugüzel, Akademi Kitabevi, İzmir, 1993, s. 162
[12] Sevim Kantarcıoğlu, **Edebiyat Akımları ve Temel Metinler**, GÜ Yayınları, Ankara, 1993, s.174-175

'mana ahengin telkin atından başka nedir? Şiirde 'mevzu şair için ancak terennüm ve tahayyüle bir sebeptir./ Hâsılı şiir, rasullerin sözü gibi, muhtelif tefsirata müsait bir vüsat ve şümulü haiz olmalı."[13]

Sembolistlere göre gerçek, görünen değil, görünenin arkasında gizli olan ruhtur. Bunun maddi bir obje gibi çok açık bir biçimde görülüp algılanması ve anlatılması mümkün değildir. İkinci olarak; belli belirsiz bir biçimde algılanan veya sezilen bu ruh, bir sembolle anlatılabilir veya anlatılmalıdır, anlayışıdır. Böylece kötümser bir felsefe ortamında yetişen ve çok büyük ölçüde sübjektivist olan Sembolistlerin şiirlerinde rüya ve gizem dolu bir dünya ile karşılaşırız. Bu dünyada; varlıkların biçimleri ve sert şekilleri büyük ölçüde erimiş ve her şey adeta bir sis perdesiyle örtülüdür. Sonbaharın solgun ve sararmış renklerinin hâkim olduğu bu dünyada kızıl gün batışları, hüzünlü akşamlar, alacakaranlıklar, ölgün ay ışıkları ve mehtap, durgun sular, sakin ve kimsesiz yollar ve kırlar esastır. Söz konusu ortamı çok daha başarılı bir biçimde okuyucuya sevk edecek olan masallar, efsaneler, hayaller ve çeşitli ruh hallerinin ifadesi, Sembolizmin temel konularını oluşturur. Kısacası, Pozitivizmin yaşamdan kovmak istediği rüya ve esrar, onlarla birlikte şiir ve edebiyata geri döner ve onların estetiğinin bel kemiğini oluşturan iki kavram olur.[14]

3.6. Musiki/Ahenk

Avrupa tinselciliğinin, gizemciliğinin, metafiziğinin temsilcileri olan Sembolistler, müziğe çok önem verir, şiirle müzik sanatlarını birleştirirler. Şiirde özgür dizenin, bugünkü serbest şiirinin kurucusu Sembolistlerdir.[15]

Öznellik, hayal, lirizm, sözden çok musikiye yaklaşma, güzelliği duygulandırma, gölgecilik, sessizlik, alacakaranlıklar, serbest nazıma kayış, musiki

---

[13] Yaşar Nabi, **Ahmet Haşim: Hayatı, Sanatı Eseri,** 4. bs.,Varlık Yayınları, İstanbul, 1964, s. 36

[14] Seyit Kemal Karaalioğlu, **Edebiyat Akımları,** 3.bs, İstanbul, İnkılâp ve Aka Kitapevleri,1980, s.212-214

[15] Erdoğan Alkan, **Şiir Sanatı-Dünyada ve Türkiye'de Şiir Akımları, Şiirin Temel Sorunları-Kavramları,** Yön, İstanbul, 1995, s.97

gücü olmayan kelimeleri ayıklayış, sanatçının duyum gürlüğü ile okuyucunun sezişine bağlanış, Sembolist şiir akımının en belirgin özellikleridir.[16] Musiki/ahenk endişesi taşıyan Sembolizm, varlıkların gizli ruhunu ve bunlar arası ilişkiler ağını, sadece dille anlatmak, sezdirmenin mümkün olmadığını bu yüzden şiirin musikiden faydalanılması gerektiği görüşündedir.

Elbette ki şiirde söz konusu olan musiki, saf bir musiki değildir. Şiirdeki musiki, dilin imkânları ile sınırlı olan bir musikidir. Yani kelimelerin tek başlarına ve yan yana sıralandıklarında sahip oldukları veya mısraların sıralanmasından doğan ses değerlerinden ortaya çıkan bir musiki ve ahenktir. Bir başka ifadeyle Sembolist şiirdeki musiki kulaktan çok ruha hitap eder ve şiirin içeriğini bu yolla telkin eder veya sezdirir. Prof. Dr. Cemil Göker'in Fransa'da Edebiyat Akımları eserinde yer verdiği Mallermè'nin bu konudaki cümleleri ise şudur:

> *"Sorumluluğu üstüme alarak, estetik yönden şu sonuca varıyorum ki, müzik ve edebiyat, tek bir olgunun, benim fikir adını verdiğim olgunun, karanlık olan şeye doğru uzanan, orada açık ve seçik bir şekilde parlayan değişken iki yüzüdür."*[17]

Yaşar Nabi'nin Ahmet Haşim'in Hayatı Sanatı Eseri adlı çalışmasında ise Ahmet Haşim ise şunları söyler: *"Şairin lisanı 'nesir' gibi anlaşılmak için değil, fakat duyulmak üzere vücut bulmuş, musiki ile söz arasında, sözden ziyade musikiye yakın mutavassıt bir lisandır."*[18]

3.7. Şekil

Sıraladığımız özellikler, Sembolistlerin, daha önceki şiirin klasik kalıplarını zorlaması sonucunu beraberinde getirir. Çünkü klasik kalıplar, şairin vazgeçilmez

[16]Karaalioğlu, **a.g.e.**, s.212-214
[17] Göker, **a.g.e.**, s.80
[18] Nabi, **a.g.e.**, s.36

olarak kabul ettiği musikiyi/ahengi, sezginin serbest çağrışımını, sembolün gizemini ve sanatkârın bunları elde etmedeki özgürlüğünü engelleyebilecektir. Şiirin biçemi, önceden ve başkaları tarafından değil, şairin dehası ve şiirin içeriği tarafından belirlenmelidir. Şöyle ki klasik nazım şekli, nazım birimi, mısra yapısı, vezin ve kafiye; hatta dilin gramer yapısı gibi şiirin biçemini belirleyen özellikler, sanatkârlar tarafından belirlenmelidir. Bu konuda en çok öne çıkan yön, mısra hâkimiyetinin kırılmış olmasıdır. Söz konusu tavır, Sembolist şiirde ***serbest şiir***in esas olması sonucunu da beraberinde getirir.[19]

3.8. Özgür Dize

Verlaine dizeyi içinden bölmeye, seslemsel (hecelere dayalı) dize içinde ritme öncelik vermeye yönelmişti. Özgür Koşukçular (serbest nâzımcılar) daha da ileri gittiler: Hece sayısını önemsemediler; kendi içlerinde uyum sağlayan ölçülerle gerçekleşip doğrulanan ritmik ölçülere önem verdiler. Böylece, "matematiksel ritim" yerine ruhun iç devinimini yansıtmaya daha elverişli olan "psikolojik ritmi" gerçekleştirmek istiyorlardı. Rimbaud İçe Doğuşlar 'da (Illuminations) yer alan iki şiirle (Marine ve Mouvement) yöntemini içgüdüsel olarak buldu.1886 yılında la Vogue'da yayınlanan bu metinler, Dujardin'in tanıklığına göre, "kendilerine bir çıkış yolu arayan bazı gençlerin, sayesinde aradıkları yöntemi buldukları, ya da onu en azından yetkinleştirdikleri" bir tetik işlevi gördüler.[20]

3.9. Bireyselcilik ve Lirizm

Sembolist şiir bireyci ve liriktir. Yukarıda belirtilen dünyanın sırlarla dolu gerçeğini yakalama endişesini dikkate almak kaydıyla, Sembolizmin veya Sembolistlerin günlük yaşamla, sosyal meselelerle herhangi bir alakası yoktur. Söz konusu lirizm, büyük ölçüde melankoli, hüzün ve karamsarlık atmosferi içinde karşımıza çıkar.[21]

---

[19] İsmail Çetişli, **Batı Edebiyatında Edebi Akımlar**, 6.bs., Akçağ Yayınları, Ankara, 2004, s.107
[20] Cassou, **a.g.e.**, s.162
[21] Çetişli, **a.g.e.**, s.107

Melih Cevdet Anday ve Selahattin Eyüboğlu'nun Paul Verlaine'den çevirmiş olduğu ***Şiir Sanatı*** adlı şiiri, sembolik şiirin nasıl olması gerektiğine dair nazım türünde bir bilgi kaynağı olma özelliği taşır.

Şiir Sanatı

Musiki her şeyden önce musiki;
Onun için tekli mısradan şaşma.
Kıvrak olur erir havada sanki
Ağır aksak söyleyişe yanaşma.

Kelime seçerken de meydan senin;
Bile bile bir nebze aldanmalı.
Dumanlısı güzeldir türkülerin;
Öyle hem seçik olsun hem kapalı.

Güzel gözler tül ardında görünsün,
Gün ışığı titremeli şiirinde.
Ak yıldızlar maviliğe bürünsün
Ilgıt ılgıt sonbahar göklerinde

Ara rengin peşindeyiz çünkü biz;
Rengin değil, ara rengin sadece.
Ancak öyle sarmaş dolaş ederiz
Kavalı boruyla rüyayı düşle.

Nükte belasından kurtulmaya bak;
Acı zekâ, sulu gülüş neyine?
İşe karıştı mı bu cins sarımsak
Maviliğin yaş dolar gözlerine.

Tut belagati boğazından, sustur
El değmeden bir zahmete daha gir.
Kafiyenin ağzına da bir gem vur
Bırakırsan neler yapmaz kim bilir?

Nedir bu kafiyeden çektiğimiz!
Hangi sağır çocuk ya deli zenci
Sarmış başımıza bu meymenetsiz,
Bu kof sesler çıkaran kalp inciyi

Hep musiki, biraz daha musiki;
Havalanan bir şey olmalı mısra,
Deli bir gönülden kalkıp gitmeli
Başka göklere, başka sevdalara

Dağılıp tozu sabah rüzgârına
Mısralarım alsın başını gitsin;
Kekik, nane kokaraktan, dört yana...
Üst tarafı edebiyat bu işin[22]

[22] Suut Kemal Yetkin, **Edebiyatta Akımlar**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1967, s.115

4. DÜNYA EDEBİYATINDA SEMBOLİZM

4.1. BATI AVRUPA EDEBİYATINDA SEMBOLİZM

XIX. yüzyılın son çeyreği XX. yüzyılın ilk çeyreğinde kültürel alana yansıyan edebi, sanatsal ve diyalektik dünya görüşü, ideolojik bir akım olarak Fransa'da ortaya çıkan Sembolizm akımının temsilcileri Paul Verlaine, Arthur Rimbaud ve Stèphane Mallermè'nin aralarında bulunduğu ünlü Fransız şairlerdir. Sonraki yıllarda bu akım diğer ülkelere de yayılır; Belçika'daki temsilcileri; Maurice Maeterlinck, Emile Verhaeren, Almanya ve Avusturya'daki temsilcileri ise; Stefan George, Rainer Maria Rilke, Hugo von Hauptmann'dır. Norveç'te Sembolizmin işlendiği son yıllarda bu akımın uygulayıcıları Henrik İbsen, eserlerinde kısmen Sembolist etkilerin görüldüğü August Strindberg ve Knut Hamsun'dur. Polonya'da; Stanislaw Przybyszewski, İngiltere'de ise Oscar Wilde bu akımı benimseyen ünlü Sembolistlerdir.[1]

Fransız edebiyatında ortaya çıkan Sembolizmin aslında kökeni Rus edebiyatına dayanır. Prof. Dr. Cemil Göker de Fransa'da Sembolizmi hazırlayan gelişmeler arasında Dostoyevski ve Tolstoy'un yapıtlarının Fransızca'ya aktarılmasıyla "(...) Rus romanının görünen, bilinen gerçeklerin ötesinde, gözle görülmeyen gerçeklere de yer verdiğini saptamıştır. Böylece Fransız Sembolizmi'ni hazırlayan etken Rus edebiyatıdır.[2]

Charles Baudelaire, Sembolizmin gerçek müjdecisidir. Mallarmė, ona gizeme bürünmüş, tarifi mümkün olmayan bir anlam kazandırmıştır. Paul Verlaine ise Parnas ekole ait olan sert kuralları ortadan kaldırmıştır.[3]

Sembolizmin öncüsü ise Baudelaire'dir. Victor Hugo'nun deyişiyle şiire yeni bir ürperiş getiren *Kötülük Çiçekleri* yaratıcısını, 1875 ile 1880 arasını dolduran bütün

---

[1] Suut Kemal Yetkin, **Edebiyatta Akımlar**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1967, s.73
[2] Cemil Göker, **Fransa'da Edebiyat Akımları**, D.T.C.F. Yayınları, Ankara,1982, s.70
[3] Ezel Erverdi, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler/İsimler/Eserler/Terimler**, C. VII, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1977

bir şiir ve sanat kuşağı, Baudelaire'i kendisinin üstadı sayar.[4] Şiirde biçem kusursuzluğuna önem vermekle birlikte daima kendi izlenimlerini anlatması, şiirde kapalılığa önem vermesi, duyguları kelimelerin açık anlamlarıyla anlatmaktan çok ahenkleriyle sezdirmeye çalışması bakımından tam bir Sembolist olan Baudelaire (1821-1867), ***İlişkiler*** (Correspondances) başlıklı şiirinde, dünyanın semboller ormanı olduğunu ifade ederek Sembolizmin ilkelerini belirler. Baudelaire, (1821-1867) sembolleri mükemmel bir dil olarak adlandırır ve bu konuda şöyle der: *"Bu bilge dili kullanmak 'bir nevi sözlü büyücülük' konusunda pratik yapmak demektir."*[5]

Saf şiir yaratmak için biçim olgunluğunu kıran, kelimelerin, uyağın ve gramerin bilinen biçim anlatımlarının dışına çıkan Stèphan Mallarmè, ise (1842-1898) sembollerin gücünü şöyle ifade eder:

> *"Eşyayı adıyla çağırmak onun edebi güzelliğinin dörtte üçünü mahvetmek demektir; telkin, işte ideal olan budur. İşte bu sırrın ortaya çıkış yolu sembollerle mükemmeldir."*[6]

Rimbaud, her ritmi, her mısrayı kullanır. Retoriği kırar, istiareyi yenileştirir, melodiyi öğretir, özellikle ümitsiz araştırmasını, sonsuz bir ihtirasla canlandırır: onun ihtirası, düşmüş olan dış acunu defedip, öz yaratması olan, biricik gerçek olan acuna girmektir. Sonra da arkasında, garip, nefis veda sözleri bırakarak kaçıp gider. Sembolizmin ikinci önderi, peşinden gitmesi en güç önderi, işte odur.[7]

---

[5] Sevinç Üçgül, "Rusya'da İlk Dekadan Görüşlü Okul: Rus Sembolizmii," **E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Kayseri, Sayı.13, 2002, s. 241

[6] T.V. Kovaleva, E.A.Leonova, T.D.Kirillova, **İstoriya zarubejnoy literatur: (Vtoraya polovina XIX-naçalo XX vekov)**, Zavigar, Minsk, 1997, s. 10

[7] Jean Camborde, "Natüralizme ve Sembolizmeden Bugünün Edebiyatına," Çev. Nusret Hızır, s.39

Zamanlarında uyandırdıkları büyük gürültülere bakarak Rimbaud, Baudelaire ve Mallarmè çevrelerini hemen etkileyemez. Rimbaud, uzun zaman karanlıkta kalır. Verlaine ve Mallarmè ise ancak 1884 yıllarında dikkat çekmeye başlar.

Paul Verlaine ve *Kartiye Laten*'in kahvelerinde sabaha kadar disiplinli bir hayat süren Mallarmè, her salı akşamı Roma sokağındaki evinde saat dokuzdan on ikiye kadar bir şair topluluğuna yıllarca şiirin sırrını anlatmaya çalışırlar. Bu iki usta kalemin etrafında toplanan şairlere, sırf alçaltmak için ilk önce Dekadan* derler. 18 1886 yılı Eylül ayında basılan Le Figaro gazetesinin edebiyat ekinde Sembolizm bildirisini yayınlayarak bu akımın tarihini ve özelliklerini ilan eden Jean Morèas'ın ortaya attığı Sembolizm kelimesi tutunur ve Parnasizmi izleyen akıma Sembolizm adı verilir.[8]

Sembolizm bir edebiyat akımı olarak yükselişini sürdürürken Alman romantiklerin fikirlerini ve sanatsal ilkelerini geliştirir. F. Schelling, F. Schlegel Schopenhauer'ın estetiğinden, mistik Swedenborg'dan, Richard Wagner'in deneyimlerinden faydalanır. Fransa'da yaklaşık 1902 yılına kadar süren Sembolist hareket, 1890 yılında yaratıcı gücünün doruğuna ulaşır.

1886-1902 arasındaki Sembolist akımdan olan şairlerin çoğu Fransız değildir. Bunlar arasında; Belçikalı G. Rodenbach, Emile Verhaeren, Charles van Lerberghe, R. Ghil, Maurice Maeterlinck, M. Eleskamp, A. Fontaines, Albert Mockel; Amerikalı Stuart Merrill, Francis Vièlè-Griffin; Yunanlı Jean Moreas özellikle göze çarpar.

---

* Dekadan terimi düşüş anlamına gelen Fransızca *decadence*, Latince *decadentia* kelimelerinden türer ve önceleri tarih biliminde düşüş dönemi için kullanılır. Sonraları daha da yaygınlaşarak sanat ve edebiyatalanında da aynı anlamda kullanılmaya başlar.
XIX. yy'ın 80-90'lı yıllarında önce Fransa'da, sonra da diğer Avrupa ülkelerinde edebiyat ve sanatta gerçekçiliğe karşı olanlar kendilerini 'dekadan' olarak adlandırmaya başlarlar. Dekadanlık onlara göre, bizi kapsayan dünyadan estetik hoşnutsuzluk anlamındadır. Kendilerini büyük kültürün mirascıları olarak gören bu sanatçılar, düşüşün acılarını derinden yaşayarak karamsarlığa kapılırlar. Fransız yazarı J. K. Huysmans'ın (1848-1907) **Arebours** 3 adlı Sembolistlerin İncil'i sayılan romanında geniş şekilde dekadan dünya görüşünün anlatımı verilir. Daha fazla bilgi için bkz. (Çevrimiçi) http://dergiler.ankara.edu.tr/26 /1058 / 12780.pdf, 15. Ocak 2012
Üçgül, "Rusya'da İlk Dekadan Görüşlü Okul: Rus Sembolizmi,", E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı.13, Kayseri, 2002, s. 241

[8] Suut Kemal Yetkin, **Edebiyatta Akımlar**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1967 s.74

Henry de Règnier, Albert Samain, Gus Kahn, Paul Fort gibi Fransız şairleri de içine alan Sembolizm, kozmopolit bir hareket olarak görünür.

Sembolizm tiyatro ve resimde de etkili olur.(Pierre Puvis de Chavannes-resim, Maurice Denis ve diğerleri Fransa'da Arnold Böcklin-resim İsviçre'de, Pavel Kuznetsov, Nikolay Sapunov Rusya'da) ve müzikte Rus Aleksandr Skriyabin.

Sembolizm zamanla sahneye de sıçrar. Francis Vièlè Griffin'in ***Bahçıvan Phocas*** (Phocas le jardinier), Remy de Gourmont'ın ***Thèodat***; Jules Laforgue'un ***Güzel Konsil*** (Le Concile fèerique) adındaki piyesleri bu sıçrayışın kanıtlarıdır. Ancak Sembolist tiyatronun en orijinal örnekleri Maurice Maeterlinck'in piyeslerinde görülür. Onun piyesleri, bir çeşit mistik felsefeye dayanır. Yazarın bütün piyeslerinin hemen hemen hepsi bilinmeyen düşsü yerlerde, kestirilmeyen çağlarda, büyülü saraylarda, esrarlı mağaralarda geçer. Sembolist eserlerde bunların bilinmesine zaten lüzum da yoktur. Hangi beldeye ait olursa olsun, her şey insan için o bilinmeyen, yenilmeyen güçtür.[9]

XX. yüzyıl başında Sembolizm etkisini kaybeder. Jean Morèas ve Henri de Règnier Klasisizme dönerler; Georges Duhamel ve Jules Romains şiire sosyal içerikli konular sokarlar; Andrè Gide, 1909'dan sonra, Neosembolizmin kurucusu olur ve Rimbaud'un büyük değer verdiği bilinçaltını dile getiren eserleriyle gerçeküstücülük akımının öncüsü olur.[10]

Bu akımın en tanınmış temsilcileri, Jean Morèas ve Henry De Rèignier, düşman tarafına geçerler, birincisi Stances'larla 1901'de, ikincisi Mèdailles d' Argile'lerle 1902'de berrak bir Klasisizme dönerler. Francis Jammes, Maurice

---

[9] Vyacheslav Ivanov and Thomas E. Bird, "Symbolism," Russian Review, Blackwell Publishing, Vol. 25, No. 1 (Jan., 1966), pp. 24-34 (Çevrimiçi), http://www.jstor.org/discover/10.2307/126829, 15 Ocak 2012

[10] Erverdi,**a.g.e.**, s.512

*Abbaye grubu, 1906'da, Creteil'de bir malikânede, modern bir «Theleme manastırı» kurmayı deneyen genç Fransız sanatçılar ve yazarlar grubudur. Daha fazla bilgi için bakınız: Meydan-Larousse, C. I. , Meydan Yayınevi, CağaLoğlu-İstanbul, 1990, s.12

Magre, Madame de Noailles gibi saf natüristler ilk romantiklerin melankolik ve tasvirci havasında yaşarlar. Birkaç yıl sonra kurulan *Abbaye* grubu* [Vildraç, Duhamel, Arcos, Romains] şiire sosyal kaygılar getirir. Fransız şiiri ahenkli bir açıklığa, ölçülü bir hisliliğe yürür görünür. Bununla beraber Arthur Rimbaud'un, Stèphane Mallermè'nin hatta Maurice Maeterlinck'in, Jules Laforgue'un, karanlık Sembolistleringüçlü etkisi, külle örtülü kıvılcım halindedir. Andrè Gide, Paul Claudel, Paul Valèry, tanıdıkları üstatlardan öğrendiklerini olgunlaştırırlar. 1906'dan itibaren Jean Royère'in ve ***Phalange*** *(Topluluk)* dergisinin etrafında toplanan şairler, Sembolistlerin devamcıları olduklarını bildirirler ve Mallarmè'ye hayranlıklarını ilan ederler. Phalange geleneği, Adrien Mithouard'ın Occident ve Paul Fort'un Vers et Proses (Nazım ve Nesir) adlı dergilerinde devam eder. Sembol, Jules Romains'in Unanimisme (Birduyumculuk)* 'ine bile gölgesini yayar. 1909'dan itibaren Nauvelle Revue Française dergisi, A. Rimbaud'nun Sembolizmini canlandırmaya çalışır. A. Gide bu grubun başına geçer ve Paludes'ün önsözünde: *"Eserimi başkalarına açıklamadan önce başkalarının onu bana açıklamalarını beklerim"* [11] sözlerini yazmaktan da çekinmez. 1910'dan sonra nèosymbolisme adının alan bu akım güzel Fransız berraklığını şiirden gitgide uzaklaştırır.

İşte şiirde, Klasisizm ve Romantizmin bir dereceye kadar alışılmış değişiklikleri hafif kıpırdamalar halinde devam ederken, gerçeküstücülüğü hazırlayan sızıntılar ortalığı kaplamaya başlar.[12]

4.2. TÜRK EDEBİYATINDA SEMBOLİZM

Ülkemizde, Sembolist akım ve temsilcileri ile ilgili genel anlamda yazılan ilk yazıları 1898'den itibaren Ahmet Rasim, Cenap Şehabettin, Ali Ekrem Bolayır (takma adı A. Nadir), Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Rauf, Ali Canip Yöntem yazarlar. Servet-i fünunculardan özellikle Cenap Şehabettin, Sembolist akımın musiki gibi şiir ve zaman unsurlarını Parnas ekolünden gelen resim gibi şiir

[11] Yetkin, **a.g.e.**, s.79,80
[12] **A.e.**, s.80

anlayışıyla birleştirmeye çalışır ve bu konuda ***Temaşa-yı hazan***, ***Temaşa-yı leyal***, ***Yakazat-ı leyliyye*** gibi başarılı örnekler verir.[13]

Bizim edebiyatımızı Sembolizm ile tanıştıran isim Servet-i Fünun şairi Cenap Şahabettin'dir. Avrupa'daki tıp öğrenimi sırasında aşina olduğu bu akım Cenap Şahabettin'in şiirlerine, kelime seçişindeki müzikalite, ahenk, şekillerdeki değişik denemeler, mısraların telkin gücü olarak yansır. Şiirde musiki düşüncesi Cenap Şahabettin vasıtasıyla bütün Servet-i Fünûn şiirinde kendisini gösterir. Ancak Servet-i Fünuncuların Sembolizmle bağları yalnızca şiirde müzikalite planında kalır.[14] Fransız şiirini iyi öğrenen ve Fransa'da Sembolistlerin çok olduğu dönemde orada bulunan şair, Natüralistleri ve Sembolistleri okur, kendisi, Verlaine'i çok sevdiğini, fakat Mallermé'yi anlayamadığını ifade eder. Verlaine ve Mallermé etkisi şiirlerinde izlenebilir.[15]

Sembolist akım, kendisini Fecr-i Âtî topluluğunun üyelerinde daha net bir şekilde hissettirir. Özellikle bu kadrodan Ahmet Haşim, edebiyatımızda ömrünün sonuna kadar Sembolist çizgiyi koruyan bir şairdir. Onun saf şiir (poesie püre) anlayışı *Piyale* adlı şiir kitabının önsözünde ileri sürdüğü fikirleri Sembolist kaynaklardan beslenirler.[16] Piyale önsözü bizde Sembolist estetiğin ilk önemli bildirgesidir. Haşim:

> *"Şiirin lisanı nesir gibi anlaşılmak için değil, fakat duyulmak üzere vücut bulmuş, musiki ile söz arasında, sözden ziyade musikiye yakın mutavassıt bir lisandır." "Şiir hikâye değil, sessiz bir şarkıdır."* Ve yine Ahmet Haşim *"Mana araştırmak için şiiri deşmenin, şakıması yaz gecelerinin yıldızlarını titreyiş içinde bırakan zavallı kuşu eti için öldürmekten farklı olmadığını"* söyler.[17]

---

[13] Erverdi, **a.g.e.**, s. 512
[14] Yetkin, **a.g.e.**, s.10
[15] İlhan Işık, "Cenap Şahabettin," **Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, 1.bs., C. I, Elvan Yayınları, Ankara, 2006, s.823
[16] **A.e.**, s.10
[17] Yetkin, **a.g.e.**, s.10

Haşim'in şiirlerinde görülen kapalılık ve estetik olanı tercih, kelimelerinin telkin havası, yarı aydınlık akşam vaktini tercih ediş gibi özellikler Sembolist şiirden gelen unsurlardır.[18] Bizde Sembolizmin ilk olgun örneklerini veren Ahmet Haşim, olgunluk devresinin ikinci döneminde (1920-1933) tamamen Sembolik estetiğe bağlıdır. 1921'de Dergâh dergisinde yayınladığı "***Şiir Hakkında Bazı Mülahazalar***" adlı yazısında, şiir sanatı hakkındaki görüş ve fikirlerini derli toplu bir şekilde açıklar. Bu yazı, bizde Sembolist anlayışın bir bildirgesi olarak kabul edilebilir.[19]

Şair, 1924 yazını Düyun'u Umumiye'den aldığı ikramiye ile gittiği Paris'te geçirir. Fransız Sembolistlerin yayın organı Mercure de France'ta Tanzimat'tan sonraki Türk edebiyatını ana hatlarıyla değerlendiren ***Türk Edebiyatında Çağdaş Eğilimler*** (Les Tendances actuelles de la Littérature turque) adlı uzun makalesini yayımlar (1 Ağustos 1924).

Galatasaray Sultanisi'ndeki öğrenciliğinin son yıllarında Fransız şiirine, özellikle de Fransız ve Belçikalı Sembolistlere ilgi duyan Ahmet Haşim bu yolla Batı edebiyatının estetik ve poetik esaslarını yakından tanımaya çalışır. Halit Ziya, ***Kırk Yıl*** adlı edebi anılarında Haşim'in kendi kuşağı içinde Batı şiirini en iyi araştıran ve bilen sanatkâr olduğunu, Verhaeren, Rodenbach, Samain, Vielé- Griffin gibi Sembolist şairleri onun yol göstericiliği ile tanıdıklarını söyler.

Haşim'in şiiri, Batılı Sembolist-Empresyonist akımların etkisi altında, netlikleri silinmiş, gölgelenmiş, karartılmış tablolar gibidir. Hemen hemen hepsinde derin bir melankoli, müphemlik, uzak ve meçhul ülkelere duyulan özlem ve çok defa da psiko-analitik yorumlara muhtaç renkler ve motifler çizilir.[20]

Bir diğer Türk Sembolist şair Cahit Sıtkı Tarancı, sanat için sanat ilkesine bağlı kalır. Ona göre şiir, kelimelerle güzel şekiller kurma sanatıdır. Vezin ve kafiyeden

---

[18] M. Fatih Andı, "**Sembolizm**", (Çevrimiçi) http://www.enfal.de/sosyalbilimler/s/020.htm, 20 Eylül 2011

[19] Erverdi, **a.g.e.**, s.512

[20] Ekrem Çakıroğlu, "Ahmet Haşim," **Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi**, C.I, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1809, s.25

kopmamış; ama ölçülü veya serbest, her türlü şiirin güzel olabileceği inancını taşır. Açık ve sade bir biçemi vardır. Çoğu gerçeğe bağlı olan mecazları, derin, karışık ve şaşırtıcı değildir. Uzak çağrışımlara ve hayal oyunlarına pek itibar etmez. Zaman zaman bazı imge ve sembollere başvurur.

Hocası Yahya Kemal'in öncülüğüyle, öğrenciliğinde Baudelaire, Verlaine, Mallermė, Goethe, Dostoyevski'yi yoğun olarak okuyan Ahmet Hamdi Tanpınar ise Batı edebiyatından Paul Verlaine ile Marcel Proust'u kendisine üstat olarak seçer.[21] Bu yazarlar edebiyatta güzellik ve mükemmeliyete ön planda yer verirler. Onlara göre edebiyat, tıpkı resim ve musiki gibi güzel sanattır. Onlardan farkı, boya ve ses yerine, insanı ve yaşamı anlatmada bu iki vasıtadan çok daha zengin olan dili kullanmasıdır.

Türk Sembolist şair, yazar, hece şiirinin son kuşağı denilebilecek şairler arasında olan Ahmet Muhip Dranas, çağdaş Batı şiirine (Baudelaire, Verlaine) en yakın, kendinden bir iki kuşak sonrası şairler üzerinde, az sayıda şiirle bile olsa, uzun süre etkili olan bir şairdir. Gerek Fransız şiiri, gerekse kendinden önceki kuşaktan ustaları Ahmet Haşim ve Ahmet Hamdi Tanpınar'dan aldığı etkileri sanatına yedirerek özgün bir şiire ulaştırır.[22] Haşim'in şiir hakkındaki görüşleri, şiirin Mallermė çizgisine ve saf şiir anlayışına uymaktadır.[23]

II. Dünya Savaşı yıllarında Paul Verlaine'nin eserleri Cahit Sıtkı Tarancı ve Orhan Veli Kanık'ı oldukça etkiler. Verlaine, dış âlemde gördüklerini belirledikten sonra, onların kendisinde uyandırdığı duyguları hiç değiştirmeden olduğu gibi vermeye çalışır. Verlaine'de iç hayatın karmaşıklığı ile dış hayatın sadeliği çarpıcı bir şekilde dile gelir. Türk edebiyatında ise aynı şey Cahit Sıtkı ve Orhan Veli'de görülür. Verlaine, söz sanatlarına mümkün olduğunca başvurmadan sade, adeta

---

[21] İlhan Işık, "Ahmet Hamdi Tanpınar," **Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, bs, 1, C. VIII, Elvan Yayınları, Ankara, 2006, s. 3408

[22] Mehmet Rauf, **Bizim Eleştirmenlerimiz**, 1. bs., İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2008, s.65

[23] İlhan Işık, "Ahmet Haşim," **Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, bs, 1, C. I, Elvan Yayınları, Ankara, 2006, s.3408

çıplak bir biçem yaratmaya çalışır. Bu konuda Verlaine'nin, Orhan Veli-Cahit Sıtkı kuşağına etkisi görülür.[24]

Dokuz yıl süren Paris günlerinde Fransız edebiyatının ünlü temsilcileri Victor Hugo, De Banville, Verlaine, Jose Maria Herdia ve özellikle Baudelaire'nin eserlerini titizlikle inceleyen Yahya Kemal ise Fransız şairlerden esinlenerek ***Nazar***, ***Mehlika Sultan*** gibi balat niteliği taşıyan şiirlerini bu atmosferde yazar. Fransız Sembolistlerinin "öz şiir" anlayışı, onun şiirini bütün fazlalıklardan arındırır ve düzyazıdan uzaklaştırma eğilimi yaratır.[25]

Bir diğer Sembolist şairimiz ise Necip Fazıl Kısakürektir. Yahya Kemal ve Necip Fazıl Kısakürek, XX. yüzyıl Türk şiirinin iki güçlü şairidir. Her iki şairin anlatım düzlemlerinde sembol önemli bir işleve sahiptir. Yahya Kemal, daha çok görüntü düzleminde çalışan somut ve perspektifi önceleyen bir şair olarak karşımıza çıkarken; Necip Fazıl, soyut ve derinlikçi yaklaşımıyla metafizik bir şair görüntüsü çizer. Yüzünü daha çok yaşanmış ve yaşanılan hayata yönelten Yahya Kemal, şiir geleneğimizde bu yönüyle Nedim'e yakınlığıyla tanınırken; Necip Fazıl, metafizik özelikler içeren Şeyh Galip'le birlikte anımsanır (Sembolizm akımının henüz adından bile söz edilmediği dönemde Şeyh Galip Sembolizm benzeri bir tarzın Türk edebiyatındaki öncüsü olmuştur).[26]

4.3. RUS EDEBİYATINDA SEMBOLİZM

Sembolizm Rusya'da edebi bir hareketten ötedir. 1895 yılındaki ortaya çıkışı ülkenin kültürel yaşamında tam bir Rönesans'ın yaşanmasına sebep olur. Sembolistler, Puşkin, Gogol ve Dostoyevski gibi yazarlara karşı var olan anlayışı değiştirirler. Birçok seçkin XIX. yüzyıl şairinin, önceden faydacı anlayışın hoşgörüsüz görüşleri tarafından mahkûm olmuş şiirlerini bu durumdan Sembolizm

[24] Erverdi, **a.g.e.**, s.513
[25] Işık, **a.g.e.**, s.377, 378
[26] Tarık Özcan, "Sessizliğin Dili ve Simgenin Ruhaniliği-Yahya Kemal ve Necip Fazıl Kısakürek'in Şiirleri Üzerine Bir Çözümleme," T.C. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi, **Arayışlar**, 14, Isparta, 2005, s. 109-114

kurtarır.[27] Fyodor Dostoyevski, Vladimir Solovyov, Afanasiy Fet, Fyodor Tyutçev gibi yazar ve şairler Sembolizmin gerçek koruyucularıdır. Sembolizmin geçmişteki çevresi ise Vasiliy Jukovski (mistik içtenlik), Aleksandr Puşkin (Puşkin şiiri amacını çok iyi bilir, dini yaşamın kurucusu ve yorumcusu olup gerçeğin tanrı ile bağlantısını sağlar), Yevgeni Baratınski (ruhun gizli kitabı açar), Nikolay Gogol ve Mihail Lermontov'dur.[28]

Rusya'da Sembolizm akımı 1894-1895 yıllarında Bryusov'un ***Rus Sembolistler*** (Russkiye simvolistı) çalışmalarında Paul Verlaine, Stèphane Mallermè'den yaptığı çevirilerle Fransız şairlerinin Rusya'da tanınmasıyla ve şiirlerinin ünlenmesiyle ortaya çıkar.[29]

Rus Sembolizminin temsilcileri ikiye ayrılır: 1890'lı yıllarda akımın temsilciliğini üstlenen Nikolay Minski, Dimitri Merejkovski, Zinaida Gippius, Valeriy Bryusov, Konstantin Balmont ve Fyodor Sologub (F. Teternikov) Erken Dönem Sembolistler olarak adlandırılır. Bunların fikir babası Merejkovski iken, öğretmenleri Bryusov'dur. 1900'lü yıllarda ise edebiyat sahasına Andrey Belıy (Boris Bugayev), Aleksandr Blok, Vladimir Solovyov, Vyaçeslav İvanov, Ellis (L. Kobılinski) ve diğer şairlerden oluşan Genç Kuşak Sembolistler katılır. Bu grubun kuramcısı Belıy'dir.[30]

Rus edebiyatında ikinci kuşak Sembolistlerin ortaya çıkışıyla akımın niteliği görülür biçimde değişir. Sembolizmin ilk kuşağına özgü karamsar ruh halinden, sınırsızca kendini sevme çağrısından, yaşam karşısındaki pasiflikten, kendi kurdukları düş dünyasına kapanmaktan, ölüm düşüncesinden, hastalık derecesine vardırılarak çarpıtılan erotizmden kurtuluş, ozanın bir peygamber gibi hizmet etmesinde, dini-felsefeye kayış görülür. Sembolizm, dinsel yanıyla kendini bireyin

---

[27] James West, "Russian Symbolism: A Study of Vyacheslav Ivanov and the Russian Symbolist Aesthetic," London: Methuen, 1970 (Çevrimiçi) http://www.jstor.org/stable/1207423, 3 Nisan 2012
[28] İ. Mashbits-Verov, **Russkiy simvolizm i put Aleksandra Bloka**, Kuybıshevskoye Knijnoye İzdatelstvo, Samara, 1969, s. 350-353
[29] İrina Zaharieva, **Aspektı, formirovaniya kanona v russkoy literature XX veka**, Sofiya, 2008, s.232-241
[30] L. A. Smirnova, vd., **Russkaya literatura XX veka**, Prosveşeniye, Moskva, 2005, s. 22

fiziki ve ruhani yaşamı arasında köprü olarak görür ve Rus Sembolizmi dini felsefe deneylerine girer. Nesne ve olguların gerçek özü, bilimsel deneylerle ulaşılamayan öte dünyada aranır. Yüce duyguların ifadesi haline getirilen sembol zamanla hem maddi özünü hem de somut içeriğini yitirir, boş bir metafizik işaret haline gelir. Akımın dine eğilimi, Rusya'da dinin yeniden doğuşunda önemli ölçüde etkili olur.[31]

Belıy'ın, yeni şiir sanatıyla ilgili görüşleri öne çıkar. Genç Kuşak Sembolistlerin ilham kaynağı olan şair, ***Dini Kaygılarla Üzerine*** (O religioznıh perejivaniyah, 1903) başlıklı makalesinde, "*Sanat ile dinin karşılıklı ilişki içerisinde* " olduğunu iddia eder. Çok daha sonraki anılarında A. Belıy, 1900'lü yılların genç Sembolistlerin isteklerinin dünyanın ruhuna yakınlaşmak, öznel lirik iç dökmelerinde dünyanın sesini aktarmak olduğunu net bir şekilde belirtir.

Belıy, 1905 yılındaki olaylarla ilgili politikaya, Gogol'un ***Korkunç İntikam*** (Straşnaya mest) hikâyesine atıfta bulunarak Rusya'yı, "*uykusundan uyandırılacak olan uyuyan güzel*" sözleriyle sembolleştirdiği ***Yeşil Çayır*** (Lug zelönıy) başlıklı çalışmasıyla yanıt verir. Belıy, anavatanın ruhunu ve modern ruh bilincini mistikle kavramaya çağırır.[32]

Sembolizm terimi aslında Fransız Sembolist şairler için ne ifade ediyorsa Rus Sembolistler için de aynı anlama gelir. Her şeyden önce sıradan tasvir dili sadece kişisel duyguları iletmekte başarısızdır, bu yüzden Sembolistler düşünce bağlantılarını telkin yoluyla iletir ve dikkatli bir biçimde imgeleri kullanır. Derin psikolojik anlamda Sembolizm kökeninde bütün sosyal ve ahlaki değerlere karşı kendiliğinden oluşmuş bir isyandır.

Başından beri Nietzsche ve Dostoyevski, daha sonraları biçemi büyük çeşitlilik elde eden Sembolizm akımına ahlak dışı ve apolitik bir nitelik kazandırır. Ancak Fransız Sembolistlerin ve Parnas şairlerinin XIX. yüzyılda genç Rus şair kuşağı

[31] M. Özlem Parer, **Rus Biçimciliği ve Şklovski**, TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2004, s.38
[32] Smirnova, **a.g.e.**, s. 23,24

üzerinde büyük etkisi olur. "***Les parfums, les couleurs, et les sons se repondent*** " *"Kokular, renkler, sesler her şeye cevaptır"*[33] düşüncesi Baudelaire ve Poe'dan öğrenilir; şiirde müzikalite ve ritim duygularına yaklaşma çabası Verlaine'den, kasıtlı muğlâklık ve kelimelerin bileşimi Mallerme'den öğrenilir.

Teknik olarak, klasik Rus şiirinde hece ölçüsü terk edilir. Özgür dize, diğer dize formları ve yeni Rus şiiri yazma kuralları tanıtılır. Fakat en önemli alışılmadık yenilik kullanılan imgelerdir. Umutsuzluk, bıkkınlık ve yalnızlık zamanın yeni şairlerinin baskın ruh halleridir. Sembolistler, Batıdaki birçok çağdaşı gibi dönemin sosyo-politik yaşamından uzaklaşıp alışılmamış, suni ve esrarengiz olana sığınırlar.

Yeni şiir, Rusya için bir dönüm noktasıdır. Biçem ve İçerik Puşkin'in Klasisizminden, Lermontov'un Schillervari Romantizminden ve halk şairlerinin didaktizminden uzak kalamaz. Ancak aşırı karamsarlık, yapaylık ve alışılmadık yöntemler için gösterilen çaba Çağdaş Avrupa şiirine özgü eğilimlerdir, Rusya'da çocukça yapılmış bir yetişkin isyanıdır, olgun bir çağın ifadesi ya da Baudelaire, Verlaine ve Rimbaud'da olduğu gibi trajik değildir.[34]

Yeni ritimlerin çeşitliliği, uyak düzenleri ve dize biçemleri Rus ölçü biriminin kalıcı birer parçası olurlar. Düzyazı da çok derin değişikliklere maruz kalır. Sologub, Belıy ve diğer Sembolistlerin konuşma dilini kullanmaları ile düzyazı daha esnek, özgün, daha edebi, daha ritmik ve duygusal bağlamda daha fazla zenginleşir.

Sembolist ekolün temsilcileri Blok, Belıy ve Sologub'da örneklerini bulduğumuz gerçeğin hayal ile mükemmelin sıkıcı ile mistik idealizmin ironik gerçekçilik ile harmanlanması sonucu oluşan bilinç ile edebiyatın tüm dallarında yeni başarılar elde edilir. Yazın alanında biçemi yükseltmelerinin yanı sıra, Sembolistlerin, içinde yaşadıkları toplumun entelektüel seviyesini de yükselttikleri ve zirve noktasına taşıdıkları gerçeği yadsınamaz. Yeni kültürel yaygın görüşler

---

[33] Balakian, **a.g.e.**, s.23

[34] **A.e.**, s.23

*"Anlamlı rüyaların pencereleri" " güllerin müziği", ipekten bahçeler", "sırlı duvarlarda mor eller" ve özellikle" ah, kapa solgun bacaklarını!"

ortaya çıkar. Onların evrensel bilgiye olan arzuları içinde, Bryusov, İvanov, Merejkovski ve Şestov ve Berdyayev gibi din ilahiyatçıları İtalyan Rönesansı'nın ruhunu örneklerler. Rus entelektüellerin, Sembolistler sayesinde daha Avrupalı ve aynı zamanda daha ulusalcı oldukları vurgulanır.[35]

Andrey Belıy Sembolizmin teorisinin özgün bir türünü hazırlar. O, Sembolizmi sanatta bir ekol, bir dünya görüşü olarak görür. Dünya görüşü olarak Sembolizm henüz bir oluşumdur çünkü oluşumu henüz başlayan gelecek kültüre aittir. Sembolist ekolün özü, özel sanatsal ve estetik düşünceye yeni bir görüş kazandırma, her gerçek sanatta sembolik olarak sezgisel bilinç kazandırmadır.

Belıy iki yaşam seviyesinden oluşan madde ve sanatı sembolleştiren bir gerçeklik ve sanatsal semboller yaratır. Sembol, sanatsal bir ilke olarak bütün temel ekollere: Klasisizme, Natüralizme, Realizme, Romantizme ve özellikle sanatta kendini yansıtmanın en yüksek biçimi olan Sembolizme aittir. Sembolist sanatın içinde biçem, içerik ve bu ikisinin eşitliği görülür. Romantizm içerikten biçeme, Klasisizm ve Formalizmde biçemden içeriğe giden bir yol vardır. Sembolizm ise bu iki yolun birleştiği yerdir.

Belıy, üç ana Sembolist kavramı belirler: sembol, Sembolizm ve sembolleştirme. Belıy'e göre sembol sonsuzluk penceresi sembole giden yol ve bir yandan da zırh, sağlam kabuktur.[36]

Rus Sembolizminin estetik özelliklerinden biri kutsal bir sıra dönüşen sanatın gelişimini tahmin eden kuramcıların arzusudur. Gizem, Belıy'ın izinden gelen Vyaçeslav İvanov'un gerçekçi Sembolizmi idealist Sembolizmden ayıran bir ideal ve nihai amaçtır. Son olarak semboller insanlarla iletişim kurmak için devreye girer ve bu sembollerin nesnel ve psikolojik doğası vardır, ince ayrımlarla ifade ve iletişim odaklıdır.

---

[35]V. V. Bıchkov, **Novaya filosofskaya entsiklopediya**, C. IV, Mısl, Moskva, 2001, s.215
[36] A. Belıy, Simvolizm kak miroponimaniye, Moskva, 1994, A. F. Losev, **Problema simvola i realistiçeskoye iskusstvo**, Sankt Petersburg, 2002, s.199

Rus Sembolistlerin çoğu bu akımın, kendi çerçevesi içinde sanatın sınırlarının ötesine giden geleceğin yaratıcı sistemi olduğunun farkındadır. Onların düşüncesine göre Sembolizm, insanı amacına, dine götürür.[37]

Sembolizm XX. yüzyılın bir dizi sanat akımına; Empresyonizm, Fütürizm, Sürrealizm, absürd tiyatro, Modernizme ve bir dizi büyük yazar ve sanatçının yaratıcılığına etki eder. Birçok kuramsal bulgu büyük estetik akımlarda yansıma bulur. Aynı zamanda gergin ruh hali ve Sembolistlerin çoğunda var olan dini- mistik bir uyumla Sembolizm XX. yüzyılın başlıca yabancı akımlarından olur.

90'lı yılların Rus Sembolistleri İvanov, Belıy, Aleksandr, Merejkovski, Ellis, Solovyov ve diğerleri karamsarlığın, edilgenliğin üstesinden gelmeye çalışarak sanatın parolasının ilan ederler.

Rus edebiyatında Sembolizm yeni bir dönemin başlangıcıdır. XIX. yüzyıl başları Puşkin ve Lermontov şiirleriyle Rus edebiyatının altın çağıdır. Yüzyılın ortalarına doğru ise şiir alanındaki ani çıkış, ilginin düzyazıya kaymasıyla sonuçlanır. Yüzyılın sonlarında Rusya'da Sembolizmin yayılmasıyla Nekrasov'dan sonra gelen temsilcilerin düz ve cansız şiiri, yerini Bryusov'un Parnas düzeyindeki şiirlerine, Konstantin Balmont'un zengin ses uyumuna ve Aleksandr Blok'un karşı konulmaz şiirsel büyüsüne bırakmıştır. Böylece Sembolizmle yeniden hayat bulan Rus şiiri, dönemin estetik Rönesans'ı olarak anılmasını sağlar.

Sembolizm, 1900-1910 yıllarında farklı bir gelişme gösterir. Başlangıçta şiirde patlak veren akım daha sonra düzyazı, edebiyat eleştirisi ve kuramında da ilerler. Sembolizmle birlikte şair ve yazarlar Rus edebiyatındaki yenilikçi akımların en iyi eleştirmenleri ve kuramcıları olurlar. Rus edebiyatında yenilikçi akımların başlıca eleştirmenleri arasında Bryusov, İvanov, Gippius, Belıy, Nikolay Gumilyov ve Osip Mandelştam akla ilk gelen isimlerdir.

---

[37] Bıçkov, **a.g.e.**, s.216

Sembolistlerin basın ve yayın imkânları geniştir. ***Mir İskusstva*** [Sanat Dünyası (1899-1904)] Sembolistlerin ilk dergisidir. Daha sonra bu derginin yerini Bryusov'un yayımladığı ***Vesıy*** [Terazi (1904-1909)] alır. Bunlardan başka Sembolistlerin ***Novıy Put*** (Yeni Yol), ***Zolotoye Runo*** (Altın Post) adlı dergileri, ***Skorpion*** (Akrep), ***Musaget, Grif*** (Grifon) gibi yayınevleri vardır.[38]

Rus Sembolizmi, Batı Avrupa Sembolizminin temel ilkelerini miras alır, fakat şiirde bazı vurguların yerlerini değiştirir ve Sembolist şiirde bir dizi değişiklik yapar. Rus Sembolizminin yenilikçi dönemi 20. yüzyılın başında Genç Kuşak Sembolistler olan Belıy, İvanov, Blok, Ellis (L. L. Kobılinski) isimleriyle başlar. Rus Sembolizminin özellikleri arasında erken sanat sofist bilinci ve kilise bireyselliği arasında bölünmesi, realist ve idealist yapısı, Sembolizmin sanat alanından yaşama sızması ve en önemli estetik akımlardan olan anlayışıyla birlikte var olan sanat motiflerinde mistisizm*, teurji, apokaliptizm (dünyanın sonu, kıyamet teması) ve eshatolizm** görülmesidir. [39] Rusya'da Blok'tan, Belıy' den alınan yeni şiir bildirgesi ile ve Sembolizmin ilkeleri üzerine ilk felsefi araştırmalarla birlikte Sembolizm, sonraları bir grup seçkin şair Merejkovski, Balmont, Annenski, Sologub ve Bryusov'un ünlendirdiği okulun gelişmesiyle daha bilinçli bir girişim halini alır. Dahası Konevski, Gippius ve Baltruşaytis akıma özel bir ilgi göstermiştir.[40]

---

[38] Parer, **a.g.e.**, s. 31-34

[39] V. V. Bıçkov , "Simvolizm," **Novaya Filosofskaya Entsiklopediya**, C. IV, red, Stöpina, 2000-2001

* Mistisizm, Yunanca gizli anlamına gelen "mysthos", veya gözleri kapamak, susmak esrarlı bir hale sahip olmak anlamlarına gelen " musterio"dan türer. Akıl ve muhakeme yoluyla elde edilemeyen bilgileri, hakikatleri kalp ve sezgi yoluyla elde edenlerin mesleği; Tanrı ile bir olma yollarını araştırma metodu; herhangi bir dini müessesenin aracılığını, ya da kurallarını uygulamadan onlara bağlı kalmadan, Tanrı'yı ruhen kavrama imkânlarını sağlayan felsefi usuldür. Bkz. Selahattin Hilav, Atilla Tokatlı, "Mistisizm," **Dünya Yazarları ve Eserleri Ansiklopedisi**, C. VI, May Yayınları, İstanbul, s.382

**Eshatolizm (Yunanca sonuncu) dünyanın ve insanın nihai kaderini konu alan dini bir akımdır. Gelecekte insanı ve insanlığı ne bekliyor? Dünyanın sonu geldi mi? Ölümden sonra hayat var mı? Gelecek güzel mi olacak? Sorularına cevap arar. Eshatolik düşünceyi benimseyenler dünyanın sonunun geleceğine ve Mesih'in gelip insanları kurtaracağına inanır. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. (Çevrimiçi) festival.1september.ru/articles/551057/ 20 Şubat 2012

[40] Vyacheslav Ivanov and Thomas E. Bird "Symbolism,"y.y., Blackwell Publishing, 1966, s. 33

4.3.1. RUS SEMBOLİZMİNİN GEÇİRDİĞİ EVRELER

XX. yüzyılda yani Gümüş Çağı'nda* Sembolizm ve onun uzantıları olan birçok akım ortaya çıkar. Bkz. Ekler, Tablo I

- ***Erken Dönem Sembolistler***: V. Y. Bryusov, K. D. Balmont, D. S.Merejkovski, Z. N. Gippius, F. K. Sologub.
- ***Mistik-Tanrıya Sığınanlar:*** D. S. Merejkovski, Z. N. Gippius, N. Minski
- ***Dekadan-bireyciler:*** V. Y. Bryusov, K. D. Balmont, F. K. Sologub.
- ***Genç Kuşak Sembolistler:*** A. A. Blok, Andrey Belıy (B. N. Bugayev), V. İ. İvanov.
- ***Akmeizm:*** N. S. Gumilyov, A. A. Ahmatova, S. M. Goredetski, O. E. Mandelştam, M. A. Zenkeviç, V. İ.Narbut.
- ***Kübofütüristler:*** D. D. Burlük, V.V. Hlebnikov, V.V. Kamenski, V.v. Mayakovski, A.E. Kruçenıh.
- ***Egofütüristler:*** İ. Severyanin, İ. İgnatyev, K. Olimpov, V. Gnedov.
- ***"Mezonin poezii" Grubu:*** V. Şerşeneviç, Hrisanf, R. İvnev.
- ***Tsentrifug'lar (Tsentrifuga) Birliği***: B. L. Pasternak, N.N. Aseyev, S.P. Bobrov .[41]

---

*Gümüş Çağ: Şair ve eleştirmen Nikolay Otsup Paris'te 1933 yılında 7-8 sayılı ***Sayılar*** [Çisla) adlı Rus dergisinde makalesini yayımlar. Makalede, Puşkin dönemini Altın Çağ kabul eden Otsup XIX. ve XX. Yüzyıl sınırını güç ve enerji bakımından Batıya neredeyse hiç benzemeyen bol şaşırtıcı oluşumlara dayanarak Gümüş Çağı adını verir.

Buna Rus göçmen düşünür, edebiyat bilimci Georgiy Meyer'in Gümüş Çağın iki yüzü üzerine söylediği Rusya'da doğan kelimenin derinliği ve güzelliğiyle öne çıkan sanat dönemi aynı zamanda da bütün Rusya'nın çöküş tehdidi altındaki dönem olarak altını çizdiği notunu da eklemek gerekir. Sanat uzmanı ve şair ayrıca ünlü Apollon dergisinin editörü Sergey Makovskiy, Otsup'un sade ve etkili tarzını destekler, Makovskiy'in bütün makale çalışmalarında filozof N. A. Berdyayev'in görüşüne dayanan "Parnastaki Gümüş Çağ" ifadesi geçer. Gümüş Çağ, Rus edebiyatında Rus şiirinin Fet, Nekrasov, Maykov, Polonski ve diğer onlara yaşça yakın şairlerin faaliyet gösterdiği XIX. yüzyıl olarak bilinse de; aslında N. Otsup'un tanımladığı kültürel kronolojik anlamını taşır. Fakat ne Otsup ne de Berdyayev ilk değildir. Otsup'a kadar bu ifadeyi öncelikle edebiyatçı 1920'li yıllarda R. V. İvanov- Razumnik daha sonraları ise şair ve anı yazarı V. A. Pyast kullanır.

Anna Ahmatova'nın ***Kahramansız Şiirler. Üç Parçalı Tablo*** [Poemıy bez geroya: Triptıh (1940-1962) şiirinin "*Ve gümüş ay parlayarak /Gümüş ay üzerinde dondu,*" dizeleri bu ifadenin kullanımında özel bir öneme sahiptir. "*Yaklaştı takvimsel değil/ Gerçek Yirminci Yüzyıl*" dizeleri ise bizi sanatın yüzyılına götürür. Gümüş çağ özel bir heyecan, işaret sembol bir ay; aslında ay değil onun ışığı, ebedi yeterince anlaşılamamış hayatın gizeminin, kararsızlığının timsali gümüş, ay ışığıdır. Bkz. S. Dmitriyenko, **Serebryannıy vek russkoy poezii**, , Eskmo, Moskva, 2010, s.7,8

Rusya'da Sembolizm en zıt fikirlere sahip bir grup şairin bir araya geldiği bir akımdır. Sembolist şairlerden Nikolay Minski ve Dimitri Merejkovski halk şiirlerinin temsilcisi olarak ortaya çıkar, daha sonra ise dine dayalı ve muhafazakâr toplum fikirlerine yönelirler. Erken Dönem Sembolistler olarak adlandırılan Bryusov ve Balmont, Sembolizmi sanatın gelişmesinde yeni bir aşama, Realizmin yerine geçen, ***sanat için sanat*** görüşünü savunan yeni bir akım olarak görürler. Ve üçüncü olarak Genç Kuşak Sembolistler olarak adlandırılan Aleksandr Blok, Andrey Belıy, Vyaçeslav İvanov ve diğerleri, Valery Solovyov'in felsefi idealist öğretisinin ışığında felsefi-dini dünya anlayışının taraftarı olurlar.

Sembolistler bu edebiyat akımındaki fikirlerinin haklılığını ispatlamaya çalışmak için sürekli tartışırlar. Bu yüzden Bryusov, sembolü yeni sanat eserlerinde bir araç olarak sayar: Balmont, Sembolizmi insan ruhunun gizli, keşfedilmemiş derinliklerine varan bir yol olarak görür. Vyaçeslav İvanov, Sembolizmi sanatçı ve halk arasındaki perdeyi kaldıran bir akım olarak; Andrey Belıy ise yeni bir sanat biçimi oluşturacak, insan kişiliğini değiştirebilme gücüne sahip bir yapı olarak görür. Fakat bütün Sembolistler Realizme karşı ve farklı idealist-felsefe öğretilere yönelmede birleşirler. Onların en yeteneklileri, sarsıntılarıyla ve büyük sosyal çatışmalarıyla dünyada kendisine yer bulmayı başaramayan insan ruhunun trajizmini reddederler ve sanatsal dünya görüşleri için yeni tarzlar arayıp bulurlar. Şiir alanında ciddi keşifler, ritmik şiir yenilikleri müzikselliğin başlangıcı Sembolistlere aittir.[42]

Sembolistler Moskovalı Erken Dönem Sembolistler ve Petersburglu Genç Kuşak Sembolistler olarak ikiye ayrılır. Moskovalı Sembolistler: Bryusov, Balmont, Belıy ve İvanov; Petersburglu Sembolistler ise Merejkovski ve eşi Gippius'tur. Bkz. Ekler, Tablo II.

Bryusov, başta erken dönem Sembolistler arasında görülürken daha sonraları Dekadanlar arasında görülür.

---

[41](Çevrimiçi) http://www.habit.ru/20/94.html, 10 Ocak 2012

[42] G. İ. Belen'kiy, **Russkaya poeziya XIX- naçala XX v.**, Hudojestvennaya literatura, Moskva, 1987, s.15

Yoğun olarak sanata eşi emsali olmayan bir yol arayan aktardığı güçlü hisleriyle genellikle kendine bir görev edinen Bryusov, 4 Mart 1893 yılında günlüğünde şöyle yazar:

> *"Yetenek, hatta deha doğrusu verirse yavaş bir başarı verir. Bu az! Bana az. Başka bir seçim yapmak gerek. Siste yol gösteren yıldızı bulmak. Ve ben onu görüyorum: bu Dekadanlıktır. Evet! Yanlış bir şey mi, yoksa gülünç bir şey mi, şimdilik bir şey söylemek mümkün değil, fakat önde gidiyor, gelişiyor ve gelecek ona sahip olacak özellikle değerli bir lider bulduğunda. Bu lider ise ben olacağım! Evet, ben!*[43]

Bryusov, daha cüretli bir şair olarak başlar. ***Baş Yapıt*** (Chefs d'oeuvre, 1895) eserinde bazen sistemli bir şekilde acı dolu ve yok edici olan erotisizmini gözler önüne serer. Hem süslü hem de ilkel olan ve mesela Afrika ya da Doğu adalarında geçen egzotik sahneler çağrıştırır. Sadece günahlar değil, fiziksel işkence, kabalık ve çirkinlikler üzerinde de durur. İkinci kitabı ***Bu, benim*** (Me eum esse, 1897) eserinde bu konuları ele alışı daha samimidir ve bu nedenle de suçluluk ve utanç hisleriyle doludur.

Yine de, bu eserlerindeki bu şairlerin tümünün 1890'larda yayınladıkları şiirleri idealist, dindar ve ahlaki yapıdadır. Rus edebi eleştirisi, Dekadan ile idealist şairler arasında ayrım yaparken daha pürist (arınmacı) olma eğilimi gösterdiğinden, sözde Dekadan denilen Balmont, Bryusov, Sologub ve Gippius'un doktriner İdealizmi gereği kadar önemsenmemiştir.[44]

Zinaida Gippius'un ilk şiir derlemesinin çıkmasıyla beraber onun da Verlaine gibi Hıristiyan bir yazar olduğu açıkça anlaşılır. Ruhsal bakımdan asla soğukkanlı bir

---

[43] V.Y. Bryusov, **Kluchi Tayn**, Vesı, Moskva, 1904, No.1, s.10 - 21.
[44] Fyodor Sologub, **Stihotvoreniya**, Bol'şaya seriya, Leningrad, 1975, s. 161

yazar olamayan Gippius un şiiri ruhsal bir açlıkla doludur. Hem Hz. İsa'yı hem de dünyevi bir eşi kapsayacak eşsiz ve mutlak bir aşk peşindedir. Aşkın bu iki yönlü halini ***Aşk Tektir*** (Lyubov odna) adlı şiirinde çağrıştırır:

Bir tek köpükle kabarıyor
Ve dalga yayılıyor.
Kalp ihanetle yaşayamaz,
İhanetlere yer yok: aşk tektir.[45]

1904'te Bryusov, yeni edebi dergisi *Apollon*'un açılış makalesi ***Sırların Anahtarları*** (Kluçi tayn) eserinde idealist estetiği sistemli bir şekilde savunur ve bu yazıda önsezili olma zorunluluğunu önemle vurgular.

"Mest olmalar, fiziksel algının ötesine geçen önseziler şeklinde ortaya çıkan bu boşluklar (doğa olayları hapishanesinde) dünyevi olaylara başka başka kavramlar yükleyebilmemizi sağlar ve onların yüzeysel anlamlarını aşarak özlerine inebilmemizi sağlar. Sanatın amacı, bu duru görü ve ilham anlarını kaydetmektir."[46]

İvanov, Belıy ve Blok' un bu orta dönemde bu akıma sarılmaları ve destek vermeleri, yüksek beklentilerle dolu Dekadanların tekrar tasarımlarından daha fazla katkıda bulunmuştur. Hepsi Neohıristiyan ve idealisttir. Görünüşte maddi olan dünyanın aslında manevi bir temeli olduğuna ve hem kendilerinin hem de insanlığın hep beraber bir cemaat olabileceğine ve manevi mükemmeliyete ulaşabileceğine (erebileceğine) inanırlar.[47]

Açık sözlü ve coşkulu mistik olan Blok, Aziz Sofya'ya yani Kutsal Bilgeliğe olan adanmışlığını ***Hoş Hanıma Şiir*** [Stihi o prekrasnoy dame (1905)] günlüğüne kaydeder. Onun mistik başarı ve yoğun endişeleri ya gerçekçi ya da süslü ve efsanevi

[45] Znaida Gippius, **Sobraniye stihov**, 1889-1903, Skorpion, Moskva, 1904, s.180 (Çev. Kevser Tetik)
[46] Bryusov, **a.g.e.**, s.20
[47] Vyaçeslav Ivanov, **Prozraçnost: Vtoraya kniga liriki**, Knigoizdat Skorpion, Moskva, 1904, s. 157

kurmacalarda gerçekleşir, ancak şiirlerinde tüm doğa olayları ve tüm şehir manzaralarının ortak paydası, toplumdan uzak yaşayan biriyle (anchorite) onun aşığının mest olmuş duyarlılığının ortaya çıkardığı bir olağanüstülüktür. Egemen ruh halinin metafiziksel bir iyimserlik olduğu bu yıllarda, Dekadanlar, daha dramatikleşerek ve ahlaki yönden daha kaygı verici şekillere bürünerek buna ayak uydururlar ve metafizik şaşkınlıklara dair işaretler mistikler arasında bile görülür.

En genç Sembolistlerin eserlerinde Dekadanlık çok daha nadirdir ancak biçimleri daha az korkunç değildir. Belıy'in ***Mavilikteki Altın*** (Zoloto v lazure) eserinde onun mistik şüpheleri delilik korkularına, İsa olma yanılsamalarına ve korkulan soytarı figürü tiplemesiyle yapılan bir öz alaycılığa dönüşür. Bazı şiirlerinde çağdaş yaşamın adilik ve bayağılıklarından korkma görülürken, kapanış bölümü ***Kızıl Dikenler*** (Bagrianitsyv terniiakh) eserinde mistik beklentileri belirsiz bir acıyla gölgeler. [48]

Belıy ve Blok'un yeni şiiri önemli ölçüde duygusal bir çözülmeye (dezoryantasyon) ve yeni, daha trajik konulara ve imgelemeye olan ihtiyaca işaret eder. İdeolojik bakımdan idealizme olan inançlarını kaybetmezler ancak mistisizmin etkililiği ve herhangi bir dünyevi olayda idealin vücut bulması (cisimleşmesi) ihtimaline artık inanmazlar. Dünyanın, insan arzularını sınırlayan maddi yönünün daha çok farkındadırlar. Artık onlar da aşırı titiz, nörastenik (sinir hastası) ve kısacası Dekadandırlar. Blok'un, eski soğukkanlı beklentileriyle dalga geçerken kullandığı, kutsal şeylere karşı saygısız, dine küfreden ironisi ve ihanetlerinden dolayı kendini cezalandırışı yeterince antoloji haline getirilir ve tanımlanır. Böylece sahne oyunları olan ***Kötü Oyun*** (Balagançik) (1906) ve ***Meçhul Kadın*** (Neznakomka, 1906) eserinin bayan kahramanları sahte bir gelin ve tutunamamış bir yıldızdır. Onun şiirlerindeki karakterler barlara ve banal sosyal toplantılara giderler ve " *Ben biliyorum, gerçek şarapta" (*ya znayu: istina v vine) şiiri *Meçhul Kadın*'ı sezgisel algı konusunda alaycı bir yorumla bitirir. ***Kar Maskesi*** (Snejnaya maska, 1907) diziliminin tamamı onun mistik doğası ve dünyevi tutkusu arasındaki mücadeleyi

[48] Evelyn Bristol, "Idealism and Decadence in Russian Symbolist Poetry,"Slavic Review, Vol. 39, No. 2,s. 269-280

anlatır. 1910 da verdiği bir derste Blok, dünyevi algının mecburen kutsal ideali alçaltan dönüşümü konusunda kendi deneyimini tarif eder:

> *"Diğer bir deyişle, ben zaten kendi hayatımı sanata dönüştürmüştüm (Tüm Avrupa Dekadanlarını belirgin bir şekilde aşan bir eğilim). Yaşam sanata dönüştü ve ben Tanrıya dua ettim yakardım ve benim önümde (şahsen benim) "yabancı" dediğim bir şey belirdi: bu bir güzellik tanrıçası, mavi bir hayalet, dünyevi bir mucizeydi."*[49]

Bütün büyük Rus Sembolistler insanlığın çektiği acılara karşı merhamet gösterirler ve pek çok durumda onların soyut sempatileri konusal güncel bir ilgi alanı olarak kendini gösterir. Sologub 1890'larda sosyal adaletsizlik mağdurlarına karşı sempatiyle dolu dizeler yayınlayan ilk sanatçıdır. Kariyerine kendini bu işe adamış bir yazar olarak başlar. İlk romanı ***Ağır Uykular*** (Tyajelıye snı, 1896) eserinde açıkça görülen hayalî arzular daha sonra felsefi ideallerin metaforik betimlemelerinde fantezi dünyasında, örneğin kırsal imgelemeye dönüşür. Benzer şekilde, sosyal eleştirisi göklerin evrensel despotluğuna karşı isyana kadar varır. Nihayetinde metafiziksel ve siyasi isyanları birbirini besler. 1905 devriminde gizli yeraltı dergilerine isyana teşvik edici eleştirel şiirlerle katkıda bulunur. Bunun yanı sıra, Rus-Japon Savaşı sırasında ***Vatana*** (Rodine, 1906) adlı küçük bir şiir çalışmasıyla halkın acı ve endişelerinin sesi olma girişiminde bulunur.

Balmont'un ***Düşünürün Şarkıları*** (Pesni mslitelya, 1907) yılındaki Rus monarşisini devirmeye çağıran devrimci şiirleri, Sembolist teoriye herhangi bir özel bağlantı göstermediğinden dolayı Sembolistler arasında eşsizdir. Öte yandan, Zinaida Gippius ve Sologub gibi, siyasi düşünceyi felsefeyle birleştirir. Şiirinde sürekli verilen alt mesaj tüm insanlık için dini bir kurtuluş bulma arzusudur. Onun siyasi

---

[49]Aleksandr Blok, **O sovremennom sostoyanii russkogo simvolizma: Sobraniye soçinenii**, C. V, Moskva and Leningrad, 1960, s. 429-30

şiiri benzer bir amaçtan türemiş gibi görünmektedir. ***14 Ekim*** (14 Oktyabr'a) şiirinde, kendi kuşağını Aralıkçıların mirasçıları olarak betimler.

Rus Sembolistler, özellikle de İvanov'un bize sürekli idealizmi ve diğerlerinin, özellikle de Sologub'un daha sıklıkla dekadanlıklarını hatırlattığı doğruysa, sonraki dönemlerde tüm grubun, bununla bağlantılı olarak iyimserlik ve arkasından kötümserlik dalgalarına kapıldığı söylenebilir. Yine de, bu iki akım, yani İdealizm ve Dekadanlık nerdeyse her bir şairin eserlerinde el ele, kol kola gider. Tezat yaratmak için dahi olsa beraber işlev görürler ve çoğunlukla Dekadanlık hayal kırıklıkları ve onların istenmeyen sonuçlarından, olumlu düşünen cahil ve zevksiz kişilerin sinirini bozan hastalıklardan bir kaçış yolu sunar.

Sembolistlerin birçok yayınevi vardır.1900 yılında Moskova'da Bryusov ve Balmont'un girişimleriyle ve bilim ve sanat koruyucusu Moskova sanayicisi ve amatör edebiyatçı S. A. Polyakov'un maddi desteğiyle ***Skorpion*** (Akrep) dergisi yayımlanmaya başlar. Böylece Sembolistler, eserlerini yayımlayabilmek için geniş bir yayın organına sahip olurlar. Bu sebeple Puşkin dönemi yayın organı olan ***Severnıye Tsvetı*** (Kuzey Çiçekleri) almanağından çekilmeye başlarlar. 1904 yılında ilk edebi-eleştirel dergi ***Vesıy*** (Terazi) ortaya çıkar. Derginin fiili yöneticisi, baş editörü Valeriy Bryusov olur (resmiyette editör ve yayıncı olarak S. A. Polyakov gözükmektedir). İlk kez bütün Sembolizm yanlıları derginin etrafında birleşir. İlk iki yıl ***Vesıy*** (Terazi) eleştirel bibliyografik bir dergidir. Bryusov, Avrupa ülkelerinde çalışan ve çağdaş Avrupa kültürünün belirgin yenilikleriyle Rus okuyucusunu tanıyan geniş muhabirler ağını yönetir. Ve lirik, sosyo-politik konulu makaleler, denemeler ve felsefi çalışmalar yayımlar.

1906 yılından itibaren şiirler, hikâyeleri romanlar, piyesler ve Sembolistlerin çevirilerini yayımlamaya başlar. Şöyle ki ***Vesıy*** (Terazi) dergisinin sayfalarında Vyaçeslav İvanov'un çalışmaları [***Şair ve Soylu Olmayan*** (Poet i çern) ***Nietzsche ve Dionysos***], Bryusov'un en önemli teorik çalışmaları ***Sırların Anahtarları*** (Kluçi tayn), romanı, ***Ateş Meleği*** (Ognennıy angel), Andrey Belıy'ın hikâyesi ***Gümüş Güvercin*** (Serebryanıy golub) ve Blok'un dramı ***Meçhul Kadın*** (Neznakomka)

Vesıy (Terazi) dergisinin sayfalarında yayımlanır. Özellikle Sembolist şiirin önde gelen temsilcileri Bryusov, Balmont, Sologub, Blok ve Belıy'ın şiirleri Vesıy sayfalarında kendilerine yer bulur. ***Mir iskusstva*** (Sanat Dünyası) gibi *Vesıy* (Terazi) de ince bir dergidir. Aynı yıl bir Sembolist dergi daha ***Zolotoye runo*** (Altın Post) milyoner Nikolay Ryabuşinski'nin maddi desteğiyle yayımlanmaya başlanır.[50]

Mütevazı görünümüyle *Vesıy* (Terazi) dergisinden farklı olarak ***Zolotoye Runo*** (Altın Post) özel bir albeniye; sıra dışı büyük bir formata, derginin yarısını kaplayan bol resme, Rusça ve Fransızca dillerinde metin, altın kenara sahiptir. **Vesıy,** bu yavan görkemi küçümser (Gippius derginin dış görünüşünü daha sert bir şekilde eleştirir: bayağılık, basmakalıplık, kültürsüzlük barındıran en zengin Moskova düğünüyle mukayese eder). Dergiler arasında üç yıl kadar süren 1909, 1910 yıllarında iki derginin kapanmasıyla sona eren tartışmalar başlar.

1907 yılında dergide önemli değişiklikler olur. Aleksandr Blok'un eleştirel yorumları dergide yer alır. Dergide düzenli olarak Vyaçeslav İvanov'un Sembolizm kuramı üzerine olan makaleleri yayımlanır. Sembolizm krizi Aleksandr Blok'un ***Ceza*** (Vozmezdiye) poemasının önsözünde bir dizi olaydan çağdaşlarca sınır kabul edilen 1910 yılında baş gösterir. 1910 yılı, Vrubel'in, Tolstoy'un, Komiserjevskaya'nın ölüm yılıdır.

Gerek Sembolistler gerekse karşıtları tarafından kriz üzerine çokça yazılır ve konuşulur. O yıl Sembolizme ve birbirine karşı düşmanca tutum sergileyen akımlar ortaya çıkar: Akmeizm ve Fütürizmin ilk temelleri oluşur. 1909 yılının sonunda aynı zamanda iki önde gelen dergi *Vesıy* (Terazi) ve ***Zolotoye runo*** (Altın Post) kapanır.[51]

Bir akım olarak Sembolizm, Akmeist ve Fütüristlerin Platonik idealizmine – ki Sembolizmin ideolojik özünde bu yatar – olan isyanına karşı direnemez. Ancak Dekadanlık, Sembolistler tarafından kullanılması dışında da kendine özel bir varlığı vardır. Bu varlık hem Egofütüristlerin gösterişlerinde, hem de Kübofütüristlerin anti

---

[50] Bristol, **a.g.e.**, s. 269-280

[51] D. M. Magomedova, **Russkaya literatura kontsa XIX- naçala XX veka**, Rossiyskiy gosudarstvennıy gumanitarnıy universitet, Moskva, 2005, s. 36,37

burjuva tutumunda görülebilir. Fakat Akmeistler ve Fütüristler Sembolizmden, onun İdealizminin mistik olmayan bir şeklini tanımlanamaz ruhsal bir değerin taşıyıcısı ve kendisi olarak sanatsal araca çok derin bir saygıyı devralırlar. İdealizm bu zayıflamış şekliyle Fütürizmin en göz alıcı yanlarıyla birleşir ve böylece yeni bir edebi akım doğmuş olur.[52]

Fütürizm, Sembolizmi yıkmak üzere ortaya çıkan ve aynı amacı güden Akmeizme göre daha güçlü bir harekettir ve Rus biçimciliğine giden yolda öncü şiir akımıdır.

Akmeistler, sembollerin edebiyattaki önemini gösterdikleri için Sembolistleri değerli babaları olarak adlandırırlar. Ancak şiirsel etki yaratmanın yollarından biri olarak sembolün kurban edilmesini benimsemezler. Akmeistler, tüm gücünü *meçhule* yönelten Sembolizmin hem mistikle, hem teosofiyayla, hem de okültle kardeş olmasına, bir mit yaratıcılığına dönüşmesine karşıdırlar. Agnosizmin, meçhul olanın bilinmesinin algılanmasının sözcüğün içeriğiyle çelişkisini vurgularlar. Meçhul, yeryüzünden sonsuz uzaklıktaki tüm güzelliği ve kutsallığıyla yıldızlara ulaşma çabasının, yıldızları yakınlaştıramayacağı kadar erişilmezdir. Akmeistler, Sembolistlerin mutlak mistik yaklaşımını, açıklık, aydınlık, gerçeklik ve yaşam adına yadsımış, edebiyatı yaşama, nesnelere, insana ve doğaya döndürmek için çabalamışlardır. Akmeizmin en belirgin özelliği somut gerçekliğe bağlı olmasıdır. Sembolistlerin uyuma, mistiğe ve gizeme düşkünlüklerine karşın, Akmeistler nesnelere verdikleri önem ve yaratıcılıkta mistisizmi reddetmeleri, nesneleri fetiş haline getirmeleri yönünden eleştirilirler.

Temel ilkeleri ve başlıca özellikleriyle değindiğimiz Sembolizm, Fütürizm ve Akmeizm, Rus edebiyatındaki Gümüş Çağ'ın edebiyat ve eleştiri akımlarıdır. Gümüş çağın yenilikçi akımları, edebiyatta modernleşmenin öncüsü olarak Rus biçimciliğinin ortaya çıkışını hazırlarlar.[53]

---

[52] Bristol, **a.g.e.**, s. 269-280
[53] Parer, **a.g.e.**, s.38, 39

Rus şiirinin XX. yüzyılın ilk yarısına ait bölümü, filoloji tarihinin önemli bir parçasını oluşturur. Bu dönemde Rus Sembolizminin karşısında gelişen Akmeizm ve Kübofütürizm Rus edebiyatının iki önemli şiir akımıdır. Özellikle Kübofütürizme paralel gelişen bir filoloji okulu olarak Rus Biçimciliği ilerleyen yıllarda Kıta Avrupası'nda insan bilimlerini derinden etkiler.

Çağdaş Rus şiirine 1910-1917 yılları arasında çıkan **Apollon** dergisi damgasını vurur. Bu dergide Mandelştam, Anna Ahmatova ve Nikolay Gumilyov bir araya gelir. Bu üç şair Rus şiirinde Akmeizm akımının temsilcileri olurlar. Akmeizm sözcüğü, 1912 yılında Gumilyov tarafından [kayanın] zirvesi anlamına gelen akme anlamına gelir ki Mandelştam'ın 1913 yılında basılan ilk kitabının adı ***Taş*** (Kamen)'tır.

Akmeizm, Sembolist hareketin içinden ona karşıt olarak ortaya çıkar, ancak yine de onun bazı tekniklerini kullanır. Akmeistler müzikal teknikleri reddederler ve sözcüklerin mantıksal anlamları üzerine, kesin ve veciz imgelere vurgu yaparlar.

Akımın kuramcıları olan Kruçenıh ile Hlebnikov'un buluştuğu ortak nokta, örtük şiir dili ve olduğu haliyle sözcüktür. Onlar sözcüklere, diğer nesneleri, anlamları işaret etmeye yarayan aracılar olarak bakmazlar; sözcüklerin kendilerine fiziki nesneler olarak değer verirler.

Akmeizm, topluluğu çok büyük değildir ve yaklaşık iki yıl kadar (1913-1914) varlığını sürdürür. Fakat Akmeizm ile Akmeistik bildirgelerden neredeyse iki yıl önce ortaya çıkan ve devrimden sonra yeniden (1921-1923) faaliyete başlayan ***Şairler Atölyesi*** (Tseh poetov) ile bir kan bağı vardır. Atölye, en yeni sözlü sanatı tanıtma okulu haline gelir.

1913 yılının Ocak ayında ***Apollon*** dergisinde Akmeist grubun organizatörleri olan Gumilyov'un ve Gorodetski'nin bildirgeleri yayımlanır. Bu gruba Ahmatova, Mandelştam, Zenkeviç, Narbut ve diğer şairler de katılır.

Gumilyov, ***Sembolizmin ve Akmeizmin Mirası*** (Naslediye simvolizma i akmeizm) isimli makalesinde Sembolizmin mistisizmini ve görünmez alanla ilgilenmesini eleştirir. Şair, yeni akıma iki isim verir ve buna göre: Akmeizm, Yunancada "bir şeyin en yüksek aşaması, renk, renkli zaman"dır ve Ademizm ise hayata yönelik cesurca sağlam ve net bir bakıştır.

Gumilyov, çalışmalarında sanatın dünyasal amacının insan doğasını geliştirmek olduğunu reddetmediği gibi görünmezi öngörmeyi de reddetmez. Sembolistler ile Akmeistlerin arasındaki programların devamlılığı aşikârdır. [54]

1912 yılının Aralık ayında ***Toplumun Beğenisine Şamar*** (Poşoçina obşestvennomu vkusu) adlı çalışmasıyla, Fütüristlerin okurları şok eden ilk bildirgesi yayımlanır. Fütüristler, modernliğin gemisinden edebiyat klasiklerini atmak isterler, mevcut dile karşı dayanılmaz nefret duyarlar ve kendilerini zamanın yüzü, yeni, değerli sözün yaratıcıları olarak adlandırırlar. 1913 yılında ***Hâkimler Kapanı II*** (Sadok Sudey II) adlı çalışmada bu skandal nitelikli, ana dilin gramerini, söz dizimini, imla kurallarını inkâr eden ve hiçliği yücelten programları netleştirirler.

Fütüristlerin, yani budetlyan – gelecekçilerin gerçek isteklerini Mayakovski açıklar. Mayakovski'ye göre Fütüristlerin amaçları kendi hayatının yapıcısı ve başkalarının hayatı için kanun koyucu olmaktır. Söz sanatına, varlığın dönüştürücülüğü rolü verilir. Büyük kentin belirli alanında yeni insanın doğuşu yaklaşır ve işte tam bu nedenle stresli (sinirli) şehir durumunu, sözlüğü yenikelimelerle genişletmesi, sokağın hareket temposunu dağınık sözdizimiyle aktarması teklif edilir. Fütürist hareket oldukça geniş ve çok yönlüdür. 1911 yılında Severyanin, İgnatyev, Olimpov ve diğer şairlerden oluşan Egofütüristler grubu kurulur. 1912 yılının sonundan itibaren Kübofütüristler (Gileya) derneği kurulmuş olup, bu derneğin üyeleri: Mayakovski, Burlük, Hlebnikov ve Kamenski'dir. 1913 yılında Pasternak, Aseyev ve İ. Aksenov'lardan oluşan "Tsentrifug" Derneği kurulur.

[54] Smirnov, **a.g.e.**, s.24,25

Tüm bunların ortak noktası, şehrin gerçeklerinin anlamsızlığına, sözcüklerin yaratılmasına yani duygu ve düşüncelerin yeni sözcüklerin türetilmesiyle aktarılması şekline çekmektir. Buna rağmen fütüristler, kendi şiirsel uygulamalarında Rus şiir sanatının geleneklerine yabancı kalmazlar. Hlebnikov birçok şeyde antik Rus edebiyatının tecrübelerine, Kamenski ise Nekrasov'un ve Koltsov'un ulaştıklarına dayanır. İ. Severyanin A.K. Tolstoy'a, A.M. Jemçujnikov'a, K. Fofanov'a ve Mirreliya Hayaller ülkesine adını vermiş olduğu Mirra Lokhvitskaya'ya çok değer verir. Mayakovski ile Hlebnikov'un şiirleri, içten dışa tarihi kültür hatırlatmalarıyla işlenmiştir.[55]

1 Mart 1914 yılında Fütürist grup parçalanır. "Tsentrifug" adı altında bir grup oluşur, diğer grup ise "Yay" adını alır. Fütürist grup "Tsentrifug" 1913 yılında kurulur. Başlıca katılımcıları S. Bobrov, B. Pasternak ve N. Aseyev. "Lirik" yayıneviyle bağlantısı olan ilk şairlerdir. "Tsentrifug" grubunun katılımcıları lirik eserlerin oluşumunda dikkati kelimenin kendisine değil tonlama, ritmik ve sentaks yapısına çeker. Tsentrifug grubu, 1917 yılına kadar Fütürizmin bir devamı olarak varlığını sürdüren bir akımdır. [56] Moskova'da ortaya çıkan ve daha çok Kübofütüristlere yakın olan "Tsentrifug"lar, uygarlık mirasının yenilenmesinin gereğini vurgularken geçmişi reddetmedikleri için diğerlerine göre daha ılımlı bulunurlar.[57]

Rus Fütürizminin kollarından biri, şiir birliği "Mezonin poezii" 1913 yılında Moskovalı Egofütüristler tarafından kurulur. V. Şerşeneviç, R. İvnev (M. Kobalev), L. Zak (Takma adı Hrisanf ve M. Rossiyanski), S. Tretyakov, K. Bolşakov, B. Lavrenev ve bir dizi genç şair bu grupta yer alır. Grubun ideolojik ilhamcısı ve de aktif katılımcısı Vadim Şerşeneviç'tir.[58]

---

[55] **A.e.**, s.26
[56] (Çevrimiçi) http://slova.org.ru/v/centrifuga/ 15 Mart 2012
[57] Parer, **a.g.e.**, , s. 42
[58] (Çevrimiçi) http://slova.org.ru/v/mezonin/ 15 Mart 2012

4.3.2. RUS EDEBİYATINDA SEMBOLİZMİN ÖNEMİ

V. Pertsov'un ***Gerçekçilik ve XX. Yüzyıl Başlangıcında Rus Edebiyatında Çağdaş Eğilimler*** (Realizm i modenistskiye teçeniya v russkoy literatüre naçala XX veka) adlı eserinde Blok, Bryusov ve Mayakovski'nin aralarında bulunduğu bir grup önemli figür modernist çevreden kopmadan en büyük sanatçılar arasına girdiklerinden bahseder. V. Pertsov, Sembolizmin, sanatçılarının yükselmesine ve yeni perspektiflere açılmasına bir takım pozitif yanları olduğunu açıklar, şiirde şehir konularına, sanayi motiflerine yönelme, şiir içeriğine öznel ve duygusal bir yapı oluşturmak için ince formu getirmesi açısından Sembolizmin Rus şiir gelişiminde yeni bir adım olduğunu yazar.

Merejkovski, sanatın önünü açan Sembolizmin getirdiği yenilikleri şöyle yorumlar: 60'lı yılların faydacılık ve pozitivizm akımlarının kısıtladığı güzellikler sembolizm akımı ile şiirde tekrar yerini almıştır. İvanov'un ***Sembolizmin Vasiyeti*** (Zevatı Simvolizma) başlıklı program makalesinde de aynı şeyi görürüz.

Sembolistlerin getirmiş oldukları aşama geçmişe göre inanılmaz zengin, insanın manevi dünyasından ibarettir. Akım, sanatın yeni sanat biçemlerine dâhil olan sanatsal duyarlılığın, genişletilmiş biçemlerin, benzeri görülmemiş ince duyguların gerçekleştiği yeni yolların keşfini olası kılar.

Her şeyden önce Sembolistler biçeme ve dil tekniğine, sanatsal dilin özelliğine önem verdikleri için büyük bir rol kazanırlar. Kelimeyi özenle ele almak, unutulmuş kelimeleri canlandırmak, yeni ifadeler için yeni fikirler yaratmak, kelimelerin uyumlu bir bileşimine bakmak ve genel olarak kelime ve söz dizimini geliştirmek için çalışmak, bütün bunlar okulun en temelli hedeflerinden biridir.

Sembolistler önemli ölçüde Rus şiir sözlüğünü önemli ölçüde genişletirler. Dilleri oldukça özgündür ve Sembolistlerin sanat yönteminin temeli gibi soyut bir yapıdadır. Ancak daha sonra şairlerin dili değişik ses tonu ve değişik görevlerde kullanabildikleri yadsınamaz.

Maşbits Verov'un ***Russkiy simvolizm i put Aleksandra Bloka*** (Rus Sembolizmi ve Aleksandr Blok'un Yolu) eserinde vurguladığı gibi Sembolistlerin hizmetleri çeşitli kıtaların, vezinlerin, ritimlerin ayrıca özgür dizenin hazırlanmasıdır. Ayrıca, özellikle söylemek gerekir ki Rus şiirinin bu yönteminin gelişimindeki rolü Sembollere aittir. Sembolü yöntem olarak çok iyi kullanırlar.

Sembolü araç olarak kullana Sembolistlerin şiirlerinde çift anlamlılık mevcuttur, sözün şiirsel benzetmeleri vardır. Dolayısıyla karmaşık metaforlar aynı işlevi yerine getirir.

Edebiyat tarihinde genel olarak Rus Sembolizmi tartışılmaz bir öneme sahiptir. Gorki 1890'lı yılların genç *şairlerine "İsteseniz de Bryusov, Blok ve diğerleri gibi şiir yazamazsınız."* [59] diyerek Sembolist şairlerin şiir yazmadaki ustalıklarını vurgular. Aynısını A. Tvardovski de Sembolistlerin tartışmasız başarılarını vurgulayarak: onların şiirinin ritmik imkânlarını genişlettiklerini, müziksel donanımını, kafiye yenilemesini oluşturduklarını söyler.[60]

4.3.3. RUS SEMBOLİZMİNİN FELSEFESİ

Rus edebiyat Sembolizm tarihi neredeyse aynı zamanda Moskova'da ve Peterburg'da ortaya çıkan iki edebi dernekle başlar. Yeni Batı felsefesinin ve Avrupalı Sembolistlerin sanatına duyulan ortak ilgiyle Moskova'da Sembolist şiir bilim ve poetika çalışmaları başlar. Bryusov, Balmont, Baltruşaytis ve Polyakov merkezi Sembolist yayın organları *Vesıy* (Terazi) dergisinin çıkmasıyla bireysellik, estetizm, sanatın toplumsal öneminin yadsınması gibi olgulara eserlerinde yer verir. Petersburg'da ise felsefi estetik görüşleri savunan bir grup ortaya çıkar. Bu grupta Gippius, Merejkovski ve Minski bulunur. Onlar, Moskovalı Sembolistlerin uç bireyselliği ve saf estetizminin karşısında dururlar; Rus idealist felsefesini, Hıristiyan

[59] İ. Maşbits Verov, **Russkiy simvolizm i put Aleksandra Bloka**, Kuybışevskoye Knijnoye İzdatelstvo, Samara, 1969, s. 350-353
[60] **A.e.**, s. 353

mistiğini, dini yapıyı savunurlar. Sembolizm onlar için sadece bir okul değil dünya görüşüdür. 1900'lü yılların başında Peterburg'da Merejkovski'nin yöneticiliği altında Neohıristiyan dergi ***Novıy put*** [Yeni Yol (1903-1904)] yayınlanmaya başladığında filozoflar, tanrıbilimciler ve Neohıristiyan edebiyatçılar ayrımları ortaya çıkar.

Rus Sembolistlerin her iki grubu da ortak edebiyat akımına girerek bir araya gelir. Yüzyılın sonunda Moskova'da ***Skorpion*** [Akrep (1899-1916) yayın organı yayımlanmaya başlar. 1903 yılında ise Bryusov'un yürüttüğü ***Severnıye tsvetıy*** (Kuzey Çiçekleri) yayınlanmaya başlar. **Vesıy** dergisi çağdaş Avrupa dergisi niteliğine yaklaşır ve modern sanatın savunucusu rolünü üstlenir.

İvanov yeni teürji içeren görüşlerin içerdiği bireyselliğin üstesinden gelme düşüncesini geliştirir.

Bryusov'un Sembolizm görüşü ise, her şeyden önce Sembolizmin felsefesi ve estetiğinin oluşmasında katkısı olan Kant'ın felsefesine, Nietzsche'nin ve Schopenhauer'ın estetiğine dayanır. Fakat Merejkovski'den farklı olarak sanatı mistik içerik taşımaz. Sanatın amacını şairin ruh hareketi, insan ruhunun gizemi ve sanatçının kişiliği olarak görmez. ***Vesıy*** (Terazi) dergisinin ilk sayısında yer alan ***Sırların Anahtarları*** (Kluçi tayn) bütün estetik arayışların tamamını bir araya getirir. Sanatın yararı kuramını reddeder ve sanat için sanat görüşünü savunur.[61]

Andrey Belıy'in ***Dünya Görüşü Olarak Sembolizm*** (Simvolizm kak miroponimaniye) eserine göre Rus Sembolist akım ikiye ayrılır:

- Objektif (neoplatonik-hristianskiy): sembol, ilk düşüncenin yansımasıdır. Sembol sanata ve ideal dünyaya giden bir keşif olarak gözlemlenir.
- Sübjektif (solipsistkiy) sembol, nesnenin nesnel temsilcilerini saptayan sanatsal bir biçemdir.

[61] A. G. Sokolov, **İstoriya russkoy literaturıy kontsa XIX-naçala XX veka**, Vısşaya şkola, Moskva, 2000, s. 223, 224

Kendi genel felsefi önkoşuluna göre Rus Sembolizmi, Kant'ın epistemolojisinden ve Schopenhauer ile Nietzsche'nin düşüncelerden hareket eder.

V. Bryusov 1904 yılında **Sırların Anahtarları** (*Kluçi Tayn)* adlı çalışmasında "*Sembol, gerçeği anlamanın ortak sanatsal düşünsel ve iç sezgi yöntemidir*" der.[62] 1905 yılında Bryusov, şairlerin meziyetinin her şeyden önce eserlerinin sanatsal niteliğiyle ve ana imgelerle belirlenmesi gerektiğini söyler. Bryusov, Sembolizmi saf, estetik bir düşünce biçimine dönüştürür. V. Asmus'a göre Andrey Belıy ve Vyaçeslav İvanov aynı görüşü paylaşır. Belıy'e göre sanat kesinlikle diğer teürjiler gibi sadece estetik görevlerle sınırlı değildir, hayatla bağlantılıdır ve yaşamın yeni şekillerini yaratır.

Belıy'ın birçok söylevinde olduğu gibi V. Asmus için de bu düşünceler geçerlidir. V. Asmus, sübjektif idealizm çerçevesinde kalarak, sanata dini- mistik bir anlam yükleyen Belıy, İvanov ve diğer Sembolistler için bilişsel anlamdan yoksun, toplumsal, politik durumu yansıtan bir sanat oluşturmanın kaçınılmaz olduğunu ileri sürer. Onların sanatı bu yüzden folsal bir sanat olmak zorunda kaldığını belirtir.

V. Asmus Sembolizmin ideolojisinin 1905 devrim hareketinin bir korku ürünü olarak görür. Sembolistlerin yazdıklarını korku dolu olaylarla kurguyu ve dini, yavan tatlı bir hayali yansıttıkları konusunda görüş bildirir.[63]

4.3.4. RUS SEMBOLİZMİNİN ESTETİĞİ

V. Asmus'un *Rus **Sembolizminin Estetiği ve Felsefesi*** (Estetika i filosofiya russkogo simvolizma) başlıklı incelemesinde Sembolizmin estetiğini gerçeğe uygun olarak idealist teoriye ve özerk sanata götürür. Biçimcilik onun köklü ve önemli çizgisidir.

---

[62] Verov, **a.g.e.**, s. 355
[63] **A.e.**, s.348-350

Merejkovski'nin Rus Sembolizmi hakkındaki ilk çalışması ***Çağdaş Rus Edebiyatının Gerileme Nedenleri ve Yeni Akımlar Üzerine*** (O priçinah upadka i o novıh teçeniyah sovremennoy russkoy literaturıy)'de Sembolizmin özünü ve problemini belirler. Böylece Merejkovski'nin Sembolist şiirlerinin hayattan ve halktan kopuk olmadığı anlaşılır. Bununla birlikte Merejkovski'de Sembolist sanat yeni bilgi teorisinin iddia ettiği bilgisinin çaresizliğinin ve derinliğinin üstesinden gelir. Mistik duygu deneysel araştırmaların kesin sınırlarını yok eder. Sanatın burada ilk aşamada yaşam gerçeğinin bilgi formu (mistik olarak), ikinci olarak ise materyalizm ve Realizm (bu Merejkovski için tek ruhun gösterimidir) ile aktif savaş faktörü olarak ele alındığı anlaşılır. Buradaki Hıristiyan dindarlık, tevazu, fedakârlık, affedicilik, sabır temalarının materyalizme ve devrimciliğe karşı olduğu iddia edilir.

Bryusov, ***Rus Sembolistler*** (Russkiye simvolistıy) adlı çalışmasını yayınlandığı yıllarda, biçimci bir durumdadır. Daha sonra çöküş döneminin belirli şiirlerinde kısmen söz konusu biçimci gerçekleri ilan eder. Bununla birlikte ***Sırların Anahtarları*** (Kluçi tayn) ile başlayan Bryusov'un temel teorik formu farklıdır. Bryusov aksine ***Sırların Anahtarları*** (Kluçi tayn) eserinde soyut bir güzelliğe hayranlık olarak tanımladığı ***sanat için sanat*** görüşüne sert bir şekilde karşı çıkar. Onun, hayattan sanatı ayırmadığı anlaşılır, şaire göre sanat yaşamdan insanlık ise sanattan beslenir. Amaçsız bir güzellik taşıyan sanat ise ölü bir sanattır. Bryusov için sanat yaşamın bilgi biçemi olan bilimin daha da üstündedir ve aynı zamanda en önemli hayati güce sahiptir. Bryusov incelemesini:

> "*Sanat, insanlığın sahip olduğu en büyük güçtür*" diye bitirir. "*Bilimin bütün dalları bizi kapatan, iç âlemimize çekilmemize sebep olan kapı ve duvarları yıkan toplumsal hayatın baltalarıdır ve sanat tüm duvarları yıkan muhteşem bir dinamittir. Şöyle ki Sembolizmde sanat bilinçli bir şekilde en kutsal ve yegâne göreve sarılır; akla, düşünceye aykırı formlarla dünyayı kavramayı olanaklı*

kılar."[64] Bu sözlerden de anlaşılacağı üzere Bryusov, Sembolizmi özerk bir sanata taşımıştır.

Sembolizmin estetiğini, sanatın öğretici işlevini, biçimciliği ve sanat için sanat görüşünü savunan ve diğer akımları reddetmeyen Merejkovski, Bryusov, A. Belıy'de görürüz. Bu estetik, zamanın problemlerini çözmekten uzak bir estetik değildir. Aksine baştan sona kadar materyalizme, Reformculuğa ve Realizme karşıdır, ideolojik metafiziğin çeşitli formlarını savunarak materyalizme, devrimciliğe ve Realizme doğru yönelir.[65]

4.4. XIX YÜZYIL SONU XX. YÜZYIL BAŞLARINDA YAZINSAL YAŞAM

4.5. RUS SEMBOLİST ŞAİRLER

4.5.1. İnnokentıy Fyodoroviç Annenski (1855-1909)

Empresyonist şiirin gelişmesinde şair, dramaturg, eleştirmen, çevirmen İnnokentiy Fyodoroviç Annenski önemli rol oynar. Annenski'nin zamanın bütün şair grubuna: Bryusov, Blok, Ahmatova, Pasternak, Mayakovski'ye yeni şiirsel ritim ve kelimeler üretme konusunda etkisi vardır.

Sembolistler, Annenski'nin yeni Rus şiirinin kurucusu olduğunu düşünür. Annenski'nin XIX yüzyıl sonu şiirleri Sluçevski, Fet'in sanatına daha yakındır. Şair, geleneksel şiir formlarıyla 80'li yıllardan başlayarak Fransız Parnas şiirlerinin hevesinden geçerek ve Sologub, Balmont konularını ele alarak birçok çağdaşını geçer. Annenski'nin ***Servi Kutu*** (Kiparisovıy larets) eseri, Ahmatova'dan, Mayakovski'ye, Pasternak'a ve onların çalışmalarından çeşitlilik, ritim ve sözlüğün oluşmasında birçok buluş gerçekleştirir.

---

[64] **A.e.**, s.348-350
[65] **A.e.**, s. 350-353

1900'lü yıllarda edebiyatta Annenski ismi neredeyse hiç bilinmez. 80-90'lı yıllarda ilk şiir derlemesi ***Sessiz Şarkılar*** (Tihiye pesni) eserini yazar (N. T-o takma adıyla), fakat eser 1904 yılında basıma girer. Şair, hayatının son yılında ünlenmeye başlar. İkinci son şiir çalışması ***Servi Kutu*** (Kiparisoviy larets)'dur. Blok, Annenski şiirine yakınlık duyar. Bryusov ise Annenski'nin şiirlerini Verlaine'nin şiirleriyle kıyaslar. *"Annenski'nin mektup biçemi oldukça empresyonistçe her şeyi bilinen, görünen yüzüyle resmetmiyor"* diye anlatır.

Şairin edebi mirası sayı bakımından çok değildir fakat çeşitlidir. Annenski, şair, klasik filolog, antik mitleri özgürce modernleştiren dram yazarıdır (melanippa-filozof kral Iskion, Laodamiya, Famira Kifared). Edebiyat tarihine her şeyden önce lirik şairi olarak girmiştir.[66]

4.5.2. Nikolay Maksimoviç Minski (1856-1937)

Edebi takma adı Vilenkina'dır. Sanatına halkçı şiir gelenekleriyle başlar daha sonra ise yazmış olduğu lirik şiirlerinde sanata hâkim olan fikirleri canlandırır ve nihayetinde Sembolizmin felsefesini ustalıkla yansıtan [***Yeni Şarkılar*** (Noviye Pesni), 1901] sanatçılardan biri olur. 1905 yılında proletarya sanatının kurucusu olur, Bolşeviklerin maceralarına katılır ve mahkemenin tehdidiyle Rusya'yı yasadışı yollarla terk etmek zorunda kalır. O olaydan sonra neredeyse hep Avrupa'da yaşar. 1930'larda edebiyattan uzaklaşır.[67]

1880'lerde yurttaşlık şiirleri yazan Minski, 1884 yılında halkçı ideolojisinin yıkılmasından sonra yeni sanata bağlanır ve Dekadan şiirinin kuramcısı ve uygulayıcısı, Nietzsche düşüncesinin ve burjuva idealizminin vaizcisi ve yayıcısı olur. 1905 devrimi süresince Minski'nin şiirlerinde yeniden yurttaşlık motifleri belirmeye başlar. 1905 yılında Bolşeviklerin yasal organı ***Novaya Jızn*** (Yeni Hayat)'ı yayımlar. Yayınevinde V. İ. Lenin'in ***Parti Organizasyonu ve Parti***

[66] Sokolov, **a.g.e.**, s. 228,229
[67] S. Dmitrienko, **Serebryannıy Vek Russkogo Poezii**, İzdatelstvo Eksmo, Moskva, 2010, s. 43

Edebiyatı (Partiynaya organizatsiya i partiynaya literatura) makalesi yayımlanır. Fakat Minski, fikir olarak hiçbir zaman Bolşeviklerle birlik sağlamaz.[68]

4.5.3. Fyodor Sologub (1863-1927)

Edebi adı Fyodor Kuzmiç Teternikov olan Sologub, Sembolist şiir akımının sınırlarını zorlayan Erken Dönem Sembolistlerdendir. Lisede yıllarca matematik öğretir. Gorki, şiir ve düzyazı türünde şaheserler üreten Sologub'a büyük değer verir ve onun pessimist dünya görüşünü en iyi anlatan sanatçı olduğunu belirtir.

Sologub, lirik şiir, fabl, masal, kısa öykü, roman ve oyunlar yazar. Sologub'un dili metaforlardan, özlü sözlerden yoksundur. Şiirlerinde oturaklı sembol yapısı, metapsihoz motifler, tekrar eden olaylar hissedilir. Şairin imgeleri: soyutluktan, duyulardan yoksun amblemler, sembollerdir. [69] Ölüm, şiirlerinin ana temasını oluşturur. Ölüm temasıyla ilişkili olarak, aşk ve rüya konusunu işler. İnce, zarif ve ahenkli olan şiiri, yaşamın çirkinliği ve insanın bu yaşamdan hayal dünyasına kaçış arayışları üzerinedir. Bireyci olan Sologub tek dünya ve tek gerçek olarak "ben" e inanır, dünyada "ben" den başka hiç bir şeyin bulunmadığını düşünür ve "ben" i büyük harflerle yazar. Şiirlerinde mucize arzusu, kötümserlik, can sıkıntısı, gayesizlik, yorgunluk ve güçsüzlük gibi konular işlenmiştir.[70]

Sologub düzyazı yazarı olarak ünlenir. En ünlü romanı ***Küçük Cin*** [Melkiy bes (1892-1902)]'dir. İlk büyük düz yazı eseri, yazarın sanatının öne çıkan ana düşüncelerinin ve konularının yer aldığı, 1895 yılında yayımladığı ***Ağır Uykular*** (Tyajolıye snı) romanıdır.[71] Artık klâsik olan ***Küçük Cin*** [Melkiy Bes (1907)] adlı romanı en ünlü kitabıdır. Bu kitap, Sembolistlerin eserlerinden çok, Dostoyevski' nin

---

[68] Belenkiy, **a.g.e.**, s. 816, 817
[69] Sokolov, **a.g.e.**, s. 237-239
[70] Tüten Özkaya, "**Rus Edebiyatında Sembolizm**", A.Ü.D.T.C.F.Dergisi, cilt:XXXIII, sayı:1-2, Ankara, 1990, s.411-425.
[71] Sokolov, **a.g.e.**, s. 237-239

romanlarına yakındır. Sade bir dille yazılmış olan romanda hem Realist ve hem de Sembolist unsurlara rastlanır.[72]

1884 yılından itibaren şiirlerini, 1896 yılından itibaren ise romanlarını yayımlamaya başlayan Sologub, 1921 yılında yurtdışına çıkmak için Lenin'den izin ister ancak reddedilir. Bu red onu intihara kadar götürür.1933 yılından sonra eserleri Sovyetler Birliği'nde tekrar yayımlanmaya başlar.[73]

4.5.4. Dimitri Sergeyeviç Merejkovski (1865-1941)

Şair, romancı, filozof ve yayıncı Merejkovski (1865-1941) entelektüel yaşamın merkezinde fikir üreticisi bir yazar olarak ünlenir. Merejkovski, karısı yazar Z. Gippius ile birlikte felsefi ve dinsel yenilenmeye katkıda bulunur.[74]

Dmitri Merejkovski Sembolist şair, Sembolizmin kuramcısı ve de 90'lı yıllarda yayın yapmaya başlayan akımın lideridir. 1892 yılında ***Semboller*** (Simvolıy) adlı şiir çalışmasını çıkarır. 1893 yılında ***Çağdaş Rus Edebiyatının Gerileme Nedenleri ve Yeni Akımlar Üzerine*** (O priçinah upadka i o novıh teçeniyah sovremennoy russkoy literaturıy) eserini yazar. Aynı dönemde ***Mesih ve Deccal*** (Hristos i Antihrist) adlı trilojisinde tarihi-felsefi görüşünü ifade eder [Bölüm 1: *Sürgün. Tanrıların Ölümü* (Otverjennıy. Smert Bogov), (Dönek Yuliyan, Yulian otstupnik), 1896; bölüm 2 *Dirilen Tanrılar* (Voskresşiye) (Leonardo da Vinçi), 1901 bölüm üç Deccal (Antihrist) (Pyotr Aleksey)].

Merejkovski'nin liriği büyük sanatsal öneme sahiptir. Oluşturulan imgeler tek tip, sanatsal duygudan yoksundur. Şiirlerinde sürekli yalnızlık, yorgunluk ve aşka, hayata, iyiliğe ve kötülüğe ilgisizlik gözlemlenir. Merejkovski her şeyden önce Puşkin, Tolstoy, Dostoyevski ve Gogol üzerine yazılar yazan düzyazı yazarı ve

---

[72] Özkaya, **a.g.e.**, s:421
[73] Birsen Karaca, **Rus Edebiyatı Öykü Antolojisi**, 1.bs., Dünya Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.147
[74] Jean Bonamour, **Rus Edebiyatı**, çev. İsmail Yerguz, Ankara, 2006, s.77

eleştirmen olarak ünlüdür. Özgün sanatsal yaratıcılığında ve eleştirilerinde her zaman sınırlı, dar felsefi-mistik bir şema görülür. Yaratıcılığında dünya görüşü ve psikoloji bütünlüğü vardır; kelimelerine ise insan yalnızlığının üstesinden gelme, dipten yüzeye çıkış arayışları hâkimdir.[75]

4.5.5. Vyaçeslav İvanoviç İvanov (1866-1949)

Şair, düşünür, filolog ve XIX. yüzyıl sonu ve XX. yüzyılda Rusya'daki edebi ve kültürel yenilenmelerin önderlerinden biridir. [76] İvanov, 1905-1911 yıllarında, Petersburglu Sembolistlerin liderliğini yapar. Hem şiir ve hem de düzyazı türünde yazdığı eserlerindeki biçeminin çok süslü ve görkemli olması dolayısıyla, eleştirmen Lev İsaakoviç Şestov kendisine "Muhteşem Vyaçeslav" lâkabını takar. Şiirlerinin ilk cildi, 1903 yılında, ***Kılavuz Yıldızlar*** (Kormçie zvezdı) adı altında yayımlanır. ***Saban İzleri Ve Sınırlar*** *(Borozdı i meji)* adlı makaleler kitabı ve ***Dostoyevski*** adlı eleştirel yazısı, düz yazı türünde yazdığı önemli eserleri arasında yer alır. İvanov, Aeschylus, Dante, Novallis, Pindar, Byron ve Nietzsche ve diğer yazarların eserlerini Rusçaya çevirir. Biçem bakımından ustaca ve arkaik olan şiirleri, ***Cor Ardens*** (1911) adlı kitabında toplanır. Bu şiirlerinde belirli bir ölçüde sade dile yaklaşma görülür. Dilini zenginleştirmeye ve bireyselleştirmeye çalışan İvanov'un, kendine özgü bir dile sahip olduğu dikkati çeker. Onun sözlüğünde, yeni ve eski dillerden alınan kelimeler, çok eskimiş ve artık kullanımdan çıkmış olması nedeniyle yeni bir kelimenin tüm tazeliğine sahip olan kelimeler bulunur. İvanov' un şiirlerindeki dil statiktir. Bu dilde az sayıda fiil ve çok sayıda ad ve soyut kelime vardır. Şiirleri, genellikle, acı, aşk, ölüm ve yalnızlık üzerinedir.[77]

Şair, Helenist ve bilge ve Sembolizmin önemli figürlerinden biridir. Sanat onun için dinsel bir etkinlik, mitlerin kurucusudur ve ***Apollon ve Dionysos*** şiiri İsa'yla özdeşleştirdikleri arasındadır. Zor anlaşılan şiiri yoğun ve tumturaklı bir şiirdir. İvanov, Derjavin geleneğinde *(Eros,* 1907; *Cor Ardens,* 1911) ve daha sade bir

[75] Sokolov, **a.g.e.**, s. 243
[76] Dmitrienko, **a.g.e.**, s:58
[77] Özkaya, **a.g.e.**, s:414-415

lirizmin egemen olduğu şiirler [***Kış Soneleri*** *(Zimniye sonetıy,* 1920)] yazar. Helenist olan Euripides'i çevirir.[78]

4.5.6. Konstantin Dmitriyeviç Balmont (1867-1942)

Rus şiir yapısındaki yeniliklere katkısı olan Erken Dönem Sembolistlerden biridir. Bryusov ve çevirmen S. A. Polyakov ile birlikte Moskova'da uzun süre Rus Sembolizminin merkezi olan ***Skorpion*** yayın organını kurar. Uzun süre çeviri ve edebiyat eleştirileriyle uğraşır. Defalarca baskın olan sol radikal söylevlere katılır.1918'de, Bolşevikleri dünyayı yıkmak ve kişiliği bastırmakla yargıladığı ***Devrimci miyim, değil miyim?*** (Revolyutsioner ya ili net?)eserini yayımlar.[79]

"Şiirin musikisinde kim benimle boy ölçüşebilir? Hiç kimse! Hiç kimse!" diyen Balmont'un şiir dili esnek ve müzikaldir. Mısralarının enstrümantasyonu bakımından, Balmont'un Poe ve Shelley ile benzerliği dikkati çeker. O, Poe ve Shelley'in eserlerini ve diğer pek çok yazarın eserlerini Rusçaya çevirir. Balmont'un tatlı, yumuşak, zarif ve içten şiirleri XIX. yüzyılın ilk yıllarında olağanüstü rağbet görür. Şiirlerinde, konu ya da içeriğin hemen hemen hiç bulunmadığı söylenebilir. Dilinde pek çok soyut kelime, istiare, sıfat ve tekrarlar vardır. Bu özelliklerinden dolayı Balmont, empresyonist bir şair olarak adlandırılır. Balmont, doğa ile ilgili olarak panteist görüşü benimser. Bryusov gibi, o da şiirinde egzotik konulara ve unsurlara yer verir. Balmont sone yazmayı çok sevdiğinden, bu biçimde başarılı örnekler sergiler. ***Kuzey Gök Kubbesi Altında*** (Pod severnom svode), ***Sessizlik*** (Tişina), ***Yanan Binalar*** (Goryatşçiya zdaniya), ***Güneş Gibi Olalım*** (Budem kak solntse) adlı şiir çalışmaları vardır.[80]

---

[78] Bonamour, **a.g.e**, s.76
[79] S. Dmitrienko, **a.g.e.**, s.68
[80] Özkaya, **a.g.e**, s.420

4.5.7. Zinaida Nikolayevna Gippius (1869-1945)

Şair, nesir yazarı ve edebiyat eleştirmeni olan Gippius Alman kökenli bir ailenin kızıdır. İlk edebiyat çalışmalarına yedi yaşında şiir yazarak başlar. 1889'da D. S. Merejkovski ile evlenir. Eşi Merejkovski ile birlikte Ekim devrimi öncesinde Gümüş Çağı diye adlandırılan dönemin bazı edebi kişilerinin ve edebiyat ustalarının çevresinde bulunur. 1917 yılında yaşanan olayları kutsallığa hakaret ve ulusal felaket olarak kabul edip karı koca Rusya'yı terk eder.[81]

Biçim bakımından son derece basit olan Gippius şiiri, Balmont'un tersine, erken dönem Sembolistlerin entelektüel yönünü temsil eder. Şiirlerinde, akıl ile kişisel lirizmin birbirine karışmış bir biçimde ifade edildiği görülür.[82]

Gippius'un erken dönem şiirlerinde boş gerçekçilik, fantezi dünyasının ünü, yeni arayışlar, bulunmayan güzellik (*"Bana dünyada olmayan bir şey gerek"*)[83] hüzünlü his, insanlardan kopma, yalnızlığın susuzluğu gibi ana motifler görülür. Gippius'un şiirlerinde erken dönem Sembolist şairlerinin ana çizgileri ve estetik bir çerçeve görülür. Gippius gerçek şiirin yalnızca üç temadan insan, aşk, ölümden üç uçsuz bucaksız dünyadan oluştuğunu düşünür.

Gippius 1910'lu yıllara ait bir şairdir. Onun liriği insan duygularının karmaşa ve çelişkilerini verme, parlak vecizeler, ustaca kelime kullanımı ve seslerle resim yapma özelliklerine sahiptir.[84]

4.5.8. Jurgis Kazimiroviç Baltruşaytis (1873-1944)

Sembolist şair, 1920'li yıllara kadar Rusça daha sonra ise Litvanya dilinde eserler verir. Polyglot olarak birçok çeviri yapar ve sanatında güzel başarılar elde eder.

---

[81] Dmitrienko, **a.g.e.**, s:78
[82] Özkaya, **a.g.e.**, s:420-421
[83] Sokolov, **a.g.e.**, s. 249
[84] **A.e.**, s.249

1917 yılında SSCB'de Litvanya Cumhuriyetinin delegesi olarak çalışır. Baltruşaytis' in 1944 yılındaki ölüm haberinin yalan bir haber olduğu aslında gizlice manastıra gittiğine dair bir efsane de mevcuttur.[85]

4.5.9. Georgiy İvanoviç Çulkov (1879-1939)

Şair, nesir yazarı ve geç dönem Sembolizminin uygulayıcısıdır.

Sovyet döneminde aktif bir şekilde edebiyat çalışmalarına devam eder, eserlerinin birçoğu sansür sebebiyle yayınlanmaz.[86]

4.5.10. Andrey Belıy (1880-1934)

Takma adı Boris Nikolayeviç olan Andrey Belıy, Rus edebiyat biliminde "ikinci dalga" olarak adlandırılan ve aralarında Aleksandr Blok'un, Vyaçeslav İvanov'un, Sergey Solovyov'un ve Ellis'in yer aldığı Genç Kuşak Sembolistlerin önde gelen isimlerindendir. 1902 yılının başlarında *İkinci Dramatik* alt başlığıyla yayınlanan ***Senfoni*** *(Simfoniya, 2-ya, dramatiçeskaya)* adlı kitapçık Belıy gibi Genç Kuşak Rus Sembolistlerinin de edebiyat sahnesine ilk çıkışı olur.

Belıy, Fransız etkilerini yaygınlaştıranlardan biridir: bunun yanı sıra Rus Sembolizm ekolünün kurucularından biridir ve en ciddi kuramcısıdır. Toplumun fikirlerine ilgi duyan eğitimli Rus entelektüeller sınıfının dinsel arayışlarıyla sıkı sıkıya örtüşen bu edebi eğilimin bütün kendine özgünlüğüne rağmen, Fransız Sembolizmiyle; Mallermè, Baudelaire, Huysmans adlarıyla olan ilişkisi tartışma götürmez.[87]

Andrey Belıy entelektüel bir aileden gelmektedir, filozof, matematikçi, doğa bilimleri ve ezoterizm tutkunu, teozof Rudolf Steiner'in öğrencisidir. ***Gümüş***

---

[85] Dmitrienko, **a.g.e.**, s:105-112
[86] A.e., s:146
[87] Andrey Belıy, **Petersburg**, 2. bs., çev. Sabri Gürses, Everest Yayınları, İstanbul, 2009, s. ix

Güvercin (Serebryannıy golub) (1910) adlı romanı, kendisini ölüme götürecek olan erotik-mistik bir halk tarikatından büyülenmiş bir entelektüelin öyküsüdür ve bu yapıt Gogolvari fantastiğe dayanır; Doğu-Batı karşıtlığı tarih bilimsel konuyu başlatır. Ritimli bir düzyazı olan ***Peterburg*** (1913) başyapıtıdır ve Gogol ve Dostoyevski Sembolizmi altında her türlü çılgınlığı hayal eden bir kenttir Peterburg: Batı'nın akıl ve terörizm çılgınlığı, gizli gizli tehdit eden Asya güçlerinin çılgınlığı, ben ve fantasmalarının çılgınlıkları eserde yer alır. Onun eserleri Rus kültürünün bir bilançosu niteliğindedir ve bir sözcük ve konu dolambacı yaratan 'beyin jimnastiğidir. Modern düzyazı üzerindeki etkisi çok büyüktür ve özellikle 20'li yılların *süslemecilerini* çok etkiler. Son büyük şiiri ***İlk Randevu*** (Pervaya Vstreça, 1921) biçimsel ustalığının doruğudur. Belıy Sembolizmin büyük kuramcılarından biri ve önemli bir kronikçidir [***İki Yüzyılın Sınırında,*** (Na rubeje dvuh stoletiy, 1931)]; [***İki Devrim Arasında*** (Mejdu dvuh revolutsiy,1934)].[88]

Genç kuşak Sembolistlerin ideolojik ve sanatsal özellikleri, Sembolizmin sanatsal metodu ve eğilimleri şair, nesir yazarı, eleştirmen, Sembolist arayışlar, anı ve dil araştırmaları yazarı Andrey Belıy'in sanatında ortaya çıkar. İdeolojik ve sanatsal gelişiminin ilk aşamasında Nietzsche ve Schopenhauer, Solovyov'un felsefi düşünceleriyle daha sonra ise Heinrich Rickert'in Neokant kuramıyla ilgilenir. 1910 yılından itibaren mistik filozof Rudolf Steiner'in antroposofist görüşlerinin tutkulu propagandacısı olur. Nietzsche ve Schopenhauer'ın etkisiyle Belıy, sanatın en ifadeli formunu insan ruhunu, yaşayışını konu alan, müzikalitenin olduğu şekli olduğuna inanır. Bu tezini, ***Senfoni*** (Simfoniya) eseriyle kanıtlar.

Belıy kafiyenin öğrenilmesi için bir dizi makale yazar. ***Lirik ve Deneme*** (Lirika i eksperiment) ***Rus Şiirinde Yamb Ölçülü Vezinli Mısra Üzerine Bir Deneme*** (Opıt harakteristiki russkogo çetıröhstopnogo yamba), ***Rus Lirik Şairlerinin Yamb Ölçülü Ritmine Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*** (Sravnitel'naya morfologiya ritma russkih lirikov v yambiçeskom dimetre), ***Kelimenin Büyüsü*** (Magiya slov) denemeleri sanatsal metnin biçem olarak öğrenilmesini konu alır. Bu eserler çoğunlukla biçimcilerin Rus okuluna dayanır.

[88] Bonamour, **a.g.e.**, s.75

Belıy'e göre Sembolizmin amacı kişiliği yeniden oluşturmak hayatın mükemmel yanlarını sergilemektir. Sembolik sanat temelinde dinidir. ***Düşüncenin Sembolleştirilmesi*** (Emblematika smısla) çalışmasında akımı Richert'in felsefesine dayandırarak Sembolizmin sistemini oluşturur. Belıy dini Sembolizme, estetik Sembolizmden daha yakındır. Sanatçı sadece imge yaratıcısı değil aynı zamanda iki dünyanın yaratıcısı konumundadır.[89]

4.5.11 Aleksandr Aleksandroviç Blok (1880-1921)

Gümüş çağının en büyük lirik şairidir. Rus edebiyatının Karamzin ve Puşkin ile başlayan gelişme dönemini Blok'un sanatı tamamlar.[90]

Entelektüel bir aileden gelen Aleksandr Blok (1880- 1921) sıkıntılı ve romantik bir insandır, Heine ve Lermontov'a yakındır ve büyük, lirik bir şair olarak tanınır. ***Güzel Kadına Şiirler*** (Stihi o prekrasnoy dame, 1903) Sembolizmin dinsel dönemini başlatır. Lirizmi, sonradan daha bir Dekadan, kimi zaman ateşli, kimi zaman dinamik [***Kar Maskesi,*** (Snejnaya Maska)] olur, kimi zaman da mistisizm özellikleri taşır. Blok, Nietzsche ve Wagner'den etkilenir ve kişisel dramına evrensel yansımalar kazandıran bir kehanet Sembolizmine yönelir: tamamlanmamış şiiri **Ceza** (Vozmezdiye, 1910-1919), **İskitler** (Skifı) ve kehanetiyle devrimin irrasyonel güçlerini yücelten ***İskitler*** (Skifı,1918)'dir. ***Gül ve Haç*** (Roza i Krest) adlı oyununda Fransız Ortaçağı, İtalyan dizeleriyle, tutkunun kaba gücünü gözler önüne serer (Karmen): bu konular felaket öngörüsü özelliği taşır. Blok, yaşadığı dönemi tüm çıplaklığıyla gözler önüne serer: geleneksel ya da yenilikçi dizelerinin çeşitliliği, zengin anıştırmaları ve gizli göndermeleri, aynı zamanda da kültür inceliklerinin ötesinde zamanının tüm gerilimlerinin titreyen duyarlığının lirizmini ele alır.[91] Blok'un şiirinin özelliği bağımsız şiir konusu içerisinde birbirini izleyen gelişmiş metaforlar kullanmasıdır. Bununla birlikte Blok, mantıksal çelişkilerden kaçınmaz aksine kasıtlı olarak onların altını çizer.[92]

---

[89] Sokolov, **a.g.e.**, s. 278-282
[90] Dmitrienko, **a.g.e.**, s:171
[91] Bonamour, **a.g.e., s.** 74, 75
[92] Sokolov, **a.g.e.**, s. 292

Edebiyat tarihçilerinin Rus millî şairi olarak adlandırdıkları Blok, Sembolistlerin sonuncusudur. Sologub ve Bryusov'un şiirlerinden etkilenen Blok'un modern Rus şiirine, özellikle teknik bakımdan etkisi çok büyüktür. Geleneksel vurgulu heceli şiir tipinin yanı sıra, hecelerin toplam sayısına bakılmadan, her satırda belirli sayıda vurguya sahip olan şiir tipi, Blok sayesinde Rus şiirine yerleşir.

Meçhul Kadın [Neznakomka (1905)] adlı şiirinde Blok, restoranda karşılaştığı tanımadık bir kadında, birden *semavî sevgilinin* hayalini görür. Dünya, mistik bir coşkunun doruğundan bakan şaire, hayalî, gerçek dışı, hayal oyunu ve belki de rüya gibi görünür. Daha sonra Blok'un şiirlerinde, mucize beklentisi, sonsuzu arama, günlük algılamanın dışına çıkma isteği gibi duyguların ifade edildiği görülür. Blok, *semavî sevgiliye* beslediği temiz aşktan vazgeçerek, dünyadaki sevgililere yönelir. Şair onlar sayesinde alelade yaşamın sınırları dışına çıkarak ilham dünyasına girmeye çalışır.

Son şiirlerinde Blok, manevî bakımdan aşağılaştığını, düştüğünün ve bir günahkâr olduğunun bilincindedir. İçine düştüğü çukurun derinliklerinden tekrar *semavî sevgiliye* çağrıda bulunur. Geçmişe duyulan nefret, geleceğe karşı ümitsizlik, o anda duyduğu keder ve can sıkıntısı gibi duygular, şaire yavaş yavaş hâkim olur. Blok, mecazlar ve semboller şairidir. Onun şiirlerine Tanrı, Aşk ve Rusya olmak üzere başlıca üç konu hâkim olmuştur. Aşk teması Tanrı ile ilişkilidir. Rusya'nın sembolleri-önce bir nişanlı, sonra bir eş ya da annedir. Blok'un şiirlerinde şeytan, şehir ve çingene konuları da önemli bir yer tutar.[93]

4.5.12. Sergey Mihayloviç Solovyov (1885-1942)

Genç Kuşak Sembolistlerdendir. 1917'den sonra çoğunlukla çeviriyle uğraşır. 1931 yılında, psikolojik rahatsızlığa yakalanır, bir kliniğe kapatılır ve hayatının geri kalanını orda geçirir.[94]

[93] Özkaya, **a.g.e.**, s.419-420
[94] Dmitrienko, **a.g.e.**, s:229

Solovyov idealist filosoftur. Her zaman Sembolistlere karşı şüpheci yaklaşsa da Sembolistlerle olan faaliyetleri en fazla ününün yayıldığı döneme rastlar.[95]

4.5.13. Vladislav Felitsianoviç Hodaseviç (1886-1939)

16 Mayıs 1886 tarihinde Polonyalı soylu bir ailenin oğlu olarak Moskova'da dünyaya gelen Vladislav Felitsianoviç Hodaseviç Rus şair, edebiyat eleştirmeni ve anı yazarıdır.[96]

Bağımsız bir şairdir fakat eserlerindeki bazı biçem hatlarına rağmen erken dönem eserleri, şairin Sembolist ve Akmeistlere yakın olduğu bilgisini verir.

Ekim Devriminden sonra Sovyet kültür kurumlarında hizmet eder. 1922'de sağlık durumunun iyileşmesi için Rusya'dan Avrupa'ya gider fakat 1925 yılında SSCB'ye dönmemeye karar verir. Rusya sınırları dışında eserler veren en büyük edebiyatçılardan biridir.[97]

Hodaseviç, tarih, felsefe ve hukuk eğitimi gördüğü Moskova Üniversitesi'ni bitiremez. İlk şiirleri **Grifon** almanağında yayımlanır. 1906 yılından itibaren ***Gençlik*** (Molodost) ve ***Mutlu Evcik*** (Sçastlivıy domik 1914) kitaplarında yer alan şiirleri, ***Vesıy*** (Terazi), ***Zolotoye Runo*** (Altın Post), ***Pereval*** (Geçit) dergilerinde ve ***Rul'*** (Dümen), ***Golos Maskvı*** (Moskova'nın Sesi) ve ***Russkiy vestnik*** (Rus Habercisi) gazetelerinde yayımlanır. 1906 yılında ise sistemli olarak eleştirmenliğe başlar.

Hodaseviç'in erken dönem şiirleri, onun ünlü Rus Sembolist şair Valeriy Bryusov'un eğitiminden geçmiş olduğunu söylememize olanak verir.

Dni (Günler) gazetesinin edebiyat bölümünün yayın yönetmenliğini yapar, ***Posledniye Novosti*** (Son Haberler) 'de şiirlerini yayımlar. 1927 yılından ömrünün sonuna kadar, göçmen ve metropol edebiyatı ve Rus klasikleriyle ilgili her hafta geniş belgelerin yayımlandığı ***Vozrojdeniye*** (Yeniden Doğuş) gazetesi edebiyat bölümünü yönetir.

---

[95] Velenkiy, **a.g.e.**, s. 815
[96] (Çevrimiçi) http://www.ykykultur.com.tr/dergi/?makale=643&id=86, 10 Mart 2012
[97] Dmitrienko, **a.g.e.**, s:263

Ölmeden birkaç hafta önce **Nekropol** (1939) adlı anı kitabı gün ışığına çıkar. Bu kitapta Maksim Gorki, Valeriy Bryusov, Aleksandr Blok, Andrey Belıy ve Nikolay Gumilyov gibi Gümüş Çağ'ın ünlü şairlerinin anıları yer alır.[98]

4.5.14. Pimen İvanoviç Karpov (1887-1969)

Topraksız köylü bir ailenin oğludur. Lirik şiirde sembolik biçem ile folklorik geleneği birleştirmeye çalışır. Şiirlerin yanı sıra sanatsal ve gazete yazıları yazar.[99]

4.5.15. Aleksey Dmitriyeviç Skaldin (1889-1943)

Köylü, kendi kendini yetiştirmiş, birçok dile vakıf bir şairdir. Şiirde Sembolistlere yakındır, şiirine yansıyan ezoterik bilimlerle ilgilenir.

1930'lu yıllarda devrim yanlısı faaliyetlerle suçlanır ve Kazakistan'a, daha sonra ise toplama kampına gönderilir. Skaldin'in geniş arşivi yok edilir.[100]

4.5.16. Georgiy Arkadiyeviç Şengeli (1894-1956)

Rus ve Fransız Sembolizminin daha sonraki yıllarda ise Egofütürizmin etkisi altında gelişmiş bir şairdir. Sovyet döneminde ünlü bir tercüman ve sanatsal çevirinin uygulayıcısıdır.[101]

4.5.17. Vyaçeslav Aleksandroviç Kobalevski (1897-1977)

Balmont'un desteklediği Sembolist bir şair olarak sanatına başlar. Sovyet döneminde ise düzyazı türünde eserler yazar.[102]

---

[98] (Çevrimiçi) http://www.ykykultur.com.tr/dergi/?makale=643&id=86, 10 Mart 2012
[99] Dmitrienko, **a.g.e.**, s. 293
[100] **A.e.**, s. 317
[101] **A.e.**, s.398
[102] **A.e.**, s:427

4.6.RUS SEMBOLİST DİZESİNDE FRANSIZ ŞİİRİNİN İZLERİ

Verlaine, kendinden öncekilerinin hiç yapmadığı şekilde, aleksandrin (on iki heceden oluşan ulusal Fransız ölçüsü) yapısını bozmadan Fransız dizelerine nüans ve akıcılık duygusunu katar. Verlaine, dize çeşitlerini artırarak ve impaireyi (şiirdeki hece sayısının beş, yedi, dokuz ya da on bir gibi tekil sayılardan oluşması) de canlandırarak, ritimlerin yerlerini değiştirerek ve iambik yapıyı da deneyerek geleneksel Fransız dize düzenliliğini romantiklerden daha üstün bir dereceye getirir. Şiirin içine akıcılık ve yeni konu alanlarının gerektirdiği müziksel tarzı katar. Verlaine'in özgür dizeye karşı duruşu bir bakıma genç Bryusov'u etkilemiş görünür. Minski ve Merejkovski gibi ilk kuşak Rus Sembolistlerinde ilk bakışta Rus dizesinin ritmik dize yapısına dokunulmadığı görülür. Getirdikleri yenilikler birkaç içsel uyak, asonans ve aliterasyonda bu daha çok vurgu olarak gözlemlenir. 1894'te Bryusov ***Rus Sembolistleri*** (Russkiye simvolistıy) eserinde Fransız dizeleme şeklinin tamamen tesadüfî ve Sembolizmin amacı dışında olduğunu söyler.

> *"...Sembolizmden hiç şüphesiz Fransa'nın da kendisine eklenilen yabancı bazı öğeleri çıkarmak lazım, bunlar mistisizm, prosodiler, eski kelimeler ve bunların getirdiği ritimler, yenilemelerdir. Bunların hepsi Sembolizmin içindeki eklentilerdir."*[103]

1902 ve 1903'te ise Bryusov özgür dizeyle ilgili daha yoğun denemeler yapar ve ***Şehre ve Dünyaya*** (Urbi et Orbi) bölümünü ona adar. Eserin önsözünde şöyle yazar:

> *"Arayışlar" bölümünde "serbest dize" olan vers libreyi ki bunu Fransız E.Verhaeren ve F. Viele-Griffin, Alman R.Dehmel ve R. Rilke kullanmıştır, Rus*

[103] Georgette Donchin, "French Influnce on Russian Symbolist Versification," **School of Slavonic and East European Studies**, , Modern Humanities Research Association and University College, London,1954, s.161-164

edebiyatına getirmeye çalıştım. Serbest şiirin amacı daha serbest, daha kapsamlı dizeleri amaçlamaktadır."[104] Sembolizmde her şair kendine has kişisel ritimlere sahiptir ve Bryusov şöyle der:

"Ben, yeni sanat anlayışını savunuyorum, bu sanat anlayışı yaratıcı sanata tamamıyla bir özgürlük tanıyor. Böylece sanatçı, çalışması sırasında tamamen bağımsız, dizenin ölçüsünden başlayarak, içeriğine kadar..."[105]

Sembolistlerin popüler şiire duydukları hayranlıkların biri yinelemelerdir. Bu yinelemeler bir bakıma Sembolist estetik hareketine de uyar, müzikal bir havaya olan ihtiyacı karşılar. Ve şairin imgelemeye olan tutkusunu okura yansıtır. Sadece okurlar değil dinleyicilerde bunun etkisi altında kalır. En basit imgeler bile sürekli tekrarla büyüleyici bir hava alır. Bu imgeler hipnotize eden etkiyi oluşturan bir araçtır. Sadece dekoratif yani süsleyici etkisi olan imge hareketin bir eklentisi haline gelir ve lirik halk şiirinin nakaratında harikulade bir ifade tarzına dönüşür. Baudelaire bu yineleme tekniğini sıkça kullanır, Verlaine de daha sıkça kullanılır ve yinelemeler Sembolist Fransız yazarlarının en önemli özelliği haline gelir. Aynı durum Rus Sembolist yazarlar için de geçerlidir. Yinelenen kelimeler Balmont, Bryusov, Sologub ve Blok'un en önemli karakteristik tarzıdır

.

Verlaine, ses ve düşünce arasındaki uyum üzerine yaptığı çalışmalarla, Fransız şiirinin önemli temsilcilerindendir. Ancak Baudelaire, aliterasyon ve asonans ile tam bir uyumsal yapı zenginliği sergiler.

Belıy, Balmont ve Gogol bunun üzerine titiz çalışmalar yaparlar. Belıy ses ve hareket üzerine çalışmalar yapar. Vurgulu/tonlamalı yapı şeklinde Balmont çok sayıda eser yazar:*Лила, лила, лила, качала\nДва тельно-алые стекла./Белей лилей, алее лала\Бела была ты ала...*[106]

---

[104] **A.e.**, s. 161-181
[105] **A.e.**, s. 161-181
[106] **A.e.**, s. 180

5.VALERİY YAKOVLEVİÇ BRYUSOV

5.1.YAŞAMI

Ünlü şair, romancı, çevirmen, editör, gazeteci, Gümüş Çağı ve erken devrim sonrasının seçkin toplum eylemcisi Valeriy Yakovleviç Bryusov (1873-1924) Fransız Sembolistlere gönlünü verir ve Rus Sembolizminin kurucusu ve lideri olur.

1 (13) Aralıkta Moskova'da varlıklı tüccar bir ailede dünyaya gelir. Baba tarafından dedesi toprak kölesi bir köylüdür zamanla özgürlüğünü kazanır, Moskova'ya açılır, mantar ticaretine atılır ve zengin olur.[1] Anne tarafından dedesi A. Y. Bakulin ise yangın yüzünden perişan olmuş tüccar oğludur, çiftçilikle uğraşır, kendisini yetiştirip yazar olur.[2] Bryusov'un babası ise eğitim görmeden dedesinin işine devam eder, fakat okumayı sevmektedir, kendine bir kütüphane oluşturur ve Petrovskaya Tarım Akademisi'ndeki sunumları dinler. Ruhu çok narin bir kadın olan annesi, tüm gücünü çocuklarına verir. Ama yine de anne babanın mütevazı hayatı, evin tüccarlık havası, büyük oğullarının ruhani isteklerine tam bir zıtlık oluşturur. [3]

Bryusov'un ailesinde güçlükle oluşan ataerkil tüccar yaşamı, babasının zamanında parçalanmaya başlar böylelikle Bryusov, toprak kölesi olarak doğar. Şairin babası ticari işlere devam edemez; 60'lı yılların fikirlerine merak sarar ve bazı devrimci-halkçı liderlerle dost olur; daha sonraları at yarışı oynamaya, içmeye, borçlar içinde bocalamaya başlar. Bryusov baba evinde materyalizm ve ateizm ilkeleriyle yaşar, sekiz yaşlarında Dobrolubov ve Pisarev okur.[4] Tanıkların ifadesine göre, insanları çok nadir rastlanan okumuşluğuyla (sadece roman ve öykülerle değil çok ilgilendiği felsefe eserleriyle de), hafızasıyla ve değişik fikirlerle dolup taşmasıyla çevresindekileri şaşırtır. Henüz çocuk yaştayken el yazması ***Başlangıç*** (Naçalo) dergisinin aktif üyesi olur.

1880'li yılların sonundan itibaren Konstantin Fofanov'un, Minski'nin ve Merejkovski'nin şiirlerini toplamaya başlar, daha sonra ise Fransız Sembolistlerin

---

[1] "Valeriy Bryusov," **Kratkiy Biografiçeskiy Slovar**, Moskva, 2000 (Çevrimiçi) http://www.hrono.ru/biograf/bio_b/bryusov_vaja.php, 16 Şubat 2012

[2] "Russkiye pisateli XX veka," **Bibliografiçeskiy slovar**, C. II, Prosveşeniye, Moskva, 1998, s.21

[3] A.L.Smirnova, **Russkaya literatura XX veka**, İzdatelstvo Prosveşeniye, Moskva, 2005**a.g.e.**, s. 118,119

[4] "Russkiye pisateli XX veka," **Bibliografiçeskiy slovar**, C. II, Prosveşeniye, Moskva, 1998, s.21

eserleriyle ilgilenmeye başlar ve sürekli şiirler yazar.[5]Bununla birlikte eğitimi en baştan beri dededen kalma yaşam tarzının çöküşünü hazırlar.[6]

Bryusov özel F. Kreyman lisesinde öğrenim görür, daha sonra geleceğin şairinde büyük etki yaratan ünlü pedagog L. Lolivanov'un lisesine geçer. Henüz 13 yaşındayken Bryusov, şair olmaya karar verir. Çocukken daktilo harfleriyle bilimsel makaleler, hikâyeler ve şiirler (ilk şiir denemeleri 1881 yılına aittir) yazar. İlk kez ve uzun süre onun için biricik şair Nekrasov olur. Daha sonraları ise Nadson' un etkisinde kalır.[7] Lise öğrencisi olan Bryusov'un ilgi alanları: edebiyat, tarih, felsefe ve astronomidir.1892 yılında Moskova Üniversitesi tarih bölümü Tarih-Felsefe Fakültesine girer; tarih, felsefe, edebiyat, sanat, antik ve çağdaş dilleri derinlemesine öğrenir.[8]1894-1895 yıllarında ***Rus Sembolistleri*** adlı üç ciltlik antolojiyi çıkarır. Buradaki şiirlerin çoğu kendisinindir. Verlaine etkisi taşıyan bu şiirlerle Bryusov, Rus şiirini biçimde ve içerikte yenilemek ister. 1900 yılında yayınlanan ***Üçüncü Muhafız*** (Tret'ya straja) adlı şiir kitabı, olgunluk döneminin başlangıcıdır. Bu şiirlerde mimari bir yapı ustalığı, imgelerde somut ve sert bir yetkinlik, söylevci bir coşku görülür. Tarih mitoloji ve çağdaş şehir, Bryusov'un ilgilendiği başlıca konulardandır. ***Terazi*** (Vesıy) dergisini yöneterek, Rus şiirinde modernist akımlara bir süre öncülük eder. 1905 yılına kadar Sembolistlerle birlikte görülmesine karşın, Bryusov'un usçuluğu, Sembolistlerin gizemci içeriğine karşıdır. Bryusov, devrim öncesi yıllarda, toplumsal bir değişim gereksinimini sezinleyen ve yansıtan bir şairdir. ***Kente ve Dünyaya*** (Urbi et Orbi, 1903) adlı şiir kitabında yer alan ***Duvarcı*** (Kamenşik) gibi şiirler, onun toplumsal eşitsizliğe duyduğu tepkiyi ve öfkeyi yansıtır. Devrim, Bryusov için, eskiyi tümden silip süpürecek bir olgu, bir fırtınadır. Bu düşüncesi onu, genç Maksim Gorki gibi, anarşist- devrimci bir konuma götürür. Bryusov 1917 Devrimi'ni coşkuyla karşılar. 1920 yılında Komünist Partisi'ne üye olur. Devrim sonrası yıllarda şiirde yeni bir içeriğin gereksinimini duyar, ancak buna uygun yeni bir biçim yaratamaz. Döneminin, en yetkin yazarlarından olan Bryusov,

---

[5] Smirnova vd., **a.g.e.**, s. 118,119
[6] Blagoy, "Bryusov," **Literaturnaya entsiklopediya**, C. XI, 1929,1939, (Çevrimiçi) http://bryusov.lit-info.ru/bryusov/about/blagoj-bryusov.htm, 20 Şubat 2012
[7] **A.e.**
[8] Valeriy Bryusov,"**Kratkiy biografiçeskiy slovar**, Moskva, 2000 (Çevrimiçi) http://www.hrono.ru/biograf/bio_b/bryusov_vaja.php, 16 Şubat 2012

tıpkı Aleksandr Blok gibi yüzyılın başlarında Rus şiirinin biçimci, gizemci ve bireyci bir konumdan, gerçekçi, toplumcu bir konuma geçişinde köprü niteliğinde bir şairdir. Şiirlerinin dışında, oyunları, romanları, çok sayıda eleştiri yazıları ve Fransız Sembolist şairlerinden çevirileri de vardır.[9] Yaşamı boyunca yoğun sanatsal çalışmalarda bulunan Bryusov, 9 Aralık 1924 yılında Moskova'da ölür ve Novodeviçye mezarlığına defnedilir.

5.2.VALERİY BRYUSOVUN SANAT YAŞAMI

Bryusov, babasının oluşturmuş olduğu ev kütüphanesinden henüz dört yaşındayken yararlanmaya başlar. Okumaya olan tutkusu Bryusov'un en büyük düşkünlüğüdür. Yazmayı öğrendiği günlerden beri düzyazılar, şiirler, makaleler yazar. Dört yaşında yazdığı komedi türündeki ***Kurbağa*** *(Lyaguşka)* ilk eserlerinden biridir. ***İçten Sözcük*** (Zaduşevnoye slovo) adlı çocuk dergisinde yayımladığı ***Yazı İşleri Kurulu'na Mektup*** *(Pismo v redaktsiyu)* ilk yayımlanan eseridir (1884).

Bryusov'un babası Moskova'da Surikovskiy Derneği'ne girer, 1872-1880 yıllarında bu dernekte çalışır ve 1864 yılında ***Taşra Hikâyeleri*** (Basni provintsiala) eserini çıkarır. Bu eser Bryusov'un ilk edebiyat öğretmeni olur. Hikâyelerden biri dedesinin ilk kez Puşkin'i görüşünü ve bundan oldukça etkilenmesini konu alır. Şairin babası gençliğinden itibaren kendisini yetiştirir, matematik, tıpla ilgilenir, Karl Marks, Henri Thomas Buckle, Darwin, Çernişevski gibi birçok devrimci yazarı yakından tanır.

1890'lı yıllara doğru Fransız Sembolizminin kurucularıyla; Baudelaire, Verlaine, Mallarme ve diğerlerinin şiirleriyle tanışır.[10] Rus Sembolizmini benimseyen ve bu akımın Rusya'daki kurucusu olan Bryusov, Sembolizme ***Charles Baudelaire***, ***Stèphane Mallarmè***, ***Arthur Rimbaud*** ve ***Paul Verlaine***'den öykünür. [11] Fransız şiiriyle tanışması Bryusov'a yeni Dünyanın kapılarını açar. Sembolizmi Rusya'ya yaymak amacıyla Bryusov 1894-1895 yıllarında sırasıyla ***Rus Sembolistler*** (Russkiye Simvolistıy) adını taşıyan üç küçük çalışmasını yayımlar. Şair, bu

[9] Ataol Behramoğlu, **Rus Şiir Antolojisi**, Can Yayınları, İstanbul, 2008, s:29
[10] Bryusov, **a.g.e.**, s.10 - 21
[11] "Russkiye pisateli XX veka," **Bibliografiçeskiy slovar**, C. II, Prosveşeniye, Moskva, 1998, s.215

çalışmasında Nelli, Avreliy, Bakulin gibi değişik takma adları kullanarak genel olarak kendi şiirlerini yazar.[12] Derlemeler Bryusov'un kendisinin editörlüğünü yaptığı, yazdığı şiirler, A. L. Miropolski ve birkaç amatör şairin şiirlerinden oluşur. Bu çalışmalar, Rus Modernizminin ilk ortak bildirgesidir.[13]

Eleştirmenler, Sembolizm hakkında konuşmaya başlar ve şairin eserleriyle ilgili görüşler, büyük çoğunlukla olumsuzdur. Özellikle de V. L. Solovyov'un eleştirel makaleleri ve parodileri keskin bir dille yazılmıştır. Ancak, buna rağmen Sembolizm, edebi yaşamın gerçek olayı haline gelir. Bryusov, 1894'ün sonuçlarını özetlerken kendi günlüğünde şöyle yazar: *"Rus Sembolist eserler baştan sona kadar çok keskin Sembolizm ruhuna sahip çalışmalarla doludur."*[14]

Bryusov, Batılı Sembolist şiir sanatının uç örneklerini taklit eder *ve* "Otobiografi"sinde şöyle yazar:

> *"Rus Sembolistleri"nin ilk iki cildinde yeni şiir sanatının özgür dizesiyle (Fr. Vers libre) tanışma fırsatı bulabildiğim tüm örneklerine, kelime oyunlarına, Parnas'ın netliğine, Mallarme'nin ruhuna uygun anlamın bilinçli olarak karanlıklaştırılmasına, Rimbaud'un çocuksu bağlantısızlığına, Loran Tayad'ın tarzına uygun nadir sözcüklerin gösterişliliğine ve bunun gibi kendime ait o "ünlü " (hey, kapa o solgun bacaklarını) tek dizelik şiirime" kadar, bunların yanında da tüm tanınmış örneklere Fransız Sembolistlerin şiir tercümelerine yer vermeye çalıştım."*[15]

Şair, aynı yıl Verlaine'in şiirlerini tercüme ederek ***Sözsüz Romanslar*** (Romansı bez slov) çeviri kitabını yayımlar. Bryusov'un Verlaine'nin kitaplarının içinden en çok sembollerle dolu olanını seçmiş olması düşündürücüdür. Romanslarda, Verlaine'nin kelimeler arası ahenge düşkünlüğü ve kelimenin mantıksal ifadesine karşı ihmalkârlığı yansıtılır.

---

[12] Sokolov, **a.g.e.**, s.253
[13] A. V. Lavrov, "Bryusov:Russkiye Pisateli 1800-1917," **Biografiçeskaya slovar**, C.I, Moskva, Sovetskaya entsiklopediya, 1989, S.333-338 (Çevrimiçi)
http://www.russianresources.lt/archive/Briusov/Briusov_0.html, 16 Şubat 2012
[14] Sokolov, **a.g.e.**, s.253
[15] **A.e.**, s.253

1895 yılında yazdığı ***Sanat*** (Tvorçestvo) adlı şiiri, şiir sanatına daha yeni adım atan bir şairin yazmış olduğu programlanmış estetik bir bildirgedir: Sanatsal yaratıcılığı resimleyen imgelerin sübjektif serbestliği, gerçeğin kasıtlı olarak dönüştürülmesi, Bryusov tarafından özellikle vurgulanan şekliyle programlı Sembolizm planında sunulmaktadır. [16]

Bryusov, 1893-1899 yıllarında Moskova Üniversitesi Tarih-Filoloji Fakültesi'nde öğrenim görür. Klasik filolojiden başka Kant'ın, Gottfried Leibniz'in çalışmalarını okur, V. O. Kluçevski, P. G. Vinogradov'un tarih kurslarını dinler ve Fyodor Korsh'un seminerlerine katılır. Üniversitedeki öğrenim yılları Bryusov'un bilinçli edebi yaratıcılığının ilk başlangıç dönemidir. Yeni sanat göreviyle bu dönem yaratıcı kişiliğinin öznel başlangıcının oluştuğu düşünür.

1895 yılında ***Şaheserler*** (Şedevrıy) eserini,1897 yılında ise benmerkezciliği ilan eden öznel Dekadan heyecanların dünyasını anlatan ***Bu, benim*** (Me eum esse) eserini yayımlar. 1899 yılında üniversiteyi bitirip tamamen edebi çalışmalara kendini verir. İki yıl boyunca ***Russkiy arhiv*** (Rus Arşivi) dergisinin yazı işleri kurulunda sekreter olarak çalışır. Modernizm yazarlarının eserlerini ortaya çıkarmaya başladığı ***Skorpion*** (Akrep) dergisinin düzenlemesinden sonra almanakların ve Rus Sembolizminin en iyi dergisi olan ***Vesıy*** (Terazi) (1904-09) dergisinin organizasyonlarına aktif katılımda bulunur.

1890 yılının ikinci yarısında K. K. Sluçevskiy, Fofanov, Sologub, Minski, Merejkovski ve Gippius ile tanışır, Balmont ve İvan İvanoviç Konevskoy ile yakınlaşır. Ortak kitap olan Balmont'un, Konevskoy'un ve ressam Modest Aleksandroviç Durnov'un şiirlerin dâhil olduğu ***Düşüncelerin Kitabı*** *(Kniga mısley)*'na (Petersburg, 1899) başlar. S. A. Polyakov, Balmont ve Y. Baltruşaytis ile birlikte ***Skorpion*** [Akrep (1899)], yayın organını kurar ve ***Severnıye tsvetı*** (Kuzey Çiçekleri)" adlı Sembolist almanağın organizatörü olur. Yayınevi, Bryusov'un iki eserini ***Üçüncü Muhafız*** (Tertia vigilia, 1900), ***Şehre ve Dünyaya*** (Urbi et orbi, 1903) adlı iki eserini yayımlar.[17] 90'lı yılların sonundan itibaren Bryusov dergi işine

---

[16] **A.e.**, s.253

[17] A. V. Lavrov, "Bryusov:Russkiye Pisateli 1800-1917," **Biografiçeskaya slovar**, C.I, Moskva, Sovetskaya entsiklopediya, 1989, S.333-338 (Çevrimiçi) http://www.russianresources.lt/archive/Briusov/Briusov_0.html, 16 Şubat 2012

Russkiy arhiv (Rus Arşivi) dergisinin sekreterliğiyle başlar, 1903'en itibaren ise *Novıy put* (Yeni Yol) dergisinin sekreterliğini üstlenerek devam eder.[18]

Bryusov, 90'lı yıllarda kendinde oluşmuş olan sanat kavramını 1899 yılında basılmış olan ***Sanat Üzerine*** (Ob iskusstve) adlı broşüründe açıklar. Şair, *sanatın anlamının sanatçının iç dünyasını açıklamak ve yeniden anlatmak* olduğunu söyler. Sanatın tek objesi yaratanın kişiliğidir. Fakat sanatçı, kendi yalnızlığını bir türlü kabullenemez. Yaratanın ruhu, sadece sanatta olabilecek olan iletişime doğru ulaşmaya çalışmaktadır. Bryusov'a göre sanatın amacı, insan ruhunun anlayabilmek ve ruhların arasında iletişimini sağlamaktır. Ancak Bryusov, Merejkovski'den farklı olarak, sanatın içeriğini mistisizme bağlamamaktadır. O'nun dini sanatın kendisidir. Bryusov, sanatı ile mistiği ve sanat ile dini birbirinden ayırırken, Merejkovski'nin beyan ettiği şekliyle görevi eserin mistik içeriğini gerçekleştirmek olan sembolleştirme ilkesiyle net ve açık bir çelişkiye düşmektedir.[19]

Şair, 1899 yılında kuruluşundan bu yana Batı Avrupa ve yeni Rus şiirinde propaganda görevi gören ***Skorpion*** dergisinin çalışmalarında daha fazla yer alır. Maksim Gorki' nin de dâhil olduğu yarı olumlu eleştirilerle karşılaşan üçüncü şiir kitabı ***Üçüncü Muhafız*** (Tertia vigilia) ve ***Şehre ve Dünya'ya*** (Urbi et orbi) eseriyle Bryusov Rus Sembolizm okulunun ününü pekiştirir. 1904'ten 1909'a kadar şair, çıkardığı ***Skorpion*** ve *Vesıy* dergilerini yayımlar. 1907'den itibaren Bryusov, daha geniş kapsamlı dergilerde çalışmaya başlar. 1910'dan 1912'ye kadar ***Russkiy mısl*** (Rus Düşüncesi) dergisinin eleştiri bölümünü yönetir.[20]

1895-1899 yıllarında ise fantastik romanı ***Yıldız Dağı*** (Gora zvezdıy)'nı yazar, tamamlanmamış bir çalışması olan ***Rus Liriği'nin Tarihi*** (İstoriya russkoy liriki)'ne de ilgi gösterir, ***Atlantis*** (Atlantida) hakkında araştırmalara koyulur. Şairin felsefi deneyimleri şiir bilimine girer. Söz konusu dönemde Sembolist yönelimin önemli yazarları olan K. K. Sluçevskiy, K. M. Fofanov, F. Sologub, D. Merejkovski, Z. Gippius ve Minski ile yakınlaşır; 1897'de V. V. Rozanov, K. Balmont, A. M. Dobrolubov ve daha sonra İvan Konevskoy (İ. İ. Oreus) ile tanışır.

---

[18] Blagoy, **a.g.e.**
[19] Sokolov, **a.g.e.**, s.256
[20] Blagoy, **a.g.e.**

Bryusov, henüz üniversite öğrencisi iken Kırım'a, Kafkasya'ya gider, Riga'yı, Varşova'yı ziyaret eder. 1897 yılında ilk kez yurt dışına Almanya'ya gider. Aynı yıl hayat arkadaşı ve edebi alandaki yardımcısı olacak olan İoanna Matveyevna Runt ile evlenir. 1899 yılında İ. A. Bunin yardımıyla ***Güney Yorumu*** (Yujnoye obozreniye) adlı Odessa gazetesinde ***Kırım Tabloları*** (Kartinki Kırıma) şiir serisini yayımlar. Bryusov'a sayfalarını açan ilk dergi P. İ. Bartenev'in ***Russkiy arhiv*** (Rus Arşivi) dergisidir. [21]

Paul Verlaine'in (1894) ***Sözsüz Romanslar*** (Romansı bez slov) Bryusov'un ilk çeviri kitabıdır. İlk şiir derlemesi ***Baş Yapıt*** (Chefs d'ouvre, 1895), ikinci kitabı ise ***Bu, benim*** (Me eum esse, 1897) eseridir. 1898 yılında F. İ. Tutçev'in, A. S. Puşkin'in, E. A. Baratınski tarihi-edebi çalışmalarına yer verdiği P. İ. Bartenev'in dergisi ***Russkiy arhiv*** (Rus Arşivi) dergisinde yazılar yazar.[22]

1900 yılında ***Russkiy listok*** (Rus Yaprağı) gazetesinde şiirler, hikâyeler ve notlar yazar. İspritizma dergisi ***Rebus*** (Bulmaca)'ta daha sonra 1901 yılında ***Sanat Dünyası*** (Mir tvorçestvo)'nda, İ.İ. Yasinski'nin ***Aylık Eserler*** (Yejemesyaçnıye soçineniya) dergisinde yazılar yayımlar. 1900-1903 yıllarında ***Russkiy arhiv*** (Rus Arşivi) dergisinin resmi memurudur. V. V. Kallaş, N. O. Lerner, S. A. Vengerov gibi edebiyat tarihçileri ve bibliyograflarla tanışır. ***Puşkin'in Mektupları ve Puşkin'e Mektuplar*** (Pis'ma Puşkina i k Puşkinu), ***Yeni Konular*** [Novıye meterialıy (1903)], ***Puşkin'in Lise Şiirleri*** (Litseyskiye stihi Puşkina), ***Moskova Rumyantsev Müzesi ve Diğer Kaynaklar Üzerine*** [Po rukopisyam Moskovskogo Rumyantsevskogo muzeya i drugim istoçnikam(1907)] eserlerini yazar.[23]

Bryusov'un yaratıcılık gelişiminin ikinci etabı 1900'lü yıllarda başlamıştır. Bryusov 1899 yılında Korş, Kluçevski ve Lopatin'den eğitim aldığı Moskova Üniversitesinden mezun olur. Şair, üniversitede eğitimi süresince felsefe tarihiyle çok ciddi bir şekilde ilgilenir, Spinoza'nın eserlerini inceler, Fichte, Kant ve Schopenhauer'ın eserlerine karşı büyük bir ilgi duyar, bilgi, inanç ve sanatları sentezlemeyi hayal eder.

---

[21] "Russkiye pisateli XX veka," **Bibliografiçeskiy slovar**, C. II, Prosveşeniye, Moskva, 1998, s.215
[22] **A.e.**
[23] Lavrov, **a.g.e.**

1900 yılında ***Skorpion*** (Akrep) yayınevinde Bryusov'un ***Üçüncü Muhafız*** (Tertia Vigilia) adlı yeni şiir çalışması basılır. Bu çalışma, şairin sanatsal olgunluğa ulaştığının bir göstergesidir. Şiir derlemesinin adı, Bryusov'un yaratıcılık arayışının yeni etabını açtığını ima eder çünkü Antik Roma'da üçüncü muhafız, tanın ağarmasından önceki son muhafızdır. Bu eserde şairin dünya görüşünde meydana gelen önemli değişiklikler göze çarpmaktadır. Bryusov, 90'lı yılların görgülü zarafetiyle, vurgulanmış amoralizmiyle ve Baudelairecilikle vedalaşmaktadır. Kitabın çıkışına, şairin şiirlerindeki yeniliği ve dünyasallığı belirten Gorki yanıt verir. Gorki, 1900 yılında Bryusov'a yazdığı mektubunda şairi diğer Sembolist şairlerden ayrı tutar ve şöyle yazar: *"Siz, olağanüstü büyük bir etki bırakıyorsunuz. Sizde emin ve sağlıklı bir şey var. "*

Bu yıllarda Bryusov, Sembolizmin mistik eğilimlerinin etkisi altında kalır. Şairin Merejkovski ve Gippius'la yakınlaşması yüzyılın başlangıcına rastlar. Bryusov, bu iki şairin dini-felsefi toplantılarına ilgi duyduğunu keşfeder. Artık, bu ana kadar hiçbir dine inanmayan şairin ilgisini, Hıristiyanlığın sırrı ve uçsuz derinliği çekmektedir. Tanrıyı arama kavramının etkisi Bryusov'un sanatla ilgili görüşlerinde de gözlenebilmektedir. Bu nedenle ***Üçüncü Muhafız*** (Tertia Vigila) adlı eserinde mistik Hıristiyanlık yönelimi olmayan şiirlere de rastlanabilmektedir. Bryusov, ***Vesıy*** (Terazi) dergisinin ilk baskısının açıldığı programlı ***Sırların Anahtarları*** (Klyuçi tayn) makalesinde ise *"Sanat, başka alanlarda vahiy dediğimiz şeyin tam kendisidir"*[24] diye iddia ederken, sanatın doğasının yorumlanmasında çok açık bir şekilde mistik Sembolistlerin görüşlerine bir çağrışım yapmaktadır. Fakat yeni dini bilinç Bryusov'un dünya görüşünün materyalistlik özüne aşırı derecede yabancıdır. Bryusov'un şiir sanatını farklılaştıran şey, şiirlerinin dünyayla uyumudur. A. Belıy'ın yorumlarından birinde büyük memnuniyetsizlikle belirttiği gibi, Bryusov'un şiirleri dini yüksekliklerden yoksundur. Sembolizmin mistisizme en yakın olduğu dönemlerde bile Bryusov'un yolu mistiklerden ayrıdır.[25]

1901 yılında Moskova yayını ***Skorpion*** (Akrep) da çalışan Bryusov ***Severnıye Tsıvetı*** (Kuzey Çiçekleri) almanağına aktif olarak yazılar gönderir. Almanağın

[24] Sokolov, **a.g.e.** s. 257
[25] **A.e.**, s.257

yayımlanmasıyla Rusya'da Sembolizm tamamen edebi bir akım olma özelliği kazanır.

1903 yılı Mart ayında Bryusov sanat üzerine olan program dersine girer. 1902 yılının sonundan itibaren şair bir süre Merejkovski'nin ***Novıy Put*** (Yeni Yol) dergisinde sekreter olarak çalışır; şiirler, makaleler, notlar yazar hatta *Politik Yorumlar* köşesinin editörlüğünü üstlenir.

Aynı yıl yazarın dördüncü şiir derlemesi ***Şehre ve Dünya*** (Urbi et orbi) eserini yayımlanır. Şair, sadece hemfikirlerinin dar şehrine yönelmez aynı zamanda Rus okuyucuların tüm dünyasına yönelir. Eser, çeşitli içeriğiyle yazar tarafından tek bir kompozisyon bütünlüğü içinde hazırlanır. Eser, hem olumsuz hem daha ılımlı ve de olumlu cevaplara yer verir. Adı geçen eserin tipik özelliği kader, sembol şairinin bazen hayaller yoluyla bazen bilge bir yılan ya da başka türlü anlatım şekline sahip olmasıdır. [26]

1902 yılında Moskova Edebiyat – Sanat Derneğinin Komisyonuna seçilir, 1908 yılından itibaren dernek müdürlüğünün başkanıdır. 1902 yılından itibaren Merejkovski ve Gippius'un ***Novıy put*** (Yeni Yol) dergisinde sekreter olarak çalışır. 1904-1908 yıllarında ***Vesıy*** (Terazi) dergisinin müdürü ve önde gelen yazarı ve Sembolist akımın ünlü lideri olur. ***Obrazovaniye*** (Eğitim), ***Sovremennıy mir*** (Çağdaş Dünya), ***Russkaya mısl*** (Rus Düşüncesi) ve diğer dergilerde yazılarını yayımlar. 1910-1912 yıllarında P. B. Struve 'nin ***Russkaya mısl*** (Rus Düşüncesi) dergisinin edebi-eleştiri bölümünü yönetir. Bu dergi aracılığıyla Sembolistlere ve farklı edebiyat görüşleri olan yazarlara işbirliği çağırısında bulunur.

Bryusov, Dante, Byron, Goethe, Maeterlinck çevirileriyle ilgilenir. Emile Verhaeren, Paul Verlaine, Edgar Allan Poe, Oscar Wilde çevirilerini yapar ve ***XIX. Yüzyıl Fransız Liriği*** (Frantsuzskaya lirika XIX veka) eserini çıkarır.[27]

1900'lü yılların başında Bryusov bir dizi düzyazı ve drama eseri yazar. Roman ve fütüristik türdeki ***Dünya*** (Zemlya) adlı çalışmasını ***Dünyanın Ekseni*** [Zemnaya Os') (1907)] eserine dâhil eder.1905-1906 yıllarında en önemli çalışması, konusu

[26] Lavrov, **a.g.e.**
[27] **A.e.**

Alman tarihine dayanan ***Ateş Meleği*** (Ognennıy Angel) eseridir. Geç dönem romanları ***Zafer Sunağı*** (Altar Pobedı), ***Düşen Jüpiter*** (Yupiter poverjennıy), Antik Roma tarihine, paganizm ve Hıristiyanlık mücadeleleri dönemine ithafen yazılan ***Rhea Silvia*** (1911-1916) eserleridir. Geçiş dönemleri, tarihteki olaylar arasındaki arasındaki benzerlikler Bryusov'u bütünüyle ilgilendiren konulardır; söz konusu bu benzerlikler çağdaşlık anlayışını önemli ölçüde etkiler.[28]

Bryusov'un sonraki nesillere bıraktığı düzyazı türündeki eserleri arasında en fazla ilgi toplayan eserleri insanlık tarihinin dönüm noktalarından, tarihi kültürlerin dramatik çatışmalarından söz ettiği ***Ateş Meleği*** (Ognennıy angel) ve ***Zafer Sunağı*** (Altar pobedıy) adlı romanlardır. Bryusov'un uzak geçmişle ilgili romanları, içlerinde günümüz sosyal ve kültür durumunun krizlerini içermeleri bakımından hala günceldirler.

Bryusov'un hikâyeleri, tarzları bakımından Edgar Poe'nun, Comte Jean-Marie, Matthieu- Philippe, Auguste Villiers de l'Isle Adam'ın ve herkesten önce S. Pshibishevski'nin kısa hikâyelerinin geleneklerinin Rus düzyazısında canlandırma tecrübesi şeklindedir. Bu yazarlardan öykünürken Bryusov, ilgi çekici, net ve açık hatlara sahip bir hikâye yaratmaktadır; bunlar olağan durumların öyküleridir. Fakat biçemin netliği ile basitliği ve öykülerinin anlatım dilinin zarafeti, onların tipik ve hatta işkence, cinayet, zaptedilmez arzular, bilinç bulanıklığı resimleri gibi kasıtlı bir şekilde sivriltilmiş Dekadan içeriğiyle kararlı bir çelişkiye düşer. Bryusov, Batılı yazarların yazı yöntemlerini uygularken ve bunlara biçem kazandırırken, bu konuda da biçemi daha üst bir dereceye taşır.

Bryusov'un sanat yaşamında, piyesleri ve dramları genel çerçevenin dışına çıkmasa da, dramları kısa öykülerden daha önemli bir yere sahiptir. Bryusov, dramlarında da kendi şiir yapıtlarında ele aldığı aynı konuları ve aynı sorunları işler. Edebiyat eleştirmeni ve edebiyatçı Bryusov'un önemli mirası, 1912 yılında klasik ve modern şiir sanatı hakkındaki edebi eleştiri makalelerini topladığı ***Uzaktakiler ve Yakındakiler*** (Dalekiye i blizkiye) adlı eseridir. Şair Rus şiirinin tekniği üzerinde çok çalışır ve 1918 yılında ***Metrik ile Ritmik, Ses Uyumu ile Ahenk, Dizeler ve Formlar Üzerine Denemeler*** (Opıtı po metrike i ritmike, po yevfonii i sozvuçiyam,

[28] Sokolov, **a.g.e.**, s.269,270

po strofike i formam) adını taşıyan çalışmasını yayımlar. Bryusov, şiir teorisi için halen çok büyük bir ilgi odağı olan ***Şiir Bilimi*** [Nauka o stihe (1912)] ve bu eserin ikinci cildi olan ***Şiir Biliminin Temelleri*** (Osnovı stihovedeniya) adlı çalışmalarında teorik tanımlamalar üzerinde durur.

Tercümanlık deneyimleri ve tarih edebiyatı çalışmalarına gelince Bryusov, Sovyetler zamanında özellikle ***Puşkin Hakkındaki 100 Yıllık Edebiyatın Bibliyografisi*** (Bibliografiya literaturı o Puşkine za 100 let, stat'i o poetike puşkinskogo stiha) ve Puşkin'in şiirlerinin poetikası hakkındaki makaleler gibi Puşkin'in şiirlerini konu alan çalışmaların metin bilimcisi ve editörü sıfatıyla çalışır. Aynı anda şair, düzyazı yazarı, tercüman, eleştirmen ve edebiyatçı olan Bryusov, Rus kültüründe çok önemli yere sahiptir.[29]

Bryusov'un yaşamı boyunca seksenden fazla eseri yayımlanır. Eserlerinde, dergilerinde ve gazetelerinde muazzam sayıda makale, not, eleştiri yazısı yayımlar. Şairin eserleri belli başlı Avrupa dillerine, bir dizi Slav ve bazı Doğu dillerine çevrilir.

1914 yılında Bryusov askeri muhabir olarak cepheye gider. Üstadın ilk aylardaki vatansever tutumları hayal kırıklığıyla ve savaşın amacından uzaklaştığı düşüncesiyle ile yer değiştirir. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Peterburg gazetelerinden biri olan ***Russkiye vedomosti*** (Rus Belleteni)'de savaş muhabiri olarak cephelerde bulunan şair, savaşa karşı bakış açısını kesin bir şekilde yeniden gözden geçirir. Şair, savaşa yani çıkarcı katliama, özgür emeğin köleleştirilmesine karşı kararlı protestosunu, ***On Üçüncü Ay*** [Trinadtsatıy mesyats, (Ocak, 1917)] adlı şiirinde seslendirir.[30] Bryusov, yurtsever şiirler yazar, ancak çok geçmeden bu savaşın Rusya için anlamsızlığını anlayıp cepheden ayrılır.[31]

Devrimden sonra Bryusov, 1917 Temmuz ayında Gorki'nin duygu yüklü şiirlerine yönelir. Bryusov ile Gorki arasında bir iletişim başlar. Şair, Gorki'nin yöneticiliğini yürüttüğü ***Parus*** (Yelken) yayınevinin tercüme işlerine aktif bir şekilde katılır ve şiirlerini ***Letopis*** (Vakayıname) dergisinde yayımlar. Letonyalı ve

[29] Sokolov, **a.g.e.**, s.267-271
[30] Sokolov, **a.g.e.**, s.267-271
[31] Blagoy, **a.g.e.**

Finlandiyalı şairlerin şiirlerini tercüme eder ve Ermeni kültürünü büyük bir ilgiyle inceler. 1916 yılının sonunda Bryusov'un editörlüğünü üstlendiği ve giriş makalesiyle ***Ermenistan'ın Antik Çağlardan Günümüze Kadar Şiir Sanatı*** (Letopis istoriçeskih sudeb armyanskogo naroda ot VI veka do. r. h. Po naşe vremya) adlı çalışmasını yayımlar. Eserde yer alan şiirler Baltruşaytis, Balmont, Bunin, Bryusov, İvanov, S. Şervinski ve diğer ünlü Rus şairleri tarafından çevrilir. Bryusov'un bu eserin yayımlanması için yaptığı ön çalışmalarından ***Ermeni Halkının VI. Yüzyıldan Günümüze Kadarki Tarihsel Yaşamının Kaydı*** [Letopis istoriçeskih sudeb armyanskogo naroda ot VI veka do r. h. po naşe vremya(1918)] adlı eseri ortaya çıkar.[32]

Bryusov, 1917 sonundan itibaren Sovyet hükümetiyle çalışmaya başlar. Bir dizi Sovyet kurumunda çalışır. Mossovet (Moskova Devlet Konseyi) üyesi, Moskova Devlet Üniversitesi'nin de profesörü olur. 1921 yılında Yüksek Edebiyat Sanat Enstitüsü kurulur ve rektör olarak öğretimle ilgili bütün işleri yönetir. Aynı zamanda yoğun sanat işlerine de devam eden Bryusov, devrim yıllarında yedi şiir derlemesi çıkarır, çok sayıda çeviri, eleştirel ve bilimsel incelemeler, makaleler, eleştiri yazıları yayımlar. Puşkin eserlerinin yeni bütün külliyatını denetleyip düzeltir.

Bryusov, Ekim Devrimini kabul eder. O, yeni yapılanmakta olan kültürel dönemin etkin bir eylemcisidir. Bu alandaki çalışmaları enerjik ve çok planlıdır. Şiir sanatı da yoğun ve verimlidir: 20'li yılların başında aralarında en iyi şiir çalışmalarından olan ***Böyle Günlerde*** (V takiye dni) eserinin de bulunduğu yeni şiirlerinden oluşan beş derleme çıkarır. Seçkin bir çevirmen olarak tanınan Bryusov'un Ermeniceden şiir çevirileri ve Verhaeren çevirileri önemli çalışmaları arasındadır. Şair, Rus dilinin öğrenilmesi için Puşkin'in, Fet'in, Gogol'un ve Blok'un sanat araştırmalarına önemli katkılarda bulunur.[33]

1920'de Komünist Partisi'ne katılır. 1917-1919 yılları arasında yayın kayıtları yapan komiteye başkanlık eder. 1918-1919 yıllarında Narkompros bünyesindeki Moskova Kitaplık Şubesi'nin müdürlüğünü üstlenir. 1919- 1921 yılları arasında Tüm Rusya Şairler Birliği'nin başkanıdır.1919 yılından itibaren devlet yayınında çalışır.

---

[32]Sokolov, **a.g.e.**, s.267-271
[33] Blagoy, **a.g.e.**

Devlet Bilim Kurulu'nun, 1921'den itibaren Nakomprus bünyesindeki edebiyat sanat bölümü ve devlet bilim konseyi başkanlığı görevlerini yürütür. Ayrıca da hayatının sonuna kadar Moskova Devlet Üniversitesi'nin profesörü olarak çalışır.

Son Hayaller [Poslednıye Meçtı (1920)], ***Böyle Günler*** (V takiye dni) , ***1919-1920 Şiirleri*** [Stihi 1910-1920 godah (1921)], ***An*** (Mgnoveniye*)* ***ve 1920- 1921 Şiirleri*** (Stihi 1920-1921 godah) eserlerini yayımlar. Aşk, mitolojik, felsefi konulu şiirler dışında politik konulu, devrim ve devleti anlatan şiirleri de sanatında yer bulur. ***Uzaklıklar*** (Dali) ve ***Acele et!*** [Mea (1924)] eserlerinde biçem ve ritim uyumunu kaldırır, vurguyu ve sentaks yapısını karmaşıklaştırır. Bilimsel şiir örnekleri de çalışmasında yer alır. ***Diktatör*** [Diktator (1921)] ve ***Yedi Kuşağın Dünyası*** [Mir semi pokoleniy (1923)] adlı fütüristik piyesleri, çalışmaları arasında yer alır.[34]

5.2.1.VALERİY BRYUSOV'UN ESERLERİNDEKİ BİÇEM

Valeriy Bryusov'un yaratıcılık mirası tür olarak olduğu gibi biçem olarak da oldukça çeşitli ve çok yönlüdür. Onlarca şiir derlemesi ve birkaç romanının yanı sıra uzun öyküleri, hikâyeleri ve roman, dram, deneme, edebi ve eleştiri makaleleriyle oldukça yetkin bir yazardır. Bryusov'un sanatı sadece Rus Sembolizmine değil aynı zamanda geniş ölçüde XIX. yüzyıl sonu XX. yüzyıl başı bütün Rus edebiyatına yansımaktadır.[35]

Bryusov, Rus Sembolizminin poetikası adı altında yer alan biçimsel yeniliklerin de başlatıcısıdır. Şair, Fransız Sembolistlerden geliştirilen, Rus şiirinin özgün doğasına göre harmanlanan Rus şiiri tekniklerini, ölçü birimini, kafiyeyi, kompozisyon alanını önemli ölçüde genişletir. Diğer taraftan şairin sanatında oturaklı, anıtsal ve klasik formlara karşı açık bir eğilim sezilir. Onun şiirinin bütün

---

[34] A. V. Lavrov, "Bryusov: Russkiye Pisateli 1800-1917," **Biografiçeskaya slovar**, C.I, Moskva, Sovetskaya entsiklopediya, 1989, S.333-338 (Çevrimiçi) http://www.russianresources.lt/archive/Briusov/Briusov_0.html, 16 Şubat 2012

[35] (Çevrimiçi) http://knowledge.allbest.ru/literature/3c0b65635b3ad68a4d53b89421316c37_0.html, 20 Şubat 2012

melodilerinde neredeyse bütün büyük küçük öncü şairlerin kesişen etkilerini görmek olasıdır.[36]

Bryusov şiir yazı tekniklerinin, şiirsel biçemlerin tüm sanatsal olanaklarını dener. Eserlerinin arasında kasidelere, ağıtlara, göndermelere, rondeaulara (iki uyaklı 10 13 dizelik şiir), gazellere, trioletlere (sekiz mısralı ve iki uyaklı kıtalara), ditiramplara, oktavlara ve romantik şiirlere rastlanır. Şairin kafiye ve ritim üzerindeki ustalığı yadsınamaz.[37]

Yaşadığı yoksulluk, boğucu boşluktan dolayı Bryusov'da yaygın olan her şeye karşı bir nefret doğar; hiçbir zaman günlük gerçeklikten kopmayan tutumuyla içe kapanık şiirin donuk günlerine doğru yol alır. Sınıfı içindeki yaşam meşgalesinden yoksunluk baba evinde egemen olan parçalanma unsurları bu gidişi önceden belirler. Sembolizm akımı, Bryusov' un Fransız Dekadanların Baudelaire'den Joris-Karl Huysmans' a kadar büyük üstatların eserlerinden doğan fikir ve şiire duyduğu hevesi artırır.

Bir taraftan koyu egzotizm, diğer taraftan bireyselliğin bütün gamı, sonsuz kendini sevme, gerçeklikten, ait olduğu dönemden bütünüyle kopuş, saf sanata eğilen gayesiz nesil, amaçsız ibadet, insanlara, bütün insanlığa karşı kayıtsızlık, ruhsal soğukluk, terk edilmişlik, yalnızlık en çok dönemin Bryusov'unun tipik şiir motiflerinde görülür.

İçeriğin egzotik niteliği yeni belirsiz formlara yönelmeye uygundur. Fransız Sembolistlerin takipçisi olan Bryusov, egzotik isimlerle, nadide kelimelerle, zengin, şatafatlı, aşırı kafiyelerle, tuhaf imgelerle, yoğun sembol içeren sıfatlarla mest olur. Şair, ilk dönem şiirlerinde biçimsel olarak en az kendini bulur çünkü Fransız şair Verlaine'nin etkisi altında kalır. Fakat Verlaine şiirlerinin duygusal açıklığı, ritim ve imgelerin müzikal kararsızlığı bu dönemde Bryusov'un özellikle kayıtsız hayalperestlik tutumuna uygun düşer.[38]

---

[36] Blagoy, **a.g.e.**

[37] Valeriy Bryusov, **Sobraniye soçineniy v semi tomah**, C. II, Hudojestvennaya Literatura, Moskva, 1975, , s. 417

[38] "Valeriy Bryusov,"**Kratkiy biografiçeskiy slovar**, Moskva, 2000 (Çevrimiçi) http://www.hrono.ru/biograf/bio_b/bryusov_vaja.php, 16 Şubat 2012

Bryusov Sembolist eserlerin mecburi işaretleri olarak metaforları ve dolaylamaları sembollere ve alegorilere tercih eder. Şair, ***Rus Sembolistleri*** (Russkiye simvolistıy) 'nden sonra iki şiir derlemesini yayımlar: ***Başyapıt*** (Chefs d'oeuvre) ve ***Bu, benim*** [Me eum esse (1896)] eserleriyle sanatının ilk dönemini tamamlar. Bu kitaplarda bazı çağdaşlar şairin sanat yolunun en başında geniş ölçüde ortaya çıkan ilke sahibi olma özelliği görülür.[39] ***Baş Yapıt*** (Chefs d'oeuvre) ve **Bu, benim** (Me eum esse) eserlerinde zaten Bryusov'un buluşu olarak düşünülen motifler ve konular görülür.

Bryusov'un ***Baş Yapıt*** (Me eum esse) eserinde masumiyet ve saflık bilinci çevredeki zulüm ve yolsuzluk ile koyu bir tezat oluşturur. Eser, yıldızlarla sembolleştirilen uzak ideallere adanmış bir bölümle açılır ve sondan bir önceki bölüm, ***Bitiriş*** (Zaverşeniye) ise mistik kapasite, sanat, önsezi ve gizemlere ayrılır. Dekadanlık burada mistik arzuların başarısızlığıyla açıklanmasa da, iki yön arasındaki tezadın Bryusov tarafından yapısal olarak kullanıldığı açıktır ve burada eğilimler karşılıklı olarak birbirlerinin etkilerini arttırırlar.[40]

En önemli şiir çalışmalarından biri olan ***Baş Yapıt*** (Chefs d'oeuvre) ve ***Geceleyin*** (Noçyu) dönemin Bryusov biçeminin bütün özeliklerini göz önüne serer. Eserde şehir egzotik bir uyum içinde betimlenir. "*Moskova kanatlarını kabartmış ve boynunu uzatmış (sessiz siyah Yauza ...)*" dizeleriyle Moskova uyuyan dişi bir devekuşuna benzetilir. Eserde metaforlar gözlemlenir. Öncelikle karşılaştırılmalarda kullanılan Afrika doğa imgeleri Moskova'nın gökyüzü tropikale dönerken "*ışıl ışıl parıldıyor takımyıldızları*" sözleriyle kendi başına anlam kazanır.[41]

Şairin metaforları izlenimcilikten ayrılır, şöyle ki şairin nesneleri algılaması için önemli olan kelimelerdir, şiirlerinde kelimeleri soyutlaştırır ve kelime nesneden kurtulur. Şiir tekniği belirsiz ve kesik ritimlerle zenginleşir (les - krest, oblaka-okala). Egzotizmin kullanılması ince, beklenmedik kafiyelerin ortaya çıkmasını

---

[39] D. E. Maksimov, **Poeziya i pozitsiya**, Prosveşeniye, Leningrad, 1969, s.32
[40] Bristol, **a.g.e.**, s. 269-280
[41] V.Y. Bryusov, **Kluçi Tayn**, No.1, Vesıy, Moskva, 1904, s. 10 - 21

sağlar. Şiirsel kullanıma yeni kelimelerin girişi, çoktandır Rus şiirinin kelime hazinesinde var olan kelimeleri birleştirmek için yeni fırsatlar sunar.[42]

Deneycilik hevesi her zaman Bryusov'a özgüdür. Yaşam aslında onun için bir tür sahnedir. Onda oyunlar oynanır ve eserlerde sonuçlar abartılır. Sembolistler grubunda Bryusov aydın Tanrıya karşılık ('Belıy'e) karanlık güçlerin (onun şiir maskelerinden biri, (eski İskandinav Tanrısı Loki) ifadecisi rolü oynar.

Bu dönemin şiiri tamamen net olarak diğer teknik şiir yolları konusunda öncü bir tutum sergiler; empresyonizm maddeye eşlik eder. [şiirleri ***Dışa Kapalılar*** (Zamknutıye), ***Dünya*** *(Zemlya)*]; şiirleri rasyonel eğilimin zıtlıklarını şehvetini, arzularını ve isteklerini birleştirip şiirin başlangıcını oluşturur. D. Maksimov, Bryusov'un lirik kahramanının iç hayatını iniş ve çıkışlarını, başka bir deyişle karanlık güçlere kendini vererek söylerken iradi karşı konum ve kişiliğini kabul ettirme olarak ikiye böler.[43]

Onun yenilmezliği mitolojik ilk örneklere, ardı arkası kesilmeyen imgelere, Yunan-Roma sanatının bol olduğu karakterlere yönelmesini sağlar. Mitolojilerde, efsanelerde, bilmecelerde bu özelliklerin çeşitliliği görülür. Latince şatafatlı isimler Bryusov eserlerinin hemen hemen hepsinde dikkat çeker: ***Bu, benim*** (Me eum esse), ***Üçüncü Muhafız*** (Tertia vigilia), ***Şehre ve Dünya'ya*** (Urbi et orbi), ***Çelenk*** (Stephanos) ve ***Acele Et,*** *(Mea)*.[44]

Şair, düz eski gerçeklerin, tarihin ve menkıbelerin içi boş soğutulmuş lavlarını oyarak, yazıda tipolojik benzerlikler, analojiler, ilişkiler, yanılsamalar ve belirsiz anılar arar. Geçmiş onun için gidiş veya gerçeklikten kopuş değil; açıklamalar ve yorumlamalar için dayanılan bir yoldur.[45]

Bryusov'un ilk metrik denemeleri de 90'lı yıllara aittir. Şair, ***Bu, benim*** (Me eum esse) adlı şiir kitabında Rus şiirinin yeni metrik olanaklarını gözler önüne serer. D. Maksimov'un yazdığı gibi, Bryusov, XIX. yüzyıl Rus şairlerinin klasik olmayan nazım şekli alanındaki tecrübelerini hesaba katarak, Rus halk şiirinin serbest yapısını

---

[42] **A.e.**, 10 - 21
[43] Maksimov, **a.g.e.**, s.130
[44] K. Moçulskiy, **Valeriy Bryusov**, YMCA Press, Parij, 1962, s.165
[45] Valeriy Bryusov, **Sobraniye soçineniy v semi tomah**, C. II, Hudojestvennaya Literatura, Moskva, 1975, s. 543

ve Emile Verhaeren, Francis Vielé-Griffin gibi Fransız Sembolistlerinin metriğindeki Verlaine sonrası gelişmeleri dikkate alarak, şiirdeki vurgu sistemine dikkat çeker. Vurgulamanın deneyimsel amaçlar dışında da kullanılabileceğini gösterir. Bu nedenle, Rus şiir sanatındaki vurgu şiirini kanunlaştıran genel olarak Blok olsa bile, Bryusov'un bu şiir şeklinin en enerjik yaratıcılarından biri olduğu yadsınamaz.

Şiirlerindeki yeni ritimlere, genç Bryusov'un kafiyelerinin zarafeti ve şairin ruh halinin sıradışılığını ve şair tarafından yaratılan imgelerin aşırılığını vurgulayan egzotikliği eşlik eder; Bryusov net olmayan ve kesilmiş kafiyeleri geniş bir şekilde kullanır. Şair, bu bakımdan Blok'a yol açar.

Bryusov'un estetik anlayışı, şiirsel söze olan yaklaşımını belirler. Şairin erken dönem şiir sanatının özelliği egzotiğe kaçmasıdır. Şairin Sembolizm metoduna yönelik genel eğilimi, kendini öncelikle tüm bir eserin teması haline gelecek şekilde karmaşık sanatsal yapılara kadar gelişebilen metaforları oldukça geniş ölçüde kullanmasında, sözcükler arasındaki bağlamı yakalamasında gösterir. O dönemin Bryusov'unun estetik tutumunun biçemsel ifadesi belirgin bir empresyonizmdir.[46]

Bryusov, eserlerinde estetik içeriği ve biçimsel yolları çok çeşitli bir şekilde kullanır: efsaneler, tanrılar, kahramanlar; tarihi olaylar, durumlar, ünlü dini kişilikler, renkli detaylar, gerçekler, eski eserler, iç mekânlar; türler, vezin ilmi, metaforlar, açık ve kapalı alıntılar bu çeşitliliğin vazgeçilmez parçalarıdır. Hayal ürünü ve gerçek, gerçekçilik ve fantezi, geçmiş ve bugün hepsi bir arada iç içe geçmiş bir şekildedir. Onların arasında sınır yoktur. Sonsuz yanılsamalar, paraleller, alegoriler, belirsiz anılar eserlerinde dikkat çeker.[47]

Bryusov'un yüksek biçemin hâkim olduğu şiirlerinin liriği de biçemin genel soyut yükseltilmiştik tonlarına uymaktadır. Şiirlerinin ritmiği ciddi, kasıtlıca ağır; ses tonu ise hitabet şeklindedir. Şiir sanatında neoklasik stilin oluşmaya başladığı bu dönemde şair, başta Puşkin'in şiirlerine olmak üzere Rus klasik şiir sanatının mirasına özel bir ilgisinin olduğunu keşfeder. Bryusov, Puşkin'in sanatında her şeyden önce Rus klasisizminin geleneklerine yakın olan çizgileri görür. ***Bakır Atlı***

---

[46] Sokolov ,**a.g.e.**, s.256

[47]Valeriy Bryusov, **Stihotvoreniya i poemıy**, Gosudarstvennoye izdatelstvo hudojestvennoy literaturıy, Leningrad, 1961, s. 733

[Mednıy vsadnik (1909)] ve ***Puşkin'in Şiir Yapı Tekniği*** [Stikhotvornaya tehnika Puşkina (1915)] adlı çalışmalarında Bryusov, Puşkin'in şiir sanatında her şeyden önce dengelerin uyumunu, açıklığı ve orantılılığı, antik dünyanın ideallerine yakınlığı vurgular ve insanın ruhunun derinliklerindeki özgürlüğe işaret eder.[48]

Bryusov' sanatsal yetenekten başka cesurca rasyonelliği, en mahrem insani duyguları yakalayan ***Sırların Anahtarları*** zapt edilmez bir araştırma ruhu taşıyan dehaya sahiptir. Dahası sanatta yeni formların doğuş sebeplerini, mantığını ve gelişimini anlayan eşsiz bir kişiliktir.

Bryusov'un sanatında farklı özellikler birleşir: düşüncenin derinliği ve mistisizme, bilimselliğe ve esrarengize ilgi gözlemlenir.

Onun, Rus şiirinin gelişmesine katkısı oldukça büyüktür. Bryusov, şiir teorisinde yer alan yeni biçemler ve konuları zenginleştirir, Fransızcadan, İngilizceden, Almancadan, Latinceden, Ermeniceden pek çok şiir çevirisi yapar.[49] Kısa Otobiyografisinde şöyle yazar. *"Benim birçok eserim Avrupa dillerinin birçoğuna, Avrupa dil ailesine ait olmayan dillerin de bazılarına çevrilmiştir."*[50] Bu açıklama şairin edebi alandaki, ustalığının bir kanıtıdır. Gerek şiirleriyle, çevirileriyle, edebi-eleştirel makaleleriyle Antik Çağ'dan başlayarak yaşadığımız zamana kadar dünya kültürünün önemli bir parçası haline gelmiştir.[51]

5.3.VALERİY BRYUSOV'UN AİT OLDUĞU EDEBİYAT VE SANAT ÇEVRELERİ

Ateizmin önem sürdüğü tüccar bir ailede doğan Bryusov, sekiz yaşında Dobrolyubov ve Pisarev'in eserleriyle tanışır. Çocukluğundan beri Bryusov'un en sevdiği şair **Nikolay Nekrasov** daha sonraları ise **Semen Nadson**'dur, ancak asıl

---

[48] Sokolov, **a.g.e.** s.257
[49] (Çevrimiçi) http://knowledge.allbest.ru/literature/3c0b65635b3ad68a4d53b89421316c37_0.html, 10 Mart 2012
[50] Valeriy Bryusov, **Stihotvoreniya: Poeziya XX veka**, Profizdat, Moskva, 2009, s. 288
[51] **A.e.**, s.288

ilhamı Fransız Sembolistleri Charles Baudelaire, Paul Verlaine ve Stèphan Mallarmè'nin şiirlerinden alır.[52]

Serflilik köylülerinden olan babası, sürekli kendini geliştirmekle uğraşır: matematikle ilgilenir ve Karl Marks, Henri Thomas Buckle, Charles Darwin ve Jacob Moleschott'un çalışmalarını okur. Bryusov, otobiografisinde evlerine hâkim olan havayı açıklarken, Darwin'in fikirlerini ve materyalizmin ilkelerini çarpma tablosundan daha önce öğrendiğini yazar.

> *"Evimizde dinle alakalı en ufak bir düşüncenin bile olmadığının söylenmesine dahi gerek yok: benim için Tanrıya inanmak evlerin görünmez sahiplerine ve denizkızlarına inanmak kadar saçmaydı" diye yazar.*[53]

Bryusov, dünyaya karşı olan bu materyalistlik görüşünü tüm hayatı boyunca taşır

1893 yılında Moskova Üniversitesi tarih-filoloji fakültesine girmesi Bryusov'un edebi faaliyetlerinin başlangıç dönemidir.[54]

Şair, 1894 yılında Tarih-Filoloji Fakültesi'nde kurulan ***Batı Avrupa Edebiyatı Sevenler Derneği*** (Krujok lyubiteley zapadnoyevropeyskoy literaturı)'ne katılır. Dernek, 1894 yılının ikinci döneminde oldukça ünlenir. Ve aynı dönemde Dekadan edebiyatçılar ortaya çıkar. Dernek ile ilgisi şairin yaratıcılığının temelini oluşturur.

Bryusov'un Batı Avrupa Edebiyatı Sevenler Derneği (Krujok lyubiteley zapadnoyevropeyskoy literaturı)'ne girmesi onun bilimsel yönünü önemli ölçüde değiştirir. Derneğin faaliyeti oldukça mütevazı başlar. Derneğin kurulma düşüncesi ise öğrencileri arasında Kursinskiy, V. M. Fritzsche, V. M. Şulyatikov, Hlebovski ve Şingarev'in bulunduğu Moskova Üniversitesi profesörü N. İ. Storojenko'nun 35 bilimsel hizmet jübilesinin kutlamalarında ortaya atılır.

---

[52] Valeriy Bryusov, **Dnevniki 1891-1901,** Vesıy, Moskva, 1927, s. 300
[53] Sokolov, **a.g.e.**, s.253
[54] P. İ. Lebedev-Polyanskiy, **Literaturnoye nasledstvo**, C. LXXXV, Jurnalno-gazetnoye ob'yedineniye, Moskva, 1975, s. 731

Bütün bu adı geçen kişiler derneğin baş eylemcileri ve ilk altı ay derneğin faaliyet göstermesini sağlayan kişilerdir. Diğer üyeler V. Lazurski, V. Dolgintsev, K. Balmont, A. Flippov, L. Bryuhatov, Y. Vselovsky, M. Samıgin (sonraları M. Kirinitsky takma adıyla yazan), F. Ukhov, P. Rojdestvensky 1894 yılı Mart ayının sonunda derneğe katılır. 1894 yılının ikinci yarısında Bryusov, A. A. Lang, Nezarevski, Çernişevski, Çumakov, Mendelssohn, İlovayskiy ve diğerleri gruba birlikte gelerek birleşirler. Böylece dernek üyelerinin sayısı yirmi sekizi bulur. [55]

Bryusov derneğe katılanları altıya ayırır: geleceğin yazarları Balmont ve M. Samıgin bir de A. Kursinski ve eleştirmenler P. Kogan, V. Fritzsche, Şulyatikov. Her birine karşı Bryusov'un tutumu farklıdır. Samıgin ile yakından ilgilenir, Balmont'a hayranlıkla gönül verir. Kursinskiy'e dostça, koruyucu bir tutum sergiler.

Bryusov kendisini ilk etkileyenler olan Kogan, Şulyatikov ve Fritzsche hakkında günlüğünde ve mektuplarında yazılar yazar. Fritzsche hakkında *" İş bilir bir insan buldum - Fritzsche diye biri, geleceğin ünlü eleştirmeni"*[56] diye yazar. ***Başyapıtlar*** eseri yayımladığında Bryusov'un kitabın önsözde yazdıkları kayıtlara şöyle geçer: *"Benim yanımda Lang akılsızca, Kursunski bana öykünen şair ve Fritzsche önsözde olmayan özü anlayan akıllı beyefendidir."*[57]

Bryusov ve Şulyatikov 1895 yılında Rumyanetsev Müzesi'nin okuma salonunun daimi ziyaretçileri olur. Bu iki sanatçının aralarında bir çekim vardır. Söz konusu çekim bilimsel donanımlarından dernek için gösterdikleri çabalardan kaynaklanır.

Batı Avrupa Edebiyatı Sevenler Derneği (Krujok lyubiteley zapadnoyevropeyskoy literaturı) üyelerinden biri olan Şulyatikov ile arkadaşlığı Bryusov'un hayatında önemli rol oynar: tarihi materyalizm ile yeni toplum kuramı Marksizm ile bu sayede tanışır.[58]

Bryusov'un yaşamında ve sanat hayatında farklı bir öneme sahip edebi kişilerden biri de Anna Ahmatova'dır.

---

[55](Çevrimiçi) http://az.lib.ru/b/brjusow_w_j/text_0590-1.shtml, 25 Mart 2012
[56] Lebedev-Polyanskiy, **a.g.e.**, s. 734
[57] **A.e.**, s.734
[58] (Çevrimiçi) http://az.lib.ru/b/brjusow_w_j/text_0590-1.shtml, 25 Mart 2012

Bryusov, yaptığı eleştirel değerlendirmelerinde her zaman genç şairin sanatsal tarzlarına ve şiir tekniklerine dikkat eder. Bryusov, Ahmatova'nın şiirlerinde şiir tekniğini geliştirdiğini, daha önceleriyle kıyasla daha fazla ifade gücüne ulaştığını ve bunun yanı sıra yeni şiirlerinin daha derin ve daha iğneleyici olduğunu özel bir biçimde belirtir.

Eleştirmen Bryusov, zaten kadın şairlerin şiir yaratıcılıklarına her zaman özel bir dikkatle yaklaşır ve kadın şairleri çağdaş şiir sanatının özel, kendine özgü özellikleri bulunan bir alanına ayırır. Bryusov'un ***Uzaktakiler ve Yakındakiler*** (Dalyokiye i blizkiye) adlı eleştirel denemeler eserinde *Kadın Şairler* (Poetessı) konulu bir alt başlık bile vardır. Daha sonra yazdığı ***Rus Şiir Yılı*** isimli eleştirisel çalışmasında, kadın şiir yazarları olan A. Ahmatova, M. Moravskaya, N. Karndievskaya ve V. İnber'lerin şiirleri ayrı bir bölümde toplar, fakat şiirlerinin değerlendirilmesini yaptığı sırada kadın şairlere hiçbir ayrıcalık tanımaz.[59]

Ahmatova'nın Bryusov'la ilgili düşünceleri çok karmaşıktır ve zamanla büyük değişikliklere uğrar. Belki de N. Gumilyov'un etkisiyle, Ahmatova ile Gumilyov'un edebiyata girişin zorlu anını, Rus Sembolizminin büyük üstadının görüşüne bağladıklarının bir gerçek olduğu kabul edilebilir. Bunu Ahmatova'nın 1910 yılında şaire yazmış olduğu mektup da teyit etmektedir, zira bu mektubunda Ahmatova: *"Şiirler üzerinde çalışmaya devam edip etmemem gerektiği konusunda bir şey yazabilseydiniz, size çok minnettar olurdum"*[60] diyerek şiir alanındaki kaderini Bryusov'un görüşüne bırakır. Gumilyov'un aynı tondaki 1911 Mayıs tarihli mektubu da buna işaret etmektedir:

> *"Anna Ahmatova'nın (benim eşimin) şiirlerini nasıl buldunuz? Eğer tembellik etmezseniz, en azından kısa ama içten bir şey yazabilir misiniz? Hem olumlu hem de olumsuz bir yorum verebilirseniz, görüşünüz eşimi düşündürecektir"*[61] diye yazar.

---

[59] Valeriy Bryusov, **Buduşeye russkoy poezii**, Russkaya mısl, Moskva, 1914, s.18
[60] E. S. Daniyelyan, **Valeriy Bryusov: Problemı Tvorçestva**, İzdatelstvo "Lingva", Erevan, 2002, s.115
[61] **A.e.**, s.115

Ahmatova'nın ***Tespih*** (Çötki) isimli şiir çalışması için Bryusov'un hazırlamakta olduğu değerlendirme yazısı hakkında önceden bilgisi vardır ve şair bu yazının çıkmasını büyük bir tedirginlikle bekler. Bu durumu Gumilyov'a yazdığı mektupta şöyle ifade eder: *"**Russkaya mısl** (Rus Düşüncesi)'ın Temmuz baskısını kötü hislerle bekliyorum. Büyük olasılıkla Valeriy orada beni acımasızca linç edecek; fakat geçirmiş olduğum daha büyük acıyı düşünüyorum ve boyun eğiyorum".*[62] Ahmatova, şaire ***Tespih*** (Çötki) kitabının bir nüshasını armağan eder ve üzerine *"Valeriy Bryusov'a - Anna Ahmatova'dan. Saygılarımla. 1914"* şeklinde bir not düşer. Ahmatova'nın Bryusov'a yazdığı mektuplara Bryusov'un şiirlerinin ruhuna çok yakın birkaç şiir eklenmiş olup, buna bu şiirleri ilk defa yayımlamış olan R. Timençik ile G. Superfin dikkat çekmer. Buna göre Ahmatova'nın ***Sen Afroditsin*** (Tebe Afrodita) isimli şiiri Bryusov'un ***Afrodit'e Marş*** (Gimn Afrodite), ***Eski Portre*** (Staıy Portret) şiiri ise ***İki Mum Pervasızca Yanıyor*** (Dve sveçi goryat besstıdno) çalışmasına benzemektedir. Ahmatova'nın işte tam bu özellikteki şiirleri seçmiş olması, genç şairin Bryusov'un şiirlerinin özünü derinlemesine anladığını gösterir.

Bryusov'un Ahmatova'nın üzerindeki etkisi, her şeyden önce Ahmatova'nın şiir derleme çalışmalarının yapısından gözlemlenebilmektedir. XIX. yüzyılın sonu XX. yüzyılın başı döneminin şairi için şiirin sınırları dar gelir; şiirleri, sıklıkla konusal ve sorunsal ortaklıkları üzerine bir döngü içinde veya özel olarak teşkil edilen şiir derleme çalışmalarında birleşir. Bryusov, ***Şehre ve Dünya'ya*** (Urbi et orbi) şiir derlemesinin ön yazısında şiir çalışmalarıyla ilgili şartlarını şu şekilde tanımlar:

> *"Şiir kitapları, değişik türdeki şiirlerin tesadüfen bir araya gelmiş olan şiir derlemesi değil, tek fikir üzerinde birleşmiş bir bütün kitap şeklinde olmalıdır. Şiir kitapları, bir roman, bir bilimsel inceleme (risale) gibi kendi içeriğini adım adım açıklar... Şiir kitaplarının bölümleri, herhangi bir şekilde yeri değiştirilemeyecek, birbirini açıklayan bölümlerden başka bir şey değildir."*[63]

---

[62] Valeriy Bryusov, **Urbi et orbi: Stihi 1900-1903**, Skorpion, Moskva, 1903, s.3
[63] **A.e.**, s.3

Bryusov'un ait olduğu edebi çevrelerden biri de Osip Mandelştam'dır. Bryusov XX. yüzyılın ilk yıllarında Rus Sembolizminin büyük üstadı ve önderi, *Vesıy* (Terazi) dergisinin editörü ve genç şairlerin geleceklerini önceden hissedebilen keskin bir eleştirmendir, bu yüzden yeni bir ismin Mandelştam'ın isminin ortaya çıkmış olması onun dikkatinden kaçmaz.

Blok, ***Tanrısız Ve İlhamsız*** (Bez bozhestva, bez vdokhnoveniya) adlı çalışmasında, Bryusov'un ***Rus Edebiyatındaki Yeni Akımlar*** (Noviye techeniya v russkoy poezii) çalışmasında Mandelştam'ın Akmeizminin özel bir yer verdiğini belirtir. Bryusov'un Akmeizme yönelik tutumu, birkaç aşamadan geçer. Bryusov Akmeizmin, hayaletimsi bayrağının altına kuşkusuz çok yetenekli olan birkaç şairin girmiş olduğu için sadece ciddi bir şey olarak algılanabileceği düşüncesindedir.[64]

Mandelştam, Bryusov'un şiirleri arasında ***Orpheus ve Eurydice*** (Orfey i Evridika), ***Theseus'tan Ariadne'ya*** (Tezey Ariadne) ve ***İntihar Şeytanı*** (Demon samoubiystva) şiirlerinin en iyileri olduğunu düşünür. Bryusov'un Ekim Devrimi'nden sonra yayımlanan şiir çalışmaları, eleştirilerde çeşitli tepkiler alır, ancak her şeye rağmen Mandelştam'ın onlara verdiği yüksek notlar çok daha önemlidir ve Mandelştam şöyle der:

> "*Son çalışmaları olan* ***Uzaklıklar*** (Dali) *ile* ***Son Hayaller*** (Posledniye meçtıy) *eserlerinden öğrenilebilecek çok şey var. Burada şair, az miktarda ayrılmış olan alanda anlamı çok zengin, değişik kelimelerin eşsiz konumunun ve şiirin dolgunluğunun örneklerini sergiler.*" Büyük Rus güftecisine ait bu yorumu dikkate almamak mümkün değildir.[65]

Mandelştam'ın şiirlerinin özgünlüğü ve erken dönem Sembolizminin bazı temsilcilerinin şiirleriyle yakınlığı, şiirciliğinin tarihselliğine, geçmiş kültürlerin katmanlarının sentetik olarak işlenmesine de ilk defa dikkat çekmiş olan V.

---

[64] E. S. Daniyelyan, **a.g.e.**, s.125
[65] Maksimov, **a.g.e.**, s.238.

Jirmunski tarafından da vurgulanır.[66] XX. yüzyılın başlarının edebiyatındaki bu gelenek, kültür projelerinin tanıtım çalışmaları hakkında çok şey bilinen Bryusov'un teşebbüslerine net bir biçimde bağlıdır (D. Maksimov ve diğerleri). Asırlar ve alanların arasında kolayca gidip gelme, tarihi ve modern çağı işleyebilme, tüm dünya kültürünü ortak mülkiyet haline getirebilme yeteneği hem Bryusov'a hem de Mandelştam'a özgüdür.

Her iki şair Rus şiir sanatının tarihine ilgi duyar.[67] Bryusov, uzun yıllar boyunca ***Rus Liriğinin Tarihi*** (İstoriya russkoy liriki) çalışmasını yazar. Tyutçev ile Fet'in de Rus edebiyatının klasikleri tarafından kabul görmesi Bryusov'un çabaları sayesinde mümkün olabilmiştir. Her iki şair de, Derjavin ve Batyuşkov'un Rus şiirciliğindeki rolünü vurgulayarak XVIII. yüzyılın şiir sanatına ilgi gösterir.

Aynı dönemde yaşayan iki şairin tercümanlık faaliyetleri özel ilgi ve araştırmaya değer çalışmalardır. Her iki şair özgür çeviriye karşı çıkar ve çevirinin yeterlilik prensibini savunur. Bryusov tarafından oluşturulan tercümanlık geleneği, kendi çevirilerinde sübjektif başlangıcın üstesinden gelmeyi başaran ve çevirisini yaptığı şairin kimliğini yansıtabilmeyi başaran Mandelştam'ı da etkiler. Her iki şairi birleştiren şiirlerinin grafikliği, ağırbaşlılığı, yapı sistemi, arkaikliği, şiir dillerinin retorikliği ve bunun gibi daha birçok ortak yöndür.

Şair Maksimilian Voloşin, daha henüz 1907 yılında on altı yaşındaki Mandelştam'a: *"İşte, geleceğin Bryusov'u yetişiyor,"*[68] diyerek Bryusov'un özelliklerini görebilmiştir.[69] Tabii ki de Mandelştam, Bryusov'un öğrencisi değildir (Ahmatova'nın gözlemine göre, Mandelştam kimsenin öğrencisi değildir), fakat Mandelştam'ın erken dönem şiirleri Rus Sembolizminin büyük etkisi altındadır.

---

[66] E. S. Daniyelyan, **a.g.e.**, s.127
[67] Maksimov, **a.g.e.**
[68] V. Kupçenko, **Osip Mandelştam v Kimmerii**, No. 7, y.y., Vop. Lit., 1987, s. 187
[69] **A.e.**, s.187

Bryusovun hayatı ve edebi yaratıcılığında önemli bir yere sahip şairlerden bir diğeri de Vladislav Hodaseviç'tir.

İkili arasındaki kişisel ve edebi ilişki, her zaman aynı düzeyde olmasa dahi, yirmi yıldan fazla bir süre devam etmiştir. Bryusov, Hodaseviç'in aynı dönemde yaşayan yaşça daha büyük çağdaşıdır. Hodaseviç'in edebiyata giriş yaptığı günlerde, Bryusov sanatının olgunluk dönemindedir ve *Vesıy* (Terazi) dergisinin yayıncılık faaliyetlerini yürütmekte, şiir yazmakta ve edebiyat eleştirmenliği yapmaktadır.

Bryusov, Hodaseviç'in ilk ***Gençlik*** (Molodost) adlı eserine eleştirileriyle yanıt verir. O zamanlar Hodaseviç Sembolizmle yakından ilgilidir ve bizzat kişisel olarak ***Grif*** (Grifon) yayınevinin faaliyetlerine katılır. Hodaseviç'in erken dönem şiirlerinde Sembolizmin kanunları kendini gösterir. Hodaseviç'in ilk çıkışı, Sembolistler tarafından kendi yandaşlarının ilk performansı olarak sempatiyle karşılanır.

Hodaseviç, kendi yorum yazılarında Bryusov'un Sembolizmdeki öncü rolünü vurgulayarak: "*Sembolizmi başlatan Bryusov'un kendisidir, Bryusov'un adı tarih boyunca hiçbir zaman unutulmayacaktır*", der.[70]

Gölgelerin Aynası (Zerkalo teney) ve ***Gökkuşağının Yedi Rengi*** (Sem tsvetov radugi) adlı şiir çalışmalarını okuyup inceleyen Hodaseviç, *Bryusov'un yaşamaktan ve çalışmaktan usanmayacak kadar moderniteye yakın olduğunu, kendi sanatı için yeni temaları, yeni sözcükleri, yeni ifade yöntemlerini bulmakta olduğunu* vurgular[71] ve Bryusov'a ve eserlerine yüksek notlar verir. Şairin kitaplarında samimiyetle hissederek yansıttığı ve büyük emin bir ifadeyle somutlaştırdığı bir dizi modernite resimleri verilmiştir. Hodaseviç, Bryusov'un ilhamının en güzel özelliklerinin birinin edebiyata ve sözlü sanata duyduğu sevgi olduğunu düşünür ve "*Onun için yaşamak - Şair olmaktır*", [72]der. Hodaseviç, Bryusov'un şiir sanatının Akmeist ile Fütüristleri

[70] Daniyelyan, **a.g.e.**, s.137-148
[71] **A.e.**, s. 137-148
[72] **A.e.**, s. 137-148

ne şekilde etkilediği sorusuna cevap arar ve bu bağlamda Bryusov ile Severyanin'in şiirlerini birbiriyle kıyaslaması özellikle dikkat çekicidir.[73]

Bryusov tarafından kurulan tercümanlık geleneği, Lehçe, İbranice ve Ermeniceden benzersiz çeviriler yaratabilmiş olan Hodaseviç'i de etkiler. Devrim öncesindeki son on yıl içinde Bryusov ile Hodaseviç'in yolları defalarca kesişir, bu iki şair ve şiir eleştirmeni, yabancı dillerden çevrilen şiir derlemeleri üzerindeki çalışmaları dolayısıyla sık sık bir araya gelir.

İki şairin arasındaki ilişki Hodaseviç yurtdışına gidene kadar sadece vefa ilişkisi değildir, ayrıca sıcak ve dostçadır, her şeyden önce ikisi kalem kardeşleridir. Aralarındaki kişisel ilişkiye gelince ise aile ilişkilerinden dolayı oldukça kuvvetlidir. Vladislav Hodaseviç, III. Moskova Gimnazyumu'nda Bryusov'un küçük kardeşi olan Aleksandr Bryusov'la aynı sınıfta okur ve bu sebeple Bryusov'ların evlerine sık sık gider, Hodaseviç, Valeriy Yakovleviç Bryusov'u küçük yaşlarından beri tanır.[74]

Bryusov'un edebi çevresinden arkadaşlarından bir diğeri ise Zinaida Gippius'tur.

Bu iki şairin arasındaki hem kişisel hem de edebi ilişkilerinin tam olarak anlaşılabilmesi açısından, tamamı yayınlanmamış olsa bile Bryusov'un günlüklerinin önemi çok büyüktür. Yayınlanmış beş şiir derlemesi, altı hikâye kitabı, birkaç romanı ve draması, eleştiri makaleleri kitapları ve iki anı kitabı bulunan yetenekli bir edebiyatçı olan Zinaida Nikolayevna'nın kişiliği, Bryusov'u kayıtsız bırakamaz. İlk izleniminin çok uzun süre devam etmemesine rağmen Bryusov, Gippius'u "muhteşem güzellikteki Zina" adıyla anmaya devam eder, aynı dönemde yaşayan diğer yazarlar ise Gippius'a "*çöküşteki Madona*" derler.

[73] A.e., s. 137-148
[74] A.e., s.137-148

Bryusov'un Gippius ve Gippius'un çevresiyle dini konularda yaptığı tartışmalar, şairlerin birbirlerine gönderdikleri yazılarına da yansır. Bryusov'un ***Z. N. Gippius'a*** adlı şu şiiri daha çok bilinir:

Sarsılmaz hakikate
Ben çoktandır inanmıyorum,
Ve tüm deniz ve iskeleleri
Seviyorum, seviyorum aynı şekilde[75]

Gippius ***Saplantılı*** (Oderjimiy) başlıklı çalışmasında bu eseri gerçek (istina) sözcüğüne bir kafiye bulma arayışı olarak göstermeye çalışmasına rağmen, yine de bu şiirin şair için çok karakteristik olduğunu kabul eder. Zinaida Nikolayevna Gippius, Bryusov'u sürekli olarak yeni Hıristiyanlık doktrinine bağlamak ister, görüşlerinin ve yollarının sadece edebiyatta değil, dini arayışlarda da ortak olduğu konusunda ısrar etmeye devam eder.

Gippius 1906 yılına aittir, fakat bu onun sanatının Bryusov'un ilgisini çekmediği anlamına gelmez. Aksine şairin günlüklerinde ve P. Pertsov'a, K. Balmont'a, A. Kursinski'ye ve diğer kişilere yazdığı mektuplarda Gippius'un şiirlerine sıkça atıfta bulunmakta ve mektuplarının her köşesinde genellikle oldukça coşkulu yorumları bulunmaktadır. P. Pertsov'a yazdığı mektubunda şair ve aynı zamanda edebiyat eleştirmeni şöyle yazmaktadır: "*Sevimli ve iyi biri varsa, o da Bayan Gippius'tur. Şiirleri tartışmasız olarak mükemmeldir.*" Bryusov modern şairler hakkında hazırlamayı planladığı broşürde, Gippius'a koskoca bir bölüm ayırır, verdiği notlar da çok yüksektir: "*Gippius çok az sayıda şiir yazar, fakat bunların yarısı muhteşemdir. Hem biçimi hem de içeriği bakımından çok orijinaldirler.*"

1910'lu yıllarda Bryusov sadece düzyazı yazarı Gippius'tan değil edebiyat eleştirmenliği yapan Gippius'tan da hayal kırıklığına uğrar. Bryusov, ***Russkaya mısl*** (Rus Düşüncesi) dergisinde çalıştığı dönemde Gippius'un kendisini yavaş yavaş tatmin etmeye başlayan eleştiri yeteneğini de anlamaya başlar. ***Vesıy*** (Terazi)

[75] **A.e.,** s. 162 (Çev. Kevser Tetik)

dergisinde çalıştığı sırada Bryussov ile Gippius kendi eleştiri çalışmalarını sadece onlar gibi düşünen dar kitle üzerinde yoğunlaştırırlar, daha sonra ise şartlar değişir ve büyük kitlelerle konuşmayı öğrenmek gerektiğini anlarlar. [76]

Bryusov, Blok, Yesenin, Zabolotskiy gibi birbirinden farklı şairleri etkile.r Onun sanatı paradoksal bir imge olarak Fütüristlerin şiir sanatına da yer edinir.[77]

5.4. VALERİY BRYUSOV'UN ESERLERİNDEKİ KONULAR

1890'lı yıllar Bryusov'un erken sanat dönemidir. Bryusov'un erken dönem şiirlerinde egzotik imgeler, açık yüreklilikle yaşanan aşklar, bireysellik, şiir teknikleri üzerine denemeler görülür.

1900'lü yılların başında Bryusov yaratıcılığının olgunluk dönemine girer. Liriğine iki önemli konu hâkimdir. Bu konuların ilki dünya tarihinin öne çıkan olayları ve mitolojik konulardır. Diğeri ise şehir konusudur.

Sanatının geç dönem şiirlerinde yani devrim ve sonraki yıllarda ise devrim konusu işlenir. Bundan başka şair İncil (Bibliya) ve Ariadne (Ariadna) gibi eserlerinde İncil'e ait antik imgelere de eserlerinde yer verir.

5.4.1 Şehir Konusu

Bryusov'un şiirlerinde en çok ele aldığı konulardan biri şehir konusudur. Sembolistlerin şiir sanatına katkılarına, sıkça 20'li yılların edebi yaratıcılığına bakarak değerlendiren Mandelştam, Bryusov'un çağdaş şiircilikteki önemini şu sözlerle vurgular:

---

[76] **A.e.**, s.162

[77] (Çevrimiçi) http://knowledge.allbest.ru/literature/3c0b65635b3ad68a4d53b89421316c37_0.html, 25 Mart 2012

"Şiire dünya şehrinin şarkıcısı misali adım atan bir şair olarak değil aynı zamanda tüm Rus Sembolistler arasındaki en tutarlı ve en yeteneklisi" olarak görmektedir. *"Bryusov'u farklı kılan konuya olan cesur yaklaşımı, konu üzerindeki tam hâkimiyeti, konunun verebileceği ve vermeye mecbur olduğu her şeyi verebilmesidir. Bryusov, Rus şairlerine konuyu olduğu gibi sevmelerini öğretmiştir."*[78]

Mandelştam, Bryusov'un Sembolizmdeki özel ve oluşturucu rolünü vurgularken, Bryusov hakkında her zaman sevgi ve saygıyla bahseder, bazen de, kendine Büyük Üstadı "eleştirme" fırsatını tanımaktadır. Örneğin, 1916 yılında Bryusov'un ***Sevgi Kardeşlerinin Şehri*** (Gorod sester lyubvi) ve ***Gün Batımının Tarlası*** (Na zakatnom pole) başlıklı iki şiirinin yer aldığı ***İlham Perileri Almanağı*** (Almanah muzı) 'na yazmış olduğu eleştiri yazısında Mandelştam, Bryusov'un daha zayıf şiirlerinde de enerjik olma özelliğine sahip" olduğunu vurgularken, şiirden

"Akağaçlar görkemli bayraklar şeklinde
Gelecek habercisi büyücünün önünde
Başlarını eğmek için ediyorlar acele"[79]

mısralarını örnek göstererek, Bryusov tarafından yaratılmakta olan "belirli bir çağla birlikte geride kalan oldukça nafile bir edebi duygu durumunu" ifade eder.[80]

Bunun tersine, Bryusov'un sosyal konuları dünyadaki kötülüğe olan ilk ve genel takıntısından ortaya çıkar. Onun çağdaş şehre ilgisi kendini ***Şehre ve Dünyaya*** (Urbi et orbi) eserindeki şehir şiiri olarak ortaya çıkar, burada natüralist bir biçimde, insan tutku ve eğlencelerinin talihsiz ve aşağılık yanlarını gözler önüne serer. ***Pesni*** (Şarkılar) bölümünde popüler şarkıları taklit eder, Baladlarında şiddet öyküleri vardır ve ***Tablolar*** (Kartını) eserinde ise şehri ahlaki çöküş yeri olarak tasvir eder. 1905 olayları ve siyasi despotizmin etkileri ***Çelenk*** (Stephanos) eserindeki ***Çağdaşlık***

[78] Danilyan, **a.g.e.**, 345
[79] **A.e.**, s.345 (Çev. Kevser Tetik)
[80] **A.e.**, s.345

(Sovremennost) bölümünün konularıdır. ***Solgun At*** (Kon' bled) şiirinde olduğu gibi insanların yıkıcı öfkesini acıma ima eden bir korkuyla betimler.[81]

Şehre ve Dünya'ya (Urbi et orbi), ***Çelenk*** (Stephanos) ve ***Tüm Melodiler*** (Vse napevı) (1909) eserlerinde Bryusov, dönemin Rusya'sının en büyük urbanist şairi olarak karşımıza çıkar. Dinamik şehir peyzajları, şehir yaşmının resimleriyle dolu muazzam bir şehir imgesi oluşturur [***Gece*** (Noç)], [***Soluk At*** (Kon Bled)], [***Şehrin Sesi*** (Golos goroda)], [***Tablolar*** (Kartını) serisi]. Bryusov' un sunumunda şehir, modern endüstri tekniği ve kapitalist rejimle bağlantılıdır. Şair insanlığın geleceğini gözden geçirmeye, modern tekniklerin ve şehir kültürünün gelişimini görmeye çalışır. Dev dünya şehri, *dünya şehirleri* imgesi Bryusov'un sadece liriğinde karşımıza çıkmaz, daha çok bu imge onun düzyazı ve dramatik eserlerinde ***Dünyanın Yedi Harikası*** (Sem zemnıh soblaznov) adlı romanında, ***Dünya*** (Zemlya) adlı dramasında karşımıza çıkar. Çağdaş rejim çatışmalarının son raddeye vardığı bu şehir aynı zamanda şairi hem korkutur hem de kendine çeker. Bryusov *"sokağa-fırtınaya"* marşlar yazar. Bütün şehri yerle bir eden apokaliptik felaketi şehir halkının dağılıp şehrin ıssızlaştığını, insanların şehirden-hapishaneden kurtulduğunu hayal eder. Bazen müstesna bir nükteyle kapitalist şehir medeniyetinin vurdumduymazlığını, mekanikliğini ve bayağılığını hissettirir, özgün, coşkulu kıtalarını oluşturur.

Acımasız görüntüsüyle, kâbus gibi bir rüya,
Ürkütücü, ağır ilerleyen, devasal
Yer küresini kapatan camdan bir kafatasıyla
Gelecekteki şehir evim gözümde canlanır.

[***Dışa Kapalılar*** (Zamknutıye)][82]

Bu mekanik kâbusun, kapitalist şehir kültürü insanının ölü ruhundan kurtularak, şair şiirin ebedi doğasında bir sığınak arar. Bryusov 90'lı yıllarda ideal doğanın şiirsel hayallerin fani dünya üzerindeki üstünlüğünü ilan ederek ana yurttan özür

[81] Valeriy Bryusov, **Kon' bled: Stikhotvoreniya i poemıy**, Bol'şaya seriya, Leningrad, C. II, 1961, s. 284.

[82] (Çevrimiçi) http://knowledge.allbest.ru/literature/3c0b65635b3ad68a4d53b89421316c37_0.html, 25 Mart 2012 (Çev. Kevser Tetik)

dilemeye hazırdır. İnsanın yarattığı şehir medeniyetinin karşısına doğanın ilkel gücünü öne çıkarır. Kâh empresyonist alacalı bulacalı kâh gerçekçi net bir peyzaj[83] onun sanatında büyük yer tutar.

Modern şehir hapishanesini yıkmaya çalışan sonsuz doğanın dünyasındaki bu kâbus görüntüden kurtulmaya çalışan Bryusov aynı zamanda zayıf antihümanist gösterilerden nefret eden biridir ve onları lanetleyen kapitalist şehir medeniyeti şiirlerinde en çok yer verdiği temalardan biridir. Bu medeniyetin yarattığı, alışılmadık bir gürültüyle, yoğun bir yaşam tarzıyla yaşayan büyük şehir Bryusov'la birlikte şiirsel olarak yükselir; mesela Bryusov şehir şiirlerinden biri olan ***Şehre*** (Gorodu) başlıklı şiirine alt başlık olarak ***Ditiramp*** ismini verir. Şehir şair için, kapitalist toplumun kaçınılmaz yıkımının önünde duran oldukça gelişmiş şartlarda oluşan bir bilinç, yeni estetik imkânların timsali, yorulmak nedir bilmeyen bir büyücü, paslanmaz bir mıknatıstır. Genç Kuşak Sembolistler Belıy ve Blok'un temsil ettiği şehir konusunun estetik yasalarına yöneldikleri bütün yeniler ve yeni marşlar ve şehre ditiramplar yazar. Özellikle Blok ***Akşam Şarkıları*** (Veçernıye pensi) eserinde Bryusov'un şehir peyzajına oldukça yaklaşır. Zaman zaman şair, seyrine daldığı şehrin kenarında köşesinde gerçekleşen fuhuş, kumar gibi olumsuz konuları da ele alır.

Bryusov'un şehir liriğinde burjuva yaşamının tablosunun sosyal rengi net bir biçimde karşımıza çıkar. Devasal şehrin şairi, şehrin gücüyle kendine çeken dış görüntüsünün arkasından gizli ölümcül yaralar, yoksulların korkuları ve sömürüler ortaya çıkarır. Fabrika çamaşırcılarının, şarkı folklorunun Bryusov imitasyonlarında, acımasız romansın duyarlı ruhunda gezen genç kızların dilinden yazılan şehir sokağının sesi çınlar:[***Şehre ve Dünyaya*** (Urbi et orbi) eserinde ***Şarkılar*** (Pesni) serisi].

Bryusov sanatındaki sosyal motifler 1905 yılının devrim çağırısına yaklaştığı ölçüde güçlenir ve derinleşir. Bryusov, büyük bir açıklıkla dönemin emperyalizminin şehir medeniyetinin sosyal zıtlıklarını ***Şehre*** (Gorodu), ***Gece*** *(Noç)* şiirlerinde ve

[83] "Mavi atlas üzerine sarı ipekle, sarı ipekle örgü örer, görünmez eller", "yosun hem süpürge otu hem granit")

herkesçe bilinen Sembolist şiirin nadide eserlerinden biri olan, halk şarkıları repertuarına giren ***Taş İşçisi*** (Kamen'şik) şiirinde gözler önüne serer.[84]

Şair artık sadece seçilmişlerin küçük topluluğuna değil Rus okurların geniş kitlelerine seslenir. ***Şehre ve Dünyaya*** (Urbi et orbi) eserinin başlığı da bu anlamı taşır. Bryusov, Otobiografisinde şöyle yazar: *"Ben, sadece küçük bir grup olan hemfikirlerimin şehrine değil aynı zamanda Rus okurların dünyasına seslendiğimi söylemeye çalışıyordum."*[85]

Şehre ve Dünyaya (Urbi et orbi) eserindeki şiirler, Bryusov'un Ekim devrimi öncesi liriğinin zirvesidir. Bu şiirlerinde Rus şiir sanatının gelişmesi için neredeyse en önemli çizgiler, Mayakovski'nin urbanist liriğinin habercisi olan yeni çizgiler belirmeye başlar. Bryusovun urbanist şiirleri, dünya kapitalist şehrine karşı hem övgü hem de bir lanetlemedir. P. Antokolski, şairin urbanist şiirleri hakkında: *"Bu yeni kıtalar ve metaforlar, Bryusov'un okuyucularını hakikaten hayrete düşürüyordu,"*[86] diye yazar. Bryusov işte tüm bunların sayesinde kuşağın düşüncelerinin hükümdarı olabiliyordu.[87]

Şehre ve Dünya'ya (Urbi et orbi) çalışmasında bütün giriş serisinde bütün çağı, Bryusov'un şehri, burjuva kapitalist kültürünü nasıl tanıttığını görürüz. Şair, şehri ve köyü asfaltlardan, taşlardan, toprak ananın bağrında ormanların ve ekili arazilerin dünyasına kaçış olarak görür. Şehre methiyeler besteler, Bryusov, aynı zamanda şehri bütün dünyayı içine alan bir hapishane, bir tutsaklık olarak algılar, kendini dar bir zincir içinde taşların kölesi kültürlü bir şehirli gibi hisseder. Modern şehirlerin yıkılışını, dünyanın başkentinin bugünkü yıkıntıları arasında dolaşan vahşi hayvanların yok oluşunu, vahşi iradenin coşkusundan kurtuluşu hayal eder.

Köy gerçeğini yansıtan çalışmalarında aktarılan eğretileme ve imgeler Bryusov şiirlerinde sürekli rastlanan öğelerdir. Bu imgeler doğal olarak soyut sembolik karakter taşır. Bryusov'un şehir hayranı urbanist şiirinde köy şiirinin tipik konularında olduğu gibi şehre karşı tiksinti, düşmanlık ve nefrete rastlanır.

---

[84] M. Gorkiy, **Nesobrannıye literaturno-kritiçeskiye stat'i**, Gosudarstvennoye izdatelstvo, Moskva, 1941, s. 48.
[85] **A.e.**, s.48
[86] **A.e.**, s.48
[87] Sokolov, **a.g.e.** s.352

5.4.2. Devrim Konusu

Devrim konusu Bryusov şiirlerinde gittikçe daha fazla kendisine yer bulur. 1903 yılında Bryusov' un ilk devrim şiiri ***Hançer*** (Kinjal) iyice yaklaşan devrimin sadece önsezisini ifade etmez aynı zamanda devrimle birlikte olma savaş şarkıcısı olma sözü verir.

...
Ne var ki, aziz borazan çağırdığı zaman,
Ateşli âlemler yayılır yayılmaz her yana,
Bir savaşımın şarkısını yazıyorum, ufuklardan
Yankılar veriyorum şimşeğe, yıldırıma.
...[88]

1901 yılında Bryusov, ilk vatan şiiri olan ünlü ***Taş İşçisi*** (Kamen'şik) şiirini yazar. Bryusov' un mektuplarında günlüklerinde en nihayetinde şiirsel ifadelerinde ***Taş İşçisi*** (Kamen'şik) eserinin ikinci sembolik planı hissedilir. Onlar, kendi başına hapishane yükselten kapitalizmin duvarcılarıdır, Şair, kendini kapitalist burjuva tarzı bir çerçevede hisseder. Daha büyük güç ve saydamlıkla bu köleliğe mahkûm olma sonucu yarattığı şiirinde ***Antik Gemi Kürekçisi*** (Grebtsı triremıy) (1905) proleter devrimi bu kültürün boyunduruğundan kurtarıcı olarak görür.

1905 yılında sıkı bir askeri eğitimden geçmiş liberal burjuva aydınlarına seslendiği ***Memnunlara*** (Dovol'nım) derlemesinde yazmış olduğu devrimci şiirlerinin bütün serisini yayımlar.[89]

Böyle günlerde [V takiye dni (1921)] adlı şiir çalışmasını devrimci çağdaşlığa atfeder. ***Rus Devrimine*** [K russkoy revolyutsii (1920)] şiirindeki *"Atlının ateşli sıçrayışı"* Rusya'nın dünya tarihi üzerindeki uçarcasına yaptığı hızlı yükselişinin sembolüdür. Bu *"muzaffer ayak seslerinde"*, bu uçuşta, büyüleyici korkunç ve görkemli bir şey vardır:

---

[88] Kanşaubiy Miziev, Ahmet Necdet, **Rus Şiirinin Gümüş Çağı,** Papirüs Yayınevi, İstanbul, 2004, s.77 (Çev. Kevser Tetik)
[89] Blagoy, **a.g.e**

...

Ağır toynaklarınla ufalıyorsun

Asırların köhnemiş duvarlarını

Ve çatlayan karolarda korkunç

Acımasız nalların vuruşları[90]

...

5.4.3. Aşk ve Tutku Konusu

Bryusov'un eserlerinde en çok yer verdiği konulardan biri de aşk konusudur. 1895 yılında Bryusov'un en benzersiz şiirlerinin derlemesi şeklindeki ve aşırı sübjektivizmle, keskin bireysel çöküş ruhu haliyle çevrelenmiş olan ***Başyapıtlar*** (Chefs d'ouvre) adlı eserini yayımlar. Bu eserin tonunu şairin yalnızlığının, gerçeği tamamıyla boşlamasının motifi belirler. Şair, gerçek dünyaya karşı lirik bir düşünce veya sevgi meditasyonun formuna büründürdüğü hayaller dünyasını yansıtır. Şiirler derlemesinin en önemli konularından biri ise aşktır, bu egzotik bir aşk ve işkenceli aşk, tüm çıplaklığıyla duygu dolu olan aşkın konusudur. Dünyadaki yalnızlığın farkındalığı, Bryusov'un şiirlerinde yorgunluk hisleriyle, hem yaşamdaki, hem de sevgideki ölümcül bir mahkûmiyetle eşleşmektedir.[91]

Bryusov'un liriklerindeki ana konulardan biri de insanı mistik ilhamlarla yücelten tutku konusudur. Bu konu Bryusov'un ***Şam Yolu*** (V Damask), ***Anlar (Mgnoveniya)***, ***Yakına*** (K blizkim) serisi) eserlerinde görülür.

Ancak birçok durumda (***Pompeili Kız*** (Pompeyanka), ***Don Juan, İlk Buluşmalar*** (Pervıye Vstreçi) Bryusov'un en sevdiği lirik aşk konularının Dekadan yorumları çerçevesinden çıkar ve temiz bir dünyaya, insanı yücelten derin duygulara, içtenliğe ve güce dönüşür. Örneğin Don Juan eserinde bu duygular ağır basar.

---

[90] L.P. Krementsova, **Russkaya literatura XX veka**, C.I, Akademiya, Moskva, 2003, s.304 (Çev. Kevser Tetik)

[91] Sokolov, **a.g.e,** s.254

Aşkta yürek sonuna kadar açılıyor
İçinde kutsal bir derinlik beliriyor,
Her şeyin tek ve mukadder olduğu yerde
(Don Juan) [92]

Lirik şiirlerinde aşk, romantik, engel tanımayan, sıklıkla âşıkları mahveden bir duygudur. Onu betimlemek için özel sözcükler gereklidir. Genç Bryusov, aşkın olağandışı duygularını vurgulamak için egzotik bir dil kullanır.

Aşkım- Cava Adasının kavurucu öğlen vaktidir.
Sanki güneş ölümcül hoş kokusunu yayar.
Orada kertenkele adam, gözlerini kapatmış, uzanır,
Burada ağaç gövdelerine pitonlar çöreklenir.
<...>
Buraya gidelim! Zevk alacağımız yere...
<...>
Gün kayıveriyor. Gözlerin kapanıyor.
O zaman ölüm gelecek. Ve kefenle sarmaşan
Senin hareketsiz endamına sarılarak

[***Önsezi*** (Predçuvstviye)][93]

Buradan da anlaşıldığı gibi tutku garip anlaşılmaz kendine çeken bir duygudur. Uzun süre sürmeyen müthiş bir mutluluğun sadece bir anıdır.[94]

---

[92] Bryusov, (Çevrimiçi)http://feb-web.ru/feb/irl/il0/ila/ila26272.htm, 25 Şubat 2012 (Çev. Kevser Tetik)
[93] Z. G. Mints, **Blok i russkiy simvolizm: poetika russkogo simvolizma**, İskusstvo-SPB, St. Petersburg, 2004, s.421(Çev. Kevser Tetik)
[94] **A.e.**, s. 421

Bryusov, şiirlerinde aşk konusunun yanı sıra erotik konuya da yer verir. En baştan beri sanatının ana çizgilerinden biri olan erotik konu Dekadan ruhuyla genç Bryusov tarafından işlenir. Bu konu grotesk'in baskısıyla keskin hislere götürür. *[Önsezi* (Predçuvstviye)], [***Minyonuma*** (K moyey min'one)], [***Yılanlar*** (Zmei)] eserlerinde bu konuyu açıkça görmek mümkündür. Bryusov'un erken dönem şiirlerindeki aşk yavaş yavaş dekadan şiirlerin ölümsüz kahramanı ölümün iç karartan hayaline çeker.[95]

5.4.4. Tarih Konusu

Bryusov'un tarihe olan ilgisi oldukça geniş yer tutar: Eski Doğu ve Antik Yunan kültürünü ve İskandinav mitolojisini canlandırır. Özellikle Antik Roma' ve dönemi Bryusov'un ilgisini çeker. Antik dünyanın öldüğü döneme doğru Antik Çağa ilgisinin artması dönemin emperyalizminin burjuva ideolojisinin tipik özelliğidir. Ancak tarihi konuların ortaya çıkmasında Bryusov çalışma arkadaşlarına kıyasla daha farklı yollar izler. Antik Çağın mistikliği ve dini yapısı, kahramanlıkları kadar ilgisini çekmez. Eserlerindeki tarihi konularda tarihin heyecanı, ilerleme arzusu hissedilir. Tarihi duygusal olarak algılamanın anahtarını Bryusov ***Küçük Fenerler*** (Fonariki) [Çelenk (Stephanos kitabı] şiirinde verir. Bu şiirde tarihi şöyle ele alır:

> *Nemli bir toprağa yüzümü dayayarak, sadece bakabilirim,*
> *Alevlerin parlayıp sönen ağının birbirine geçişine, örgüler örüşüne.*
> *Fakat size, meçhullere! Bir gecenin karanlığında daha dua edebilirim.*
> *Gizler ve ölüler, geleceğin alevleri![96]*

Bryusov tarihin ileriye dönük hareketini irdeleyerek bu hareket enerjisinin ve insan emeğinin temel gücü sayar ve tarih konusu, onun insanlık çalışmalarının yaratıcılığındaki ününü üst boyuta taşır.[97]

---

[95]Bryusov, (Çevrimiçi)http://feb-web.ru/feb/irl/il0/ila/ila26272.htm, 25 Şubat 2012
[96] Bryusov, (Çevrimiçi)http://feb-web.ru/feb/irl/il0/ila/ila26272.htm, 25 Şubat 2012 (Çev. Kevser Tetik)
[97] Bryusov, (Çevrimiçi)http://feb-web.ru/feb/irl/il0/ila/ila26272.htm, 25 Şubat 2012

İnsanlardan uzaklaşıp, sanatının ilk döneminde tüccar ambarlarının karanlık alçak kemerlerin altından koşan kendi sınıfından kurtulan bireyci şair, kapitalizmin kabaran büyük dalgasına yakalanır. Mısırlı bir köle gibi şehir-burjuva kapitalist kültürünün kurulmasına hizmet etmeye hazırdır. Şairin en sevdiği imgeler liderler, fatihler evrenin fatihleri; Assargadon, Büyük İskender, Napolyon gibi güçlü imgelerdir. Sosyal romanı ***Dünyanın Yedi Harikası*** (Sem zemnıh soblaznov) eserinin taslağında Bryusov bu imgeleri anlamanın anahtarını verir.

Bryusov'un şiir sanatının konu ufkunun genişliğini **Üçüncü Muhafız** (Tertia Viglia) eseri karakterize etmektedir. Bryusov, doğanın gerçek dünyası hakkında, insanlığın sosyal tarihi ve kültürel yaşamı, modern şehrin yaşamı [Duvarlar İçinde (V stenah) şiir dizisi] ile gelecekle ilgili düşünceleri hakkında [İçgörü (Prozreniya)] yazmaktadır. Mitolojinin kahramanları, tarih adamları ve geçmişin düşünürleri hakkında yazdığı ***Çağların Sevgilileri*** (Lyubimtsı vekov) şiir dizisi programlanmış bir eserdir. Bunlar: hem Asur kralı Assargadon ve Ramses, hem Musa ve Büyük İskender, hem Dantes ve Napolyon, hem Kassandra ve Don Juan'dır. Şair tarafından bu kahramanların seçilmesi tesadüf değildir. Tarihi konulara hitap etmesi Bryusov'un sübjektif-bireysel liriğin dışına, yaşamın geniş alanına çıkma çabasını göstermektedir.[98]

5.5.VALERİY BRYUSOV'UN ESERLERİNDEKİ İMGELER

5.5.1. İdeal ve Gerçek İmgesi

Genç Bryusov'un en önemli şiir imgelerinden biri de ideal ve gerçeğin hayal ve gerçeğin karşı karşıya gelmesidir. Bryusov'un neredeyse her kitabında fantezi, rüya, hayal, düş imgeleri sürekli yer değiştirir. Bu imgeler derleme ve şiir başlıklarında da görülür: ***İlk Hayaller*** (Pervıye Meçtı), ***Mahrem Rüya, Yeni Düşler*** (Novıye grezı), ***Solan Hayaller*** (Meçtıy o pomerkşem), ***Benim Hayalim*** (Moya Meçta). Bu melodik ritimler ve empresyonist ayrıntılarda sonraları Sembolizm estetiği için beraber

[98] Sokolov, **a.g.e.** s.258

savaştığı yakın arkadaşı Balmont'un etkisi görülür, genç şair kendi düşündüğü dar gerçekçiliğe karşı çıkan ideal dünyayı canlandırır [***Düşten Sonra***, (Posle grez)].[99]

Bryusov'un erken dönem sanatının ana konuları okuyucuyu şaşırtmak isteğiyle (elbette onlar şairin duygu ve görüşlerini yansıtsa da) ilgilidir. Burada öncelikli amaç belki de var olan "ben" i onaylamaktır. Bryusov, bireycidir. Onun için en büyük değer, kişiliktir:

Kendime olan derin inancımdan harici,
Bilmiyorum diğer vecibeleri,
İspatı yok bu gerçeğin
Severek çözdüm ben bu gizemi.[100]

Bryusov'un lirik kahramanı dünyanın karşısında şöyle bir duruş sergiler:

Ben bizim gerçeğimizi görmüyorum
Yüzyılımızı bilmiyorum
Vatandan nefret ediyorum...[101]

Şiirde genel kurallara aykırı davranıştan başka durumlar da vardır. Bryusov'un Dekadan bireyciliği- basit bir egoizm değildir. Şair, küçük burjuva dünyasının çağdaş, kör ve çirkin yanlarından uzaktır.

İnsan idealini seviyorum.

Peki, nedir bu ideal? Bu Nietzsche'de insanüstü olandır, insan-artisttir, Sanatçıdır, dâhidir. ***Genç Şaire*** [Yunomu poetu (1896)] şiirinde sanatçının idealiyle baş başa kalınır:[102]

---

[99] M. Gorki, Sobraniye soçineniy, C. XXIII., Bukinistiçeskoye İzdaniye, Moskva, 1968, s.136
[100] Mints, **a.g.e.**, s.420 (Çev. Kevser Tetik)
[101] **A.e.**, s.420 (Çev. Kevser Tetik)
[102] **A.e.**, s.420

Sarı yüzlü, ateş gözlü delikanlı,
İşte sana üç öğüt, üç vasiyet:
Sadece gelecek'tir şairin alanı,
Bugün'le yaşama: öğüdümü kabul et

Unutma ikinciyi: acıma kimseye,
Sev kendi kendini, sınırsız.
Üçüncüyü koru: secde kıl, neye,
Yalnız sanata düşüncesiz amaçsız[103]
...

Şaire göre çağdaşı yadsımak, kendinden başka kimseyi sevmemek, başlıca amaçlar bu değildir. Bütün bunlar "sanata, güzelliğe tapmak" için gereklidir.

Bu şiirlerden de anlaşıldığı gibi şair, sanatı her şeyden çok sever, sanat uğruna aşkını, sevdiği yüce değerini feda etmeye hazırdır.

Duyguda yer bulan hazineyi,
Sanatın bir anı için koruyorum,
Onları veriyorum yalnız kıtalarda yalnız sanatta.
Fakat ben sarhoş bir gemiyim gerçek hayatta.[104]

Böylece Bryusov'un sanatsal görüşlerinde çelişki ortaya çıkar: her şeyden önemli olan "ben"dir, fakat bu "ben" Güzelliğin hizmetkârıdır.[105]

Bryusov'un ikinci şiir derlemesi olan ve şaire özgü bir şekilde, o günlerin yalnızlığına atfedilen ***Bu Ben'im*** (Me eum esse) adlı eseri de baştan sona kadar aynı motifler ve ruh haliyle dolup taşar. Şair, dünyadan tamamıyla kopukluğunu, yaşama karşı hissettiklerini soğukkanlı vurdumduymazlıkla ifade eder. Bryusov, ideal bir hayal dünyası yaratır ve bu dünyada şair rakipsiz efendidir. İşte bütün bu dünya şair

[103] Kanşaubiy Miziev, Ahmet Necdet, **a.g.e.**, s.75
[104] Mints, **a.g.e.**, s.420,421 (Çev. Kevser Tetik)
[105] **A.e.**, s.420,421.

için tek gerçektir:

Gizli hayallerimde kurdum
İdeal doğada bir dünya
Önünde ne var – sadece kül:
Bozkırlar, ve kayalar, ve sular![106]

5.5.2 İdeal Kahraman İmgeleri

1900'lü yıllarda Bryusov, şiir sanatında yeni Orta Çağa, küçük burjuvalara özgü çağdaşlığın önünde duran ideal kahraman imgelerine yer verir. Birbiri ardına yazdığı ***Çağların Sevgilileri*** (Lübimtsı vekov) serisi [***Üçüncü Muhafız*** (Tertia vigilia)] çalışmasında, ***Putların Ebedi Gerçeği*** (Pravda veçnaya kumirov) ve ***Çelenk*** (Stephanos) eserlerinde bu imgelere rastlarız. ***Ariadna'nın İpliği*** (Nit ariadnı), ***Hayırsız Evlat*** (Bludnıy Sın), ***Bela Tapınağında*** *(Vo hrame Bela),* ***Şehre ve Dünyaya*** (Urbi et orbi) derlemesinde ideal kahramanlar şiirlerin temelinde geniş yer tutar. Nispeten daha çok tarihsel bir arka plan çizerek Bryusov tarih ve mitoloji konusunda tutku ve görev arasında lider ve kitle arasındaki tutuma ve dahi ve çağdaşları arasındaki çatışmaya da yer verir. Zaman zaman bu tarihi roman ve olaylar somut tarihi olaylardan soyutlanarak bu veya bir başka düşüncenin sembolüne dönüşür. Şiirlerinde sık sık emperyalizm döneminin bütün Dekadan Sembolist kültürüne özgü olan uç bir bireyselciliğin boy gösterdiği güçlü bir şahsa tapma kendini gösterir.[107]

5.5.3. Antik İmgeler

Bryusov'u, Yunan-Roma sanatında bol olan mitolojik ilk örnekler, sonsuzluk imgeleri ve karakterler karşı konulmaz bir şekilde kendisine çeker.

---

[106] Sokolov, **a.g.e.**, 254-255 (Çev. Kevser Tetik)
[107] Bryusov, (Çevrimiçi) http://feb-web.ru/feb/irl/il0/ila/ila26272.htm, 20 Şubat 2012

Şair, düz gerçekçiliğin, gerçeğe benzerliğin (körü körüne bağlı olan ve bunu bu şekilde yansıtan gerçekçiliğe) karşısındadır. Mitolojide, efsanelerde, mesellerde yer alan motiflerin çeşitlerine rağmen her zaman sonsuza, sabit, değişmeyen işlevselliğini her yerde ve her zaman devam ettiren motifleri vardır. Bu özelliğinden dolayıdır ki şiir çalışmalarına coşkulu Latince isimler koyar. Örneğin; ***Me eum esse*** (Bu, benim),1897; ***Tertilia Vigilia*** (Üçüncü Muhafız),1900; ***Urbi et Orbi*** (Şehre ve Dünyaya),1903; ***Stephanos*** (Çelenk),1906; ***Mea*** (Acele et)1924. Üstat, sadece şiirlerinde değil aynı zamanda düzyazılarında da, tarihe geri dönerek tipolojik benzerlikler, paralellikler, bağlantılar, göndermeler, geriye dönüşler arar. Geçmiş onun için gerçeğe yaklaşma veya gerçeklikten uzaklaşma değil de açıklama ve yorum yapabilmek için, yaslandığı bir araç, bir yöntemdir.

Bryusov hakkındaki edebiyatta şair üzerine incelemeler yapmış olan M. Gasparov, Bryusov'un yaşamında antikitenin belirleyici bir rol oynadığı iki önemli dönemden bahseder: erken dönem şiirlerinin kaleme alındığı 1890'lı yıllar ve düzyazının ağırlıklı olduğu 1910'lu yıllar. Bu iki dönem hem şair olarak hem de kişisel olarak gelişmesinde önemlidir. Antikite ilk şiirlerinden Sovyet dönemi şiirlerine kadar varlığını hissettirir.

Tarih, yazarı gerçeklikten uzaklaştırmaz aksine yaklaştırır. Ve bu durum, gerçeği derinlemesine incelemesini sağlar. Ölümüne yakın, M. Voloşin'e ithaf ettiği biraz dostça, biraz ironik şiirleri antik imgelerle doludur:

Bizim Agamemnon, bizim Amphitryon
Tıpkı, evrenin çarı Orfe gibi,
Kimmerya'nın yakıcı Orion'unun bulunduğu yerde
Anlık bir bakış fırlatıyor ve takımyıldızını amansızca söndürüyor![108]

Bryusov'un eserlerinde yer alan antik motifleri kronolojik olarak yıl ve yıl izleyebiliriz fakat çeşitliliğin fazla olması nedeniyle genelleştirmek daha uygun olur: mitoslar, Tanrılar, kahramanlar; tarihi olaylar, kült haline gelmiş kişiler; renkli

[108] (Çevrimiçi) http://coolreferat.com/Античные_мотивы_в_поэзии_Брюсова_часть=2, 25 Mayıs 2012 (Çev. Kevser Tetik)

detaylar olgular; türler, ölçü birimleri, metaforlar, gizli ve açık alıntılar. Kurgu ile gerçek olan, gerçek ile fantezi, geçmişle gelecek tamamen iç içe geçmiştir.

Bryusov gibi değişim döneminde yaşamış bir şairin antikiteye, tarihe olan ilgisi, yitirilen değerlere tekrar kavuşma, yeni ideallere sarılarak kurtuluşa erme arzusundan kaynaklanır. Onun bu ilgisi antikitenin zengin imge, motif, kahraman ve konularından beslenir.

Şiirlerinde iyiliği ve kötülüğü, kusuru ve erdemi, zaferi ve yenilgiyi, demokrasiyi ve zorbalığı, medeniyeti ve barbarlığı, eskiyi ve yeniyi sembolize eden kişiler yer alır. Bunlar: Orpheus ve Eviridiki, Odysseus ve Calypso, Ariadne ve Theseus, Iason ve Midia, Hero ve Leander, Aeneas, Kirk, Helen, Harmodius ve Aristogiton, Aleksander, Antonius ve Cleopatra, Jül Sezar ve Brütüs, Pompey, Caracalla, Neron gibi isimlerden sıkça yararlanır.

Felsefi genellemelere eğilimli olan Bryusov için şiir ölçüleri ve kafiyeler kısıtlayıcıdır; bu yüzden sonsuz olanaklarıyla düzyazıya sığınır. 1898 yılında ilk roman denemesi olan ***Yıldız Dağı*** (Gora zvezdı) eserinde (1898) anlatıma imkân veren antik tragedyalar ve felsefi düzyazının derinliğiyle ilhamlar; gökyüzü ve yeryüzü, Tanrısal ve insani olan, hayal ve gerçeğin trajik karşıtlığı göze çarpar. Genç yazar trajik karşıtlığı çözemez ama bunlar yıllarca [***Dünya*** (Zemlya draması, 1904)], ***Yer Ekseni*** (Zemnaya os',1907) ve ***Günler ve Geceler,*** (Dni i Noçi, 1913) gibi hikâyelerinde, romanlarında ve piyeslerinde yer alır.

Bryusov'un antikitesi *endişeli anl*arı ve kendine has *mistik duyarlılığı* ön plana iterek son dönem köklü değişimlerini elde eder. Onları edebiyata sokmak ister. Bu ricaya Merejkovski [***Mesih ve Deccal*** (Hristos i Antihrist) trilojisi] ve Bryusov seve seve cevap verir.

5.5.4. Hıristiyan İmgeler

Bryusov'un İncil'e ithaf ettiği ve onu yücelttiği en iyi şiirlerinden biri olduğu öne sürülen ***İncil*** (Bibliya) şiiri ne yazık ki pek bilinmez. Şiirde sadece önem taşıyan imgeler yoktur; ayrıca yapıtların kesin karakteristiği verilir. Bryusov'un bu

çalışmasında altını çizdiği görülmeyen kaynaşmalar her şairin, her yazarın severek eserlerine yansıttığı düşüncelerdir ve hiçbir zaman eskimezler.

...

Sen sonsuza dek yeni, yüzyıllarca yeni,
Yıldan yıla, andan ana,
İnsanoğlunun önünde durursun mihrapta,
Ey İncil, ey kitapların kitabı![109]

İncil [Bibliya (1918)]

Hıristiyanlık hakkındaki en önemli hükümlerin 1901-1903 yıllarına ait olması bir tesadüf değildir, söz konusu dönemde Bryusov yeni dini bilincin aktif savunucuları Merejkovski ve Gippius ile karşılaşır. Uzun yıllar Bryusov'un Hıristiyanlıkta yeni akımlara karşı alaycı tutumu olduğu düşünülmektedir, bu da Merejkovski ile fikir ayrılıkları olduğunu düşündürmektedir. Ancak Bryusov ve Merejkovski arasındaki yazışmalar şairin bu konuda çok derin düşüncelere sahip olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Şairin, bazen meslektaşlarının düşünceleriyle aynı fikirde olduğu gözlemlenir. Fakat Bryusov için İsa her şeyin başlangıcıdır ve her şeydir. Şair, daha önce Hıristiyanlığı yaşamdan soyutlarken, Merejkovski ile girdiği tartışmalar sayesinde Hıristiyanlığın hayatın içinde aktif bir olgu olarak görme fırsatı bulur. Ve Hıristiyanlığa karşı yeni bir bakış açısı kazanır. Onun için artık Hıristiyanlık yumuşak huyluluk, merhamet ve karşı koyma değil; evrenin kaderi, dünyanın oluşumunun gizemi, ruhun son gizemini içeren ayrı bir bilim "kozmik Hıristiyanlık"tır. Bütün bunlar Merejkovski ile girdiği tartışmaların sonucudur.

Bryusov'un şiirlerinde elli tane Hıristiyan imgeye rastlanır, onlardan bazıları Musa gibi uzun yıllar şairin şiirlerinde dalgalanan bir hayal gücüdür. İlk "Musa" şiiri ***Üçüncü Muhafız*** [Tertia vigilia (1900)] eserinde yayımlanır.[110]

---

[109] Daniyelyan, **a.g.e.**,s. 61-71 (Çev. Kevser Tetik)

Musa imgesi şairin sanatında tarihin karmaşık, kırılma anlarıdır. ***Ne için?*** (Za şto?) şiirinde Rus halkının durumunun analojileri Avrupa halkından çıkan Musa'yı anlatır. 1917 yılının Mart günlerinde özgürlüğü yücelterek yine Musa imgesi 'ne yönelir.

Beklentilerin gerçekleşmesi için,
Eserlerde Ahit'i uygulamak gerek,
Daha kırk uzun yıl gerek!
Ne için?[(Za şto, 1918)][111]

Rus edebiyatında Paskalya'nın (Batı Avrupa edebiyatında Noel yortusu betimlemesinin) özel bir yeri vardır. Şiirlerinde Bryusov bütün klişe bayramların betimlemelerini sunar. ***Bayramlar*** [Prazdniki (1918)] şiiri buna en iyi örnektir:

"Paskalya- bayramların bayramı"; yılın değişen hesabı bayramı belirliyor:" İlkbahar gecesi bayramı karşılıyorum //Ben kırk beşinci kez..." "Ona sık sık "uzaktaki paskalya çanı"nın sesi geliyor, günlerin perdesinin arasından" bazen bu çan hayatımızdan sık sık gidenler hakkında acılı düşünceleri önüne katıp getiriyor: "Tapınakta ilahiler duyuluyor// Ölümle ölümü kazanan hakkında!"[112]

Bryusov şiirlerinin kahramanları zor şahsi durumlarında Efendisinin onu koruyacağına ilişkin inancını bırakmadan itaatle bakışlarını Tanrıya kiliseye yöneltir: *"Hafiflet ıstırabımızı, Tanrım"; "Ve sevinçle övüyorum efendimizi"; "Hizmet ederim sana şimdi ve her zaman..."*[113] Şairin şiirlerinde kilise yaşamına ait çok sayıda alamet görülür: mum tutan kızlar, Verbnaya Subbota (Yortu), manastırlar, hücreler,

---

[110] P. İ. Lebedev-Polyanskiy, **Literaturnoye nasledstvo**, C. XXVII/ XXVIII, Jurnalno-gazetnoye ob'yedineniye, Moskva, 1975, s. 282
[111] Daniyelyan, **a.g.e.**,s. 61-71 (Çev. Kevser Tetik)
[112] **A.e.**, s. 71
[113] M. Gorki, **İssledovaniya i materialıy**, Prosveşeniye, Leningrad, 1934, s. 188

kilise tapınakları. (***Eski Zaman Tapınağında*** (V starinnom hrame), ***Kemper Katedrali'ne*** (K soboru Kempera).

Uzakta, yarı aydınlıkta
Çehreler ikonadan bakıyor,
Bize asırlar ötesinden bakıyor
Kutsal çanların altında

"***Eski zaman Tapınağında*** [V starinnom hrame (1899)][114]

[114] **A.e.**, s. 188 (Çev. Kevser Tetik)

SONUÇ

Rus Edebiyatında Sembolizm ve Valeriy Yakovleviç Bryusov'un Şiir Sanatı başlıklı çalışmamızda, Sembolizm akımının Batı Avrupa, Türk ve Rus edebiyatındaki rolü hakkında genel bilgi verip Valeriy Bryusov'un akımın Rus edebiyatına nüfuz etmesindeki rolü ve şiir sanatı hakkında bilgi vermeyi amaçladık. Çalışmadaki amaç Bryusov'un, yaşamını, edebi yaratıcılığını ve akıma katkılarını incelemenin yanı sıra Sembolizm akımının kurucusu, şair, romancı, çevirmen, editör, gazeteci, Gümüş Çağı ve erken devrim sonrasının seçkin toplum eylemcisi gibi birçok özelliği bünyesinde barındıran fakat ülkemizde pek tanınmayan Valeriy Yakovleviç Bryusov'un kimliğini öne çıkarmak ve ülkemizde tanınmasına destek olmaktır.

Öncelikle geçmişten akımın doğuşuna kadar edebiyatta sembollerin kullanımı hakkında bilgi vermeyi yeğledik. Sonra Sembolizmin doğuş zemini, felsefesi ve özellikleri vurgulandı. Batı Avrupa'da doğuşundan Türk ve Rus edebiyatına sızmasına ardından ise Bryusov'un akımın Rus edebiyatındaki öncü rolüne ve Sembolist şiir sanatına genişçe yer verildi. Genelden özele bir anlatımı yeğlendi ki; alanında temel bir kaynak, zihinde örgütlenmiş bir bilgi sunmak istendi.

Çalışmamızı dünya edebiyatında Sembolizm ve Valeriy Bryusov'un Sembolist şiir sanatı diye ikiye bölersek dünya edebiyatında Sembolizmin rolü ve Valeriy Bryusov'un yaratıcılığı ve Sembolist şiir sanatıyla Rus Edebiyatına getirdiği aşağıda sıralanan kazanımlar saptanmıştır:

Fransa'da ortaya çıkan Sembolizm akımının gerçek müjdecisi Charles Baudelaire'dir. Mallarmé, akıma esrara bürünmüş, tarifi mümkün olmayan bir anlam kazandırmıştır. Paul Verlaine ise, Parnas ekolün tabi olduğu sert kaideleri ortadan kaldırmıştır.[1]

Les parfums, les couleurs, et les sons se repondent "*Kokular, renkler, sesler her şeye cevaptır*" düşüncesi Baudelaire ve Poe'dan; şiirde müzikalite ve ritim

[1] Ezel Erverdi, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler/İsimler/Eserler/Terimler**, C. VII, Dergah Yayınları, İstanbul, 1977, s. 215

duygularına yaklaşma çabası Verlaine'den, kasıtlı muğlâklık ve kelimelerin bileşimi Mallerme'den öğrenilmiştir.

Rimbaud, her ritmi, her mısrayı kullanmıştır. Retoriği kırmış, istiareyi yenileştirmiş, melodiyi öğretmiş; özellikle ümitsiz araştırmasını, sonsuz bir ihtirasla canlandırmıştır: onun ihtirası, düşmüş olan dış acunu defedip, öz yaratması olan, biricik gerçek olan acuna girmektir. Sonra da arkasında, garip, nefis veda sözleri bırakarak kaçıp gitmiştir. Sembolizmin ikinci önderi, peşinden gitmesi en güç önderi, işte odur.[2]

Sembolizm, bir edebiyat akımı olarak yükselişini sürdürürken Alman romantiklerin fikirlerini ve sanatsal ilkelerini geliştirir. F. Schelling, F. Schlegel Schopenhauer'ın estetiğinden, mistik Swedenborg'dan, Richard Wagner'in deneyimlerinden faydalanır. Fransa'da yaklaşık 1902 yılına kadar süren Sembolist hareket, 1890 yılında yaratıcı gücünün doruğuna ulaşır.[3]

Sembolistlerin edebi değerleri çok çeşitlilik göstermektedir, bazıları eserlerindeki havayı karartarak bilinen edebiyata isyan ederken, bir kısmı doğal dünyayı çok ayrıntılı bir biçimde betimler, diğer bir kısmı da dil kurallarıyla oynayarak ***aliterasyon***, ***asonans*** ve ***konsonansa*** (son ünsüz benzerliği) başvurur.[4]

Fransız edebiyatında ortaya çıkan Sembolizmin kökeni aslında Rus edebiyatına dayanır. Prof. Dr. Cemil Göker de Fransa'da Sembolizmi hazırlayan gelişmeler arasında Dostoyevski ve Tolstoy'un yapıtlarının Fransızcaya aktarılmasıyla (...) Rus romanının görünen, bilinen gerçeklerin ötesinde, gözle görülmeyen gerçeklere de yer verdiğini saptamıştır. Böylece Fransız Sembolizmini hazırlayan etken Rus edebiyatı olmuştur.[5]

---

[2] Jean Camborde, **"Natüralizme ve Sembolizmeden Bugünün Edebiyatına"**, Çev. Nusret Hızır, Ankara, s.391

[3] Vyacheslav Ivanov and Thomas E. Bird, "Symbolism," Russian Review, Blackwell Publishing, Vol. 25, No. 1 (Jan., 1966), pp. 24-34 (Çevrimiçi), http://www.jstor.org/discover/10.2307/126829, 15 Ocak 2012

[4] Anna Elizabeth Balakian, **"The Symbolist Movement"**, New York University Press, New York, 1977, s. 14

[5] Cemil Göker, **Fransa'da Edebiyat Akımları**, Dil ve Tarih-Coğrafya Basımevi, Ankara, 1982, s.70

XIX. yüzyıl başları Puşkin ve Lermontov şiirleriyle Rus edebiyatının altın çağıdır. Yüzyılın ortalarına doğru ise şiir alanındaki ani çıkış, ilginin düzyazıya kaymasıyla sonuçlanır. Yüzyılın sonlarında Rusya'da Sembolizmin yayılmasıyla Nekrasov'dan sonra gelen temsilcilerin düz ve cansız şiiri, yerini Valeriy Bryusov'un Parnas düzeyindeki şiirlerine, Konstantin Balmont'un zengin ses uyumuna ve Aleksandr Blok'un karşı konulmaz şiirsel büyüsüne bırakmıştır. Sembolizmle yeniden canlanan Rus şiiri, dönemin estetik Rönesans'ı olarak anılmasını sağlamıştır.[6]

Bryusov'un öncülüğüyle Fransa'dan Rus edebiyatına kazandırılan Rus Sembolizminin temsilcileri ikiye ayrılır: 1890'lı yıllarda akımın temsilciliğini üstlenen Minski, Merejkovski, Gippius, Bryusov, Balmont ve Sologub (F. Teternikov) Erken Dönem Sembolistler olarak adlandırılır. Bunların fikir babası Merejkovski iken, öğretmenleri de Bryusov'dur.

1900'lü yıllarda ise edebiyat sahasına Belıy (B. Bugayev), Blok, Solovyov, İvanov, Ellis (L. Kobılinski) ve diğer şairlerden oluşan Genç Kuşak Sembolistler katılır. Bu grubun kuramcısı Andrey Belıy'dir.[7]

Sembolizm XX. yüzyılın bir dizi sanat akımına; Empresyonizme, Fütürizme, Sürrealizme, absürd tiyatroya, Modernizme ve bir dizi büyük yazar ve sanatçının yaratıcılığına etki eder. Birçok kuramsal bulgu büyük estetik akımlarda yansıma bulur. Aynı zamanda gergin ruh hali ve Sembolistlerin çoğunda var olan dini- mistik bir uyumla Sembolizm XX. yüzyılın başlıca yabancı akımlarından olur.

Belıy'ın, yeni şiir sanatıyla ilgili görüşleri öne çıkar. Genç Kuşak Sembolistlerin ilham kaynağı olan şair, ***Dini Kaygılarla Üzerine*** (O religioznıh perejivaniyah, 1903) başlıklı makalesinde, *sanat ile dinin karşılıklı ilişki içerisinde* olduğunu iddia eder. Çok daha sonraki anılarında Belıy, 1900'lü yılların genç Sembolistlerin isteklerinin

[6] M. Özlem Parer, **Rus Biçimciliği ve Şklovski**, TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2004, s.31-34

[7] L. A. Smirnova vd., **Russkaya literatura XX veka**, İzdatelstvo Prosveşeniye, Moskva, 2005, s. 22

dünyanın ruhuna yakınlaşmak, nesnel lirik iç dökmelerinde dünyanın sesini aktarmak olduğunu net bir şekilde belirtir.[8]

Rus Sembolizmi, Batı Avrupa Sembolizminin temel ilkelerini miras alır, ancak şiirde bazı vurguların yerlerini değiştirir ve Sembolist şiirde bir dizi değişiklik yapar. Rus Sembolizminin yenilikçi dönemi XX. yüzyılın başında Genç Kuşak Sembolistler olan Belıy, İvanov, Blok, Ellis (L.L. Kobılinski) ile başlar. Rus Sembolizminin özellikleri arasında erken sanat sofist bilinci ve kilise bireyselliği arasında bölünmesi, realist ve idealist yapısı, Sembolizmin sanat alanından hayata sızması ve en önemli estetik akımlardan olan anlayışıyla birlikte mevcut sanat motiflerinde Mistisizm, Teurji, Apokaliptizm ve Eshatolizmin görülmesidir.[9]

Rusya'da Blok'tan, Belıy' den alınan yeni şiir bildirgesi ve Sembolizmin ilkeleri üzerine ilk felsefi araştırmalarla birlikte Sembolizm akımı sonraları bir grup seçkin şair Merejkovski, Balmont, Annenski, Sologub ve Bryusov'un ünlendirdiği okulun gelişmesiyle daha bilinçli bir girişim halini alır. Dahası Konevski, Gippius ve Baltruşaytis akıma özel bir ilgi gösterir. Metafizik kurgu ve mistik şiir etkisi Vladimir Solovyov'da belirgindir.[10]

Sembolizmle birlikte bilimsel estetiğe ve özde idealizme dayanan edebiyat bilimi çalışmaları ortaya çıkar, araştırmaların odağında teknik açıdan şiir analizleri yer alır ve şiir tekniği yeni ve ciddi tartışmaların merkezi haline gelir. Akımın edebiyat bilimine en önemli katkısı, dil üzerindeki çalışmalara farklı bir boyut kazandırmasıdır.

Sembolizmin estetiğini, sanatın öğretici işlevini, biçimciliği veya sanat için sanat görüşünü, bu görüşü savunan ve diğer akımları reddetmeyen Merejkovski, Bryusov ve Belıy'de görmek mümkündür. Bu estetik, zamanın problemlerini çözmekten uzak bir estetik değildir. Aksine baştan sona kadar materyalizme, reformculuğa ve

---

[8] Smirnova, **a.g.e.**, s. 23,24

[9] V. V. Bıçkov, Novaya Filosofskaya Entsiklopediya, C. IV, Mısl, Moskva, 2001, s.215

[10] Vyacheslav Ivanov and Thomas E. Bird **"Symbolism"**, y.y., Blackwell Publishing, 1966, s. 33 (Çevrimiçi),http://www.jstor.org/discover/10.2307/126829, 15 Ocak 2012

Realizme karşıdır, ideolojik metafiziğin çeşitli formlarını savunarak materyalizme, devrimciliğe ve Realizme doğru yönelir.[11]

Sembolist sanatın içinde biçem, içerik ve bu ikisinin eşitliği görülür. Romantizm içerikten biçeme, Klasisizm ve Formalizmde biçemden içeriğe giden bir yol vardır. Sembolizm ise bu iki yolun birleştiği yerdir.[12]

Sembolistler biçeme ve dil tekniğine, sanatsal dilin özelliğine önem verdikleri için büyük bir rol kazanırlar. Kelimeyi özenle ele almak, unutulmuş kelimeleri canlandırmak, yeni ifadeler için yeni fikirler yaratmak, kelimelerin uyumlu bir bileşimine bakmak ve genel olarak kelime ve söz dizimini geliştirmek için çalışmak Bryusov' un vurguladığı gibi, bütün bunlar okulun en temelli hedeflerinden biridir. Tvardovski, Sembolistlerin tartışmasız başarılarını vurgulayarak onların şiirinin ritmik imkânlarını genişlettiklerini, müziksel donanımını, kafiye yenilemesini oluşturduklarını söyler.

Sembolist okulun temsilcileri Blok, Belıy ve Sologub'da örneklerini bulduğumuz gerçeğin hayal ile mükemmelin sıkıcı ile mistik idealizmin ironik gerçekçilik ile harmanlanması sonucu oluşan bilinç ile edebiyatın tüm dallarında yeni başarılar elde edilir. Yazın alanında biçemi yükseltmelerinin yanı sıra, Sembolistlerin, içinde yaşadıkları toplumun entelektüel seviyesini de yükselttikleri ve zirve noktasına taşıdıkları gerçeği yadsınamaz. Onların evrensel bilgiye olan arzuları içinde, Bryusov, İvanov, Merejkovski ve Şestov ve Berdyayev gibi din ilahiyatçıları İtalyan Rönesans'ının ruhunu örneklerler. Rus entelektüellerinin, Sembolistler sayesinde daha Avrupalı ve aynı zamanda daha ulusalcı oldukları vurgulanır.[13]

Sembolizmle birlikte bilimsel estetiğe ve özde idealizme dayanan edebiyat bilimi çalışmaları ortaya çıkmış, araştırmaların odağında teknik açıdan şiir analizleri yer almış ve şiir tekniği, yeni ve ciddi tartışmaların merkezi haline gelmiştir. Akımın

---

[11] A. G. Sokolov, **İstoriya russkoy literaturıy kontsa XIX-naçala XX veka**, İzdatelstvo "Vısşaya şkola," Moskva, 2000, s. 350-353

[12] A. Belıy, Simvolizm kak miroponimaniye, Moskva, 1994, A. F. Losev, **Problema simvola i realistiçeskoye iskusstvo**, Sankt Petersburg, 2002, s.199

[13] **A.e.**, s.4

edebiyat bilimine en önemli katkısı, dil üzerindeki çalışmalara farklı bir boyut kazandırmasıdır.

Bir akım olarak Sembolizm, Akmeist ve Fütüristlerin Platonik idealizmine – ki Sembolizmin ideolojik özünde bu yatar – olan isyanına karşı direnemez. Ancak Dekadanlık, Sembolistler tarafından kullanılması dışında da kendine özel bir varlığı vardır. Bu varlık hem Egofütüristlerin kibirli gösterişlerinde, hem de Kübofütüristlerin antiburjuva tutumunda görülebilir. Ancak Akmeistler ve Fütüristler, Sembolizmden onun idealizminin mistik olmayan bir şeklini devralırlar ki bu şekil içerisinde tanımlanamaz ruhsal bir değerin taşıyıcısı ve kendisi olarak sanatsal araca çok derin bir saygı barındırır. İdealizm, bu zayıflamış biçimiyle Fütürizmin en göz alıcı yanlarıyla birleşir ve böylece yeni bir edebi akım doğmuş olur.[14]

Erken dönem Sembolistlerden Bryusov, Rusya'da Sembolizmin kurucusudur. Sembolizme Charles Baudelaire, Stèphane Mallarmè, Arthur Rimbaud ve Paul Verlaine'den öykünür.[15]

Bir taraftan koyu egzotizm, diğer taraftan bireyselliğin bütün gamı, sonsuz kendini sevme, gerçeklikten, ait olduğu dönemden bütünüyle kopuş, saf sanata eğilen gayesiz kuşak, amaçsız ibadet, insanlara, bütün insanlığa karşı kayıtsızlık, ruhsal soğukluk, terk edilmişlik ve yalnızlık en çok dönemin Bryusov'un tipik şiir motiflerinde görülür.[16]

Bryusov, şiir yazı tekniklerinin, şiirsel biçemlerin tüm sanatsal olanaklarını dener. Eserlerinin arasında kasidelere, ağıtlara, göndermelere, rondeaulara (iki uyaklı on, on üç dizelik şiir), gazellere, trioletlere (sekiz mısralı ve iki uyaklı kıtalara)

---

[14] Evelyn Bristol, "Idealism and Decadence in Russian Symbolist Poetry", Slavic Review, Vol. 39, No. 2,s. 269-280

[15] "Russkiye pisateli XX veka," **Bibliografiçeskiy slovar**, C. II, Prosveşeniye, Moskva, 1998, s.215

[16] Valeriy Bryusov,"**Kratkiy biografiçeskiy slovar**, Moskva, 2000 (Çevrimiçi) http://www.hrono.ru/biograf/bio_b/bryusov_vaja.php, 16 Şubat 2012

ditiramplara, oktavlara ve romantik şiirlere rastlanır. Şairin kafiye ve ritim üzerindeki ustalığı yadsınamaz.[17]

Bryusov sanatsal yetenekten başka cesurca rasyonelliğe, en mahrem insani duyguları yakalayan "gizemin anahtarları zapt edilmez bir araştırma ruhuna sahiptir dahası sanatta yeni formların doğuş sebeplerini, mantığını ve gelişimini anlayan eşsiz bir kişiliktir.

Bryusov'un sanatında farklı özellikler birleşir: düşüncenin derinliğine, mistisizme, bilimselliğe ve esrarengize ilgi gözlemlenir.

Rus şiirinin gelişmesine katkısı oldukça büyüktür. Bryusov, şiir teorisinde yer alan yeni biçemleri ve konuları zenginleştirir, Fransızcadan, İngilizceden, Almancadan, Latinceden, Ermeniceden pek çok şiir çevirisi yapar. Kendi "Kısa Otobiyografi' sinde" şöyle yazar: *"Benim birçok eserim Avrupa dillerinin birçoğuna, Avrupa dil ailesine ait olmayan dillerin de bazılarına çevrilmiştir."*[18] Bu açıklama şairin edebi alandaki, ustalığının bir kanıtıdır. Şiirleriyle, çevirileriyle, edebi-eleştirel makaleleriyle antik çağdan başlayarak yaşadığımız zamana kadar dünya kültürünün önemli bir parçası haline gelmiştir.

Bryusov, Blok, Yesenin, Zabolotski gibi birbirinden farklı şairleri etkilemiştir Onun sanatı paradoksal bir imge olarak Fütüristlerin şiir sanatına da yer edinmiştir.[19]

Bryusov hakkındaki edebiyatta şair üzerine incelemeler yapmış olan M. Gasparov, Bryusov'un hayatında iki önemli dönemden bahseder: erken dönem şiirlerinin kaleme alındığı 1890'lı yıllar ve düzyazının ağırlıklı olduğu 1910'lu yıllar. Bu iki dönem hem şair olarak hem de kişisel olarak gelişmesinde önemlidir.

Sembolizmle ilgili çalışmalarında Mandelştam, Sembolizm akımının Rusları Avrupa düşünce tarzına alıştıran şey olduğunu düşündüğü vurgular. Bryusov'un yayınladığı *Vesıy* (Terazi) dergisinin önemini *"Halen, eski Vesıy'ları tekrar tekrar*

---

[17] Valeriy Bryusov, **Sobraniye soçineniy v semi tomah**, C. II, Hudojestvennaya Literatura, Moskva, 1975, , s. 417

[18] Valeriy Bryusov, **Stihotvoreniya: Poeziya XX veka**, Profizdat, Moskva, 2009, s. 288

[19](Çevrimiçi)http://knowledge.allbest.ru/literature/3c0b65635b3ad68a4d53b89421316c37_0.html, 20 Şubat

okurken bile, o çağın saplantısı haline gelen keşfin heyecan verici ateşi ve neşeli sürprizi karşısında nefesim tutuluyor",[20] sözleriyle ifade etmiştir.

Mandelştam, hiçbirinin çalışmasının boşa gitmediği düşüncesiyle hareket ederken, Rus Sembolizminin temelini atan yazarları defalarca tanımlamaktadır. Şair, "*şiirsel miraslarının eskidiğini, Rus Sembolizminin atası - Balmont'tan şaşkınlık verici bir şekilde çok az şeyin - sadece on kadar şiirin ayakta kalabildiğini, ancak Bryusov'un hala ayakta durduğunu*[21] kaydederken, Sembolistlerin şiir sanatına katkılarını sıkça 20'li yılların edebi yaratıcılığına bakarak değerlendirmektedir. Mandelştam, Bryusov'un çağdaş şiircilikteki önemini vurgularken bu önemi, Şiire dünya şehrinin şarkıcısı misali adım atan Bryusov'un meşhur urbanist şiir ustası ve de Rus Sembolistler arasındaki en tutarlı ve en yetenekli şair olarak görmektedir.[22]

Şair, Rus şiirinin tekniği üzerinde çok çalışır ve 1918 yılında ***Metrik ile Ritmik, Ses Uyumu ile Ahenk, Dizeler ve Formlar Üzerine Denemeler*** (Opıtı po metrike i ritmike, po yevfonii i sozvuçiyam, po strofike i formam) adını taşıyan çalışmasını yayımlar. Bu denemeler, şiir teorisi için halen çok büyük bir ilgi odağı olan ***Şiir Bilimi*** [Nauka o stihe (1912)]ve bu eserin ikinci cildi olan ***Şiir Biliminin Temelleri*** (Osnovı stihovedeniya) adlı çalışmalarında teorik tanımlamalar üzerinde durur.[23]

Bryusov'un yaşamı boyunca seksenden fazla eseri yayımlanır. Eserlerinde, dergilerinde ve gazetelerinde muazzam sayıda makale, not ve eleştiri yazısı yayımlar, Avrupa'ya yolculuk eder. Şairin eserleri belli başlı Avrupa dillerine bir dizi Slav ve bazı Doğu dillerine çevrilir.

Bryusov, Rus Sembolizminin poetikası adı altında yer alan biçimsel yeniliklerin de başlatıcısıdır. Şair, Fransız Sembolistlerden geliştirilen, Rus şiirinin özgül doğasına göre harmanlanan Rus şiiri tekniklerini, ölçü birimini, kafiyeyi, kompozisyon alanını önemli ölçüde genişletir. Diğer taraftan şairin sanatında oturaklı, anıtsal ve klasik formlara karşı açık bir eğilim sezilir. Onun şiirinin bütün

---

[20] E.S. Danilyan, **Valeriy Bryusov: Problemı Tvorçestva**, İzdatelstvo "Lingva", Erevan, 2002, s.115
[21] Danilyan, **a.g.e.**, s.115
[22] **A.e.**, s. 115
[23] Sokolov, **a.g.e.**, s.267-271

melodilerinde neredeyse bütün büyük küçük öncü şairlerin kesişen etkilerini görmek mümkündür.[24]

Şairin metaforları izlenimcilikten ayrılır, şöyle ki şairin nesneleri algılaması için önemli olan kelimelerdir, şiirlerinde kelimeleri soyutlaştırır ve kelime nesneden kurtulur. Şiir tekniği belirsiz ve kesik ritimlerle zenginleşir (les - krest, oblaka-okala). Egzotizmin kullanılması ince, beklenmedik kafiyelerin ortaya çıkmasını sağlar. Şiirsel kullanıma yeni kelimelerin girişi, çoktandır Rus şiirinin kelime hazinesinde var olan kelimeleri birleştirmek için yeni fırsatlar sunar.[25]

Sonuç olarak Rus edebiyatında Sembolizm akımının önemi büyüktür ve edebiyata özellikle şiire katkıları yadsınamaz. Valeriy Bryusov aracılığıyla Fransa'da Rusyaya sıçrayan bu akım, XX. Yüzyıl Rus edebiyatına yeni bir kimlik kazandırır ve Rus Modernizminin temelini oluşturur.

[24] "Bryusov,"**Literaturnaya entsiklopediya**, C. 11, 1929,1939,(Çevrimiçi) http://bryusov.lit-info.ru/bryusov/about/blagoj-bryusov.htm,20 Şubat 2012
[25] V. Y. Bryusov, **Kluçi Tayn**, Vesı, Moskva, 1904, No.1, 19

KAYNAKÇA

Alkan, Erdoğan: **Sembolizm,** Deyiş Yayınları, İstanbul, 1985

Alkan, Erdoğan: **Şiir Sanatı-Dünyada ve Türkiye'de Şiir Akımları, Şiirin Temel Sorunları-Kavramları,** Yön, İstanbul, 1995

Andı, M. Fatih: **"Sembolizm,"** (Çevrimiçi) http://www.enfal.de/sosyalbilimler/s/020.htm, 20 Eylül 2011

Balakian, Anna Elizabeth: **The symbolist movement: a critical appraisal,** New York University Press, New York, 1977, s. 4-108

Baç, Murat: **Epistemoloji,** bs.1, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2011

Bal'mont, K. D. : **Stikhotvoreniia: Poezia XX. Veka,** Prof-İzdat, Moskva, 2009

Behramoğlu, Ataol: **Rus Şiir Antolojisi,** Can Yayınları, İstanbul, 2008

Belenkiy, G. İ.: **Russkaya poeziya XIX- naçala XX v.,** Hudojestvennaya literatura, Moskva, 1987

Belıy, Andrey: **Petersburg,** 2. bs., çev. Sabri Gürses, Everest Yayınları, İstanbul, 2009,

Belıy, Andrey: Simvolizm kak miroponimaniye, Moskva, 1994, A. F. Losev, **Problema simvola i realistiçeskoye iskusstvo,** Sankt Petersburg, 2002

Blagoy, D.: Bryusov, Literaturnaya entsiklopediya, C. 11, 1929,1939,(Çevrimiçi)http://bryusov.lit-info.ru/bryusov/about/blagoj-bryusov.htm,20 Şubat 2012

Blok, Aleksandr: **O sovremennom sostoyanii russkogo simvolizma: Sobraniye soçinenii**, C. V, y.y., Moskva and Leningrad, 1960

Bonamour, Jean: **Rus Edebiyatı,** çev. İsmail Yerguz, Dost Yayınları, Ankara, 2006

Bristol, Evelyn: "Idealism and Decadence in Russian Symbolist Poetry," Slavic Review, Vol. 39, No. 2,s. 269-280

Bryusov, Valeriy: **Buduşeye russkoy poezii**, Russkaya mısl, Moskva, 1914

Bryusov, Valeriy: **Dnevniki 1891-1901,** Vesıy, Moskva, 1927

Bryusov, Valeriy: **Kluçi Tayn**, Vesıy, Moskva, 1904

Bryusov, Valeriy: **Kon' bled,: Stihotvoreniya i poemıy**, C. II, Bol'şaya seriya, Leningrad, 1961

Bryusov, Valeriy: **Stihotvoreniya: Poeziya XX veka**, Profizdat, Moskva, 2009

Bryusov, Valeriy: **Sobraniye soçineniy v semi tomah**, C. II, Hudojestvennaya Literatura, Moskva, 1975

Bryusov, Valeriy: **Stihotvoreniya i poemıy**, Gosudarstvennoye izdatelstvo hudojestvennoy literaturıy, Leningrad, 1961

Bryusov, Valeriy: **Urbi et orbi: Stihi 1900-1903**, Skorpion, Moskva, 1903

Camborde, Jean : "Natüralizme ve Sembolizmeden Bugünün Edebiyatına," Çev. Nusret Hızır, s.391 (Çevrimiçi) http://dergiler.ankara.edu.tr/26 /1058 / 12780.pdf, 15. Ocak 2012

Cossou, Jean: **Sembolizm Sanat Ansiklopedisi,** Çev. Özdemir İnce, İlhan Usmanbaş, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1987

Çakıroğlu, Ekrem: "Ahmet Haşim," **Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi**, C.I, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1809

Çetişli, İsmail: **Batı Edebiyatında Edebi Akımlar**, 6.bs., Akçağ Yayınları, Ankara, 2004

Daniyelyan, E. S.: **Valeriy Bryusov: Problemı Tvorçestva**, İzdatelstvo Lingva, Erevan, 2002

Demirkol, C. Vedat: **Batı Sanatında Modernizm ve Postmodernizm**, Evrensel Basım Yayın, İstanbul

Dmitrienko, S. : **Serebryannıy Vek Russkogo Poezii**, İzdatelstvo Eksmo, Moskva, 2010

Donchin, Georgette: "French Influnce on Russian Symbolist Versification," **School of Slavonic and East European Studies**, Modern Humanities Research Association and University College, London, 1954, s.161-187

Erverdi, Ezel: "Sembolizm",**Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: De virler/İsimler/Eserler/Terimler**, C. VII, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1977

Gippius, Zinaida: **Sobranie stikhov, 1889-1903**, Skorpion, Moskva,1904

Gorki. M.: **Nesobrannıye literaturno-kriticheskiye stat'i**, Gosudarstvennoye izdatelstvo, Moskva,1941

Gorki, M. : **Sobraniye soçineniy**, C. XXIII., Bukinistiçeskoye izdaniye, Moskva, 1968

Göker, Cemil: **Fransa'da Edebiyat Akımları**, D.T.C.F. Yayınları, Ankara,1982

Haşim, Ahmet: **Şiir Hakkında Bazı Mülahazalar: Bütün Şiirleri**, Hzl. İ. Enginün, Dergâh Yay, İstanbul, 1996

Hilav, Selahattin, Atilla Tokatlı: **Dünya Yazarları ve Eserleri Ansiklopedisi**, C. VI, May Yayınları, İstanbul, s.382

Işık, İlhan: "Cenap Şahabettin," **Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, 1.bs., C. I, Elvan Yayınları, Ankara, 2006, s.823

İvanov, Vyaçeslav: **Prozrachnost: Vtoraya kniga liriki**, Knigoizdat "Skorpion," Moskva, 1904

İvanov, Vyacheslav, E. Bird, Thomas: "Symbolism", Russian Review, Blackwell Publishing, Vol. 25, No. 1 (Jan., 1966), pp. 24-34 (Çevrimiçi),http://www.jstor.org/discover/10.2307/126829, 15 Ocak 2012

Kantarcıoğlu, Sevim: **Edebiyat Akımları ve Temel Metinler**, GÜ Yayınları, Ankara, 1993

Karaalioğlu, Seyit Kemal: **Edebiyat Akımları**, 3.bs., İnkılâp ve Aka Kitapevleri, İstanbul, 1980

Karaca, Birsen: **Rus Edebiyatı Öykü Antolojisi**, 1.bs., Dünya Yayıncılık, İstanbul

Karlinskiy, Simon: "Russian Symbolism: A Study of Vyacheslav Ivanov and the Russian Symbolist Aesthetic byJames West," London: Methuen University of Wisconsin Press, 1970, s.129-131

Kovaleva, T.V. vd.: **İstoriya zarubejnoy literaturı: (Vtoraya polovina XIX-naçalo XX vekov)**, Zavigar, Minsk, 1997

Krementsova, L.P.: **Russkaya literatura XX veka**, C.I, Akademiya, Moskva, 2003

Kupçenko, V.: **Osip Mandelştam v Kimmerii**, No. 7, y.y., Vop. Lit., 1987

Lavrov, A. V. : Bryusov:Russkiye Pisateli 1800-1917Biograficheskaya Sovar, C.1, Moskva, Sovetskaya entsiklopediya, 1989, S.333-338 (Çevrimiçi)http://www.russianresources.lt/archive/Briusov/Briusov_0.html, 16 Şubat 2012

Lebedev, P. İ.- Polyanskiy: **Literaturnoye nasledstvo**, C. LXXXV, Jurnalno-gazetnoye ob'yedineniye, Moskva, 1975

Magomedova, D. M.: **Russkaya literatura kontsa XIX- naçala XX veka**, Rossiyskiy gosudarstvennıy gumanitarnıy universitet, Moskva, 2005

Maksimov, D. E. : **Poeziya i pozitsiya**, Prosveşeniye, Leningrad, 1969

Mints, Z. G.: **Blok i Russkiy Simvolizm:Poetika Russkogo Simvolizma**, İskusstvo-SPB, St. Petersburg, 2004

Miziev, Kanşaubiy Ahmet Necdet: **Rus Şiirinin Gümüş Çağı**, Papirüs Yayınevi, İstanbul, 1.bs., 2004

Moçulskiy, K. : **Valeriy Bryusov**, Parij, YMCA Press 1962

Mohrenschildt, von D.S. : "The Russian Symbolist, Movement", New York", t.y, s.2

Nabi, Yaşar: **Ahmet Haşim Hayatı Sanatı Eseri**, Varlık Yayınları, İstanbul, 1964

Özcan, Tarık: "Sessizliğin Dili ve Simgenin Ruhaniliği-Yahya Kemal ve Necip Fazıl Kısakürek'in Şiirleri

Üzerine Bir Çözümleme," T.C. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi, **Arayışlar**, Isparta, 14, 2005, s. 109-114

Özkaya, Tüten: "Rus Edebiyatında Sembolizm," **A.Ü.D.T.C.F.Dergisi**, cilt:XXXIII, sayı:1-2, Ankara, 1990, s.411-425.

Öztürk, Ali: **Yazın (Edebiyat) Akımları**, Anadolu Üniversitesi, s.63 (Çevrimiçi) https://www.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/2273/unite04.pdf, 10 Ekim 2011

Parer, M. Özlem: **Rus Biçimciliği ve Şklovski**, Kültür Yayınevi, Ankara, 2004

Peterson, E.Ronald: **A History of Russian Symbolism,** J. Benjamins Pub. Co. Amsterdam; Philadelphia, 1993

Pospelov, Gennadiy: **Edebiyat Bilimi**, Çev. Yılmaz Onay, 2.bs, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2005

Rauf, Mehmet: **Bizim Eleştirmenlerimiz**, 1. bs., İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2008

Smirnova, L. A. vd.: **Russkaya literatura XX veka**, İzdatelstvo Prosveşeniye, Moskva, 2005

Sokolov, A. G.: **İstoriya russkoy literaturıy kontsa XIX-naçala XX veka**, Vısşaya şkola, Moskva, 2000

Sologub, Fyodor: **Stihotvoreniya**, Bolşaya Seriya, Leningrad, 1975

Styopina, V. S.: **Novaya filosofskaya entsiklopediya**, C. IV, Mısl, Moskva, 2001

Tunalı, İsmail: **Grek Estetik'i**, Baha Matbaası, İstanbul, 1963

Üçgül, Sevinç: "Rusya'da İlk Dekadan Görüşlü Okul: Rus Sembolizmii," **E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Kayseri, Sayı.13, 2002, s. 241

Wellek, Rene : "The Term and Concept of Symbolism in Literary History," y.y., **New Literary History**, 1970, s. 249-270

Wellek, R., Varren, A.: **Edebiyat Teorisi**, çev. Prof. Dr. Ömer Faruk Huyugüzel, Akademi Kitabevi, İzmir, 1993

West, James: "Russian Symbolism: A Study of Vyacheslav Ivanov and the Russian Symbolist Aesthetic,"London: Methuen, 1970 (Çevrimiçi) http://www.jstor.org/stable/1207423, 3 Nisan 2012

Verov, İ. Maşbits: **Russkiy Simvolizm i Put Aleksandra Bloka**, Kuybıshevskoye Knijnoye İzdatelstvo, Samara, 1969

Whitehead, Alfred North: **Sembolizm**, Çev. Kadir Yılmaz, Şule Yayınları, İstanbul, 2009

Yetkin, Suut Kemal: **Edebiyatta Akımlar**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1967

Zaharieva, İrina: **Aspektı, Formirovaniya Kanona v Russkoy Literature XX. Beka,** Sofiya, 2008

---------- Meydan-Larousse, C.I, Meydan Yayınevi, İstanbul, 1990, s.12

---------- (Çevrimiçi) http://www.britannica.com/EBchecked/topic/576681/Emanuel-Swedenborg, 15 Ekim 2011

---------- (Çevrimiçi) http://www.britannica.com/EBchecked/topic/508675/Romanticism, 12 Şubat 2012

---------- (Çevrimiçi) http://epistemology_of_science.academic.ru, 15 Ekim 2011.

(Çevrimiçi)http://knowledge.allbest.ru/literature/3c0b65635b3ad68a4d53b89421316c37_0.html, 20 Şubat

---------- Kratkiy Biograficheskiy Slovar, Moskva, 2000
(Çevrimiçi)http://www.hrono.ru/biograf/bio_b/bryusov_vaja.php, 16 Şubat 2012

---------- New Church (Çevrimiçi) http://www.britannica.com/EBchecked/topic/411265/New-Church/411265main/Article#toc=toc9055450, 15 Ekim 2012

---------- Russkiye Pisateli 20. Veka Bubliograficheskiy Slovar, C. 2.Prosvesheniye, 1998, s.21

(Çevrimiçi)http://az.lib.ru/b/brjusow_w_j/text_0590-1.shtml, 5 Mart 2012

---------- (Çevrimiçi) festival.1september.ru/articles/551057/20 Şubat 2012

---------- (Çevrimiçi) http://slova.org.ru/v/centrifuga/ 15 Mart 2012

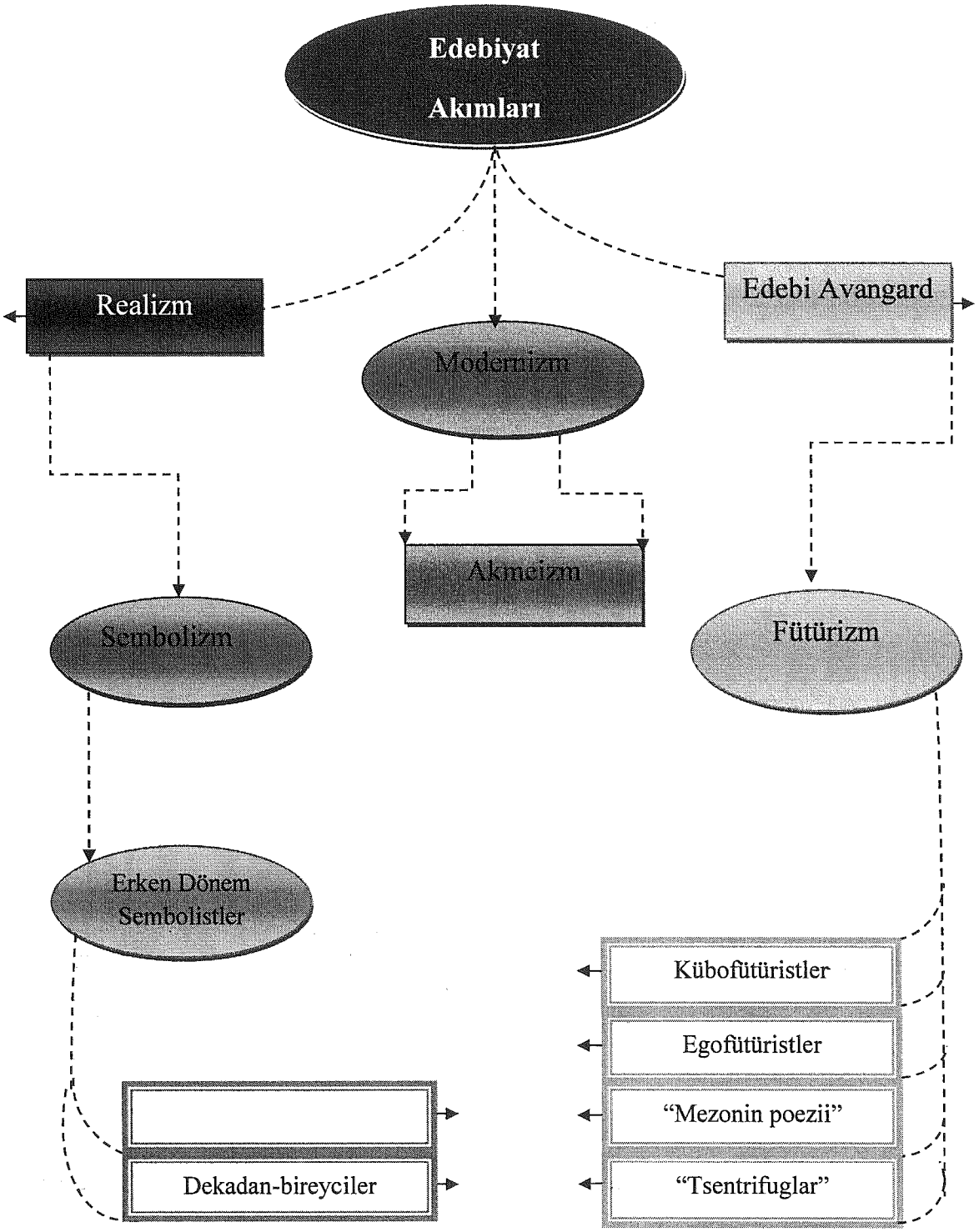
---------- (Çevrimiçi) http://slova.org.ru/v/mezonin/ 15 Mart 2012

---------- (Çevrimiçi) http://www.ykykultur.com.tr/dergi/?makale=643&id=86, 10 Mart 2012

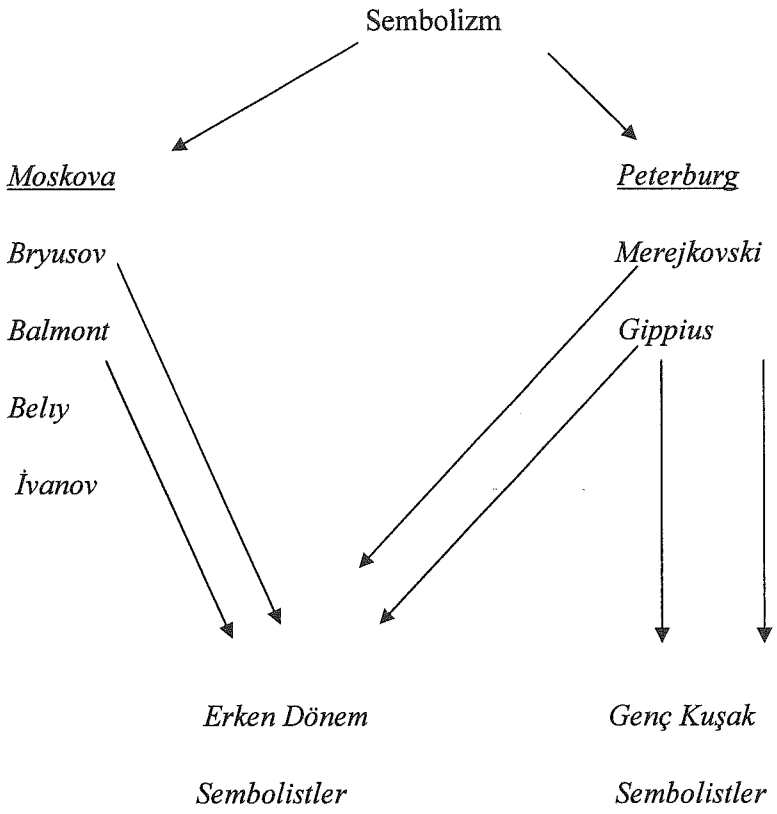
---------- (Çevrimiçi) http://coolreferat.com/Античные_мотивы_в_поэзии_Брюсова_часть=2, 25 Mayıs 2012

EKLER

Tablo I- XX. Yüzyıl Rusyası'nda Edebiyat Akımları

Tablo II- Moskovalı ve Peterburglu Sembolistler

Valeriy Bryusov' un Yaşamındaki Önemli Olayların Kronolojik Sıralaması

1 Aralık 1873 Valeri Yakovleviç Bryusov Moskova'da doğar.

1881-İlk şiir ve düzyazı denemelerini yayımlar.

1884-Özel F. İ. Kreyman Gimnazyumu'na 2. sınıftan başlar.

1889-Babasıyla birlikte gittiği at yarışı bahislerini savunduğu ***Rus Sporu*** (Russkiy sport) gazetesindeki ilk kısa yazısını, ilk ciddi romanlarını yazar.

1890-Günlük tutmaya başlar. Sonbaharda L. İ. Polivanov Lisesi'ne girer.

1892-Z. Vengerov'un makalesi ***Fransa'daki Sembolist Şairler*** (Poetı simvolistı vo Frantsii) ve Fransız Sembolist derlemelerle tanışır.

1893-Planlarında "Bu yıl edebiyat alanına gir!" diye yazar.

1885-1893-Moskova devlet okullarındaki öğrenimini yerine getirir; Fransız Sembolist şiirlere merak sarar; İlk şiir denemelerini yazar.

1893-1899-Moskova Üniversite'si Tarih-Filoloji Fakültesi'nde öğrenim görür.

1894-Olumsuz tepkiler alan ***Rus Sembolistler*** (Russkiye simvolistıy) almanağının ilk iki sayısını çıkarır.

Haziran- Petersburglu Sembolist şair Dobrolyubov ile tanışır.

1895-***Rus Sembolistler*** (Russkiye simvolistıy) almanağını üçüncü ve son sayısını ve ***Baş Yapıtlar*** (Chefs d'oeuvre) derlemesinin çıkarır.

1895-1899-Moskova Üniversitesi'ndeki eğitimi öncelikle klasik filoloji bölümünde daha sonra tarih bölümünde öğrenim görür. Moskova ve Petersburg'da Sembolizme yönelen edebiyatçılarla tanışır; K. Balmont ile yakınlaşır; Sembolistler, Bryusov etrafında toplanır.

1897-İkinci şiir derlemesi ***Bu benim*** (Me eum esse) 'i yayımlar. Edebi çalışmalarını bırakmaya niyet eder. İlk defa yurtdışına; Almanya'ya gider. İ. M. Runt ile evlenir.

1899-Sanat hakkındaki görüşlerine yer verdiği ***Sanat Üzerine*** (Ob iskusstve) eserini yayımlar.

Russkiy arhiv (Rus Arşivi) dergisinde P.İ. Bartenyev ile çalışır. S. A. Polyakov'un maddi desteğiyle ilk Sembolist yayın olan aktif katılımda bulunduğu ***Skorpion*** (Akrep) dergisini çıkarır.

1900-Yeni yayınevi ***Skorpion***'da, ***Üçüncü Muhafız*** (Tertia Vigilia) eserini yayımlar. Bu vakitten itibaren Bryusov Sembolizmin ünlü lideridir. ***Skorpion*** yayınına basında ilk olumlu yankılar yükselir.

1902-İtalya yolculuğunu yapar.

1903-***Şehre ve Dünyaya*** (Urbi et orbi) eserini yayımlar, edebi yaratıcılığı tekrar başlar. Vyaçeslav İvanov ile tanışır. O dönem, Bryusov'un şiir biçeminde "hatiplik sanatı" ortaya çıkar.

1904-1909-Önde gelen yazarı ve lideri olduğu ve Sembolist dergi ***Vesıy*** (Terazi) 'de çalışır. Şöyle ki, bu dönem Sembolizm tarihinin en verimli dönemidir.

1905-M. Vrubel, Bryusov'un portresini yapar. Silahlı isyan sırasında şiir derlemesi ***Çelenk*** (Stephanos) eserini yayımlar.

1907-1908-Bryusov 'un en ünlü düzyazı eseri ***Ateş Meleği*** (Ognennıy angel) romanını yayımlar.

1909-Şairin Sembolist yaratıcılığının toplamı olan ***Tüm Melodiler*** (Vse napevıy) şiir derlemesini yayımlar. N. V. Gogol'un jübilesi [Yanıp Kül Olanlar (İspepelennıye) başlığı altında yayımlanan] üzerine konuşma yapar.

1911-Bryusov çevirileriyle Paul Verlaine'nin ***Şiir Derlemeleri*** (Sobraniye stihov)'ni yayımlar.

1910-1912-***Ruskaya Mısl*** (Rus Düşüncesi) dergisinde çalışır. Edebi eleştirel ve tarihi edebiyat çalışması olan ***Uzaklar ve Yakınlar*** (Dal'okiye i blizkiye) eserini *yayımlar.*

1914-Cepheye savaş muhabiri olarak gider.

1915-Editörlüğünü yaptığı Karolina Pavlova 'nın tüm eserlerini ve kadın şair üzerine biyografik denemesini yayımlar.

1915-1916-Ermeniceyi öğrenir, Ermeni şairler üzerinde çalışmalar yapar. Tiflis'e, Bakü'ye ve Erivan'da Ermeni şiirleri üzerine derslere girer. ***Gökkuşağının Yedi Rengi*** (Sem tsvetov radugi) şiir derlemesini yayımlar.

1917-Puşkin'in poeması ***Mısır Geceleri*** (Egipetskiye Noçi)'ni, sonuç kısmını kendisi ekleyerek yayımlar. Ekim Devrimi'ne destek çıkar, Bolşeviklerle işbirliği yapar.

1917-1924-Sovyet Rusya'sının pedagojik ve kültürel aydınlanmacı etkinliklerinin idaresinde çalışır; bu dönem politik konulu şiirler yazar.

1918-Sovyet kurumlarında etkin çalışmalarda bulunur. En önemli şiir bilim çalışması ***Şiirde Ölçü Birimi ve Ritim, Sesli Kafiye, Kıta ve Şekil Üzerine Denemeler*** (Opıtıy po metrike i ritmike, po yevfonii i sozvuçiyam, po strofike i formam) ve ***Şiir Üzerine Kısa Bilim Kursu*** (Kratkiy kurs nauki o stihe) eserlerini yayımlar.

1920-Komünist Partiye girer. ***Son Hayaller*** (Poslednıye Meçtı) derlemesini yayımlar.

1921-***Böyle Günlerde*** (V takiye dni) şiir derlemesini yayımlar.

1922-***An*** *(Mgnoveniye)"ve "Uzaklıklar (Dali)* şiir derlemelerini yayımlar.

1923, 16 Aralıkta- Sanat Bilimleri Akademisine ve 17 Aralıkta Balşoy Teatr'a A. V. Lunaçarski'nin ve Bolşevik amirlerin katılımıyla Bryusov'un 50. Doğum günü kutlanır.

1924-Kırım'ı, Maksimilan Voloshin'i ziyaret eder.

9 Ekim- Bryusov zatüreden dolayı vefat eder.